

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

EMİLE DURKHEIM İLE ALBERT CAMUS’NUN İNTİHAR
OLGUSUNA İLİŞKİN TEORİLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI

SOSYOLOJİ YÜKSEK LİSANS TEZİ

SAFİYE SEHER DURMAZ

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Abdullah DURAKOĞLU

İKİNCİ TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Hamit COŞKUN

BOLU, KASIM 2025

KABUL VE ONAY SAYFASI

Safiye Seher DURMAZ tarafından hazırlanan “**EMİLE DURKHEIM İLE ALBERT CAMUS’NUN İNTİHAR OLGUSUNA İLİŞKİN TEORİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Sosyoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir. 18/11/2025

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman
Prof. Dr. Abdullah DURAKOĞLU
BOLU ABANT İZZET BAYSAL
ÜNİVERSİTESİ

.....

Üye
Prof. Dr. Ekrem Ziya DUMAN
GAZİ ÜNİVERSİTESİ

.....

Üye
Dr. Öğretim Üyesi Ali BABAHAN
BOLU ABANT İZZET BAYSAL
ÜNİVERSİTESİ

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu ve Şablonuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin Turnitin adlı programında enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %30'u geçmemektedir.

.....
SAFİYE SEHER DURMAZ

ÖNSÖZ

Bu çalışma, intihar olgusunu sosyolojik ve felsefi bakış açılarıyla ele alarak bireysel ve toplumsal yönlerinin karşılaştırmalı analizini amaçlamaktadır. Fransız sosyolog Émile Durkheim'ın İntihar adlı eseri ile Fransız düşünür Albert Camus'nun Sisifos Söyleni temelinde yürütülen bu araştırmada, intiharın bireysel bir tercih mi yoksa toplumsal koşulların bir sonucu mu olduğu sorunsalı tartışılmıştır. Durkheim'ın toplumsal bağlamı merkeze alan sosyolojik çözümlemeleri ile Camus'nun varoluşçu yaklaşımı yan yana getirilerek farklı disiplinlerin aynı olguya dair sunduğu teorik perspektifler karşılaştırmalı bir çerçevede incelenmiştir. Bu bağlamda çalışma, intihar olgusunu yalnızca bireysel veya yalnızca toplumsal bir gerçeklik olarak ele almanın ötesine geçerek bu iki boyut arasındaki etkileşimi ortaya koymayı hedeflemektedir.

Tezimin hazırlık ve yazım sürecinde, değerli bilgi birikimi, yol göstericiliği ve akademik rehberliği ile çalışmama büyük katkı sağlayan saygıdeğer danışmanım Prof. Dr. Abdullah Durakoğlu'na en derin şükranlarımı sunarım. Hocamın bilimsel yaklaşımı, yapıcı eleştirileri ve yönlendirmeleri yalnızca bu çalışmanın gelişimine değil, aynı zamanda akademik formasyonuma da önemli katkılar sağlamıştır.

Ayrıca, tez sürecinde bana her zaman manevi destek veren, sabırları ve sevgileriyle yanımda olan aileme teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Onların varlığı, bu çalışmayı sürdürebilmem için en büyük güç kaynağım olmuştur. Akademik yolculuğum boyunca düşüncelerini paylaşan, motivasyon sağlayan ve yanımda olan abim Serkan Durmaz'a da ayrıca minnettarlığımı ifade etmek isterim.

Bu tezin, intihar olgusuna dair sosyolojik ve felsefi perspektifleri bir araya getirerek alan yazına mütevazı bir katkı sunması ve ileride yapılacak çalışmalara yeni araştırma imkânları sağlaması en içten dileğimdir.

Safiye Seher DURMAZ

18/KASIM/2025

ÖZET

**EMİLE DURKHEIM İLE ALBERT CAMUS’NUN İNTİHAR OLGUSUNA
İLİŞKİN TEORİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI
YÜKSEK LİSANS TEZ PROGRAMI
SAFİYE SEHER DURMAZ
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
(TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. ABDULLAH DURAKOĞLU)
(İKİNCİ DANIŞMAN: PROF. DR. HAMİT COŞKUN)
BOLU, KASIM - 2025
VIII + 76 sayfa**

Bu çalışmada, Fransız filozof Albert Camus ile Fransız sosyolog Emile Durkheim'in intihar olgusuna ilişkin teorileri nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniği kullanılarak karşılaştırılmıştır. Bu çerçevede, Durkheim'in "İntihar" adlı eseri ile Albert Camus'nun "Sisifos Söyleni" adlı eserleri ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Çalışma, Durkheim'in intiharı sosyolojik bir perspektiften ele alarak bilimsel yöntemlere başvurduğunu; Camus'nun ise intiharı daha çok varoluşsal bir perspektiften ele aldığını ortaya koymuştur. Camus, "Sisifos Söyleni" adlı eserinde intiharı "felsefi bir problem" olarak değerlendirir ve yaşamın absürtlüğü bağlamında ele alır. Durkheim ise bilimsel verilerden yola çıkarak felsefi değerlendirmelerde bulunur. Çalışmanın sonunda, Durkheim'in sosyolojik yaklaşımı ile Camus'nun felsefi yaklaşımının birbirini tamamlayan iki farklı bakış açısı sunduğu ve intihar olgusunun daha iyi anlaşılabilmesi için yalnızca bilimsel verilere değil, aynı zamanda felsefi sorgulamalara da başvurulması gerektiği ortaya konmuştur. Çalışmanın sonunda ayrıca Camus ile Durkheim'in farklı disiplinlerden hareket etseler ve farklı düşüncelere sahip görünseler de intihara en çok neden olan faktör konusunda her ikisinin de hayatın anlamının sorgulanması sorununu öne çıkardıkları, ancak Durkheim'in bunu 'melankoli', Camus'nun ise 'absürd' kavramı çerçevesinde ele aldığı görülmüştür.

ANAHTAR KELİMELELER: İntihar teorisi, Albert Camus, Emile Durkheim, Absürdizm, Melankoli.

ABSTRACT

COMPARISON OF EMILE DURKHEIM AND ALBERT CAMUS THEORIES ON THE PHENOMENON OF SUICIDE

MASTER'S THESIS PROGRAM

SAFİYE SEHER DURMAZ

BOLU ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY

INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

DEPARTMENT OF SOCIOLOGY

(SUPERVISOR: PROF. DR. ABDULLAH DURAKOĞLU)

(CO-SUPERVISOR: PROF. DR. HAMİT COŞKUN)

BOLU, NOVEMBER 2025

VIII + 76 pages

This study compares the theories of French philosopher Albert Camus and French sociologist Émile Durkheim on the phenomenon of suicide, using the qualitative research method of content analysis. In this context, Durkheim's *Suicide* and Camus's *The Myth of Sisyphus* were examined in detail. The study reveals that Durkheim approached suicide from a sociological perspective by employing scientific methods, while Camus treated it as an existential problem. In *The Myth of Sisyphus*, Camus describes suicide as "a philosophical problem" and discusses it within the framework of the absurdity of life. Durkheim, on the other hand, drew on scientific data to arrive at philosophical reflections. In conclusion, Durkheim's sociological approach and Camus's philosophical approach offer two complementary perspectives on the phenomenon of suicide. Accordingly, understanding suicide requires not only scientific data but also philosophical inquiry. Furthermore, although the two thinkers stem from different disciplines and employ different concepts, both highlight the issue of "questioning the meaning of life" as one of the main factors leading to suicide. However, Durkheim explains this issue through the concept of "melancholy," whereas Camus addresses it within the framework of the "absurd."

KEYWORDS: Suicide, Albert Camus, Emile Durkheim, Absurdism, Melancholy.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TEŞEKKÜR	viii
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Çalışmanın Amacı ve Önemi.....	3
2. MATERYAL ve YÖNTEM.....	7
2.1 Materyal.....	7
2.2 Yöntem	7
3. BULGULAR	9
3.1 İntihar ve İntihar Çeşitleri.....	9
3.1.1 İntihar Nedir?.....	9
3.2 İntihar Nedenleri.....	10
3.3 İntihar Çeşitleri	16
3.3.1 Camus'nun İntiharın Türlerine İlişkin Yaklaşımı	16
3.3.2 Durkheim'in İntiharın Türlerine İlişkin Yaklaşımı	17
4. TARTIŞMA	21
4.1 Durkheim'in İntihar Olgusu Teorisi	21
4.2 Camus'nun İntihar Olgusu Teorisi	56
4.3 Durkheim ve Camus'nun İntihar Olgusuna İlişkin Teorilerinin Karşılaştırılması.....	62
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	69
KAYNAKLAR	75

TEŞEKKÜR

Bu yüksek lisans tezinin hazırlanma sürecinde, bilgi, birikim ve deneyimleriyle yol gösteren, akademik gelişime büyük katkılar sağlayan değerli danışmanım Prof. Dr. Abdullah Durakoğlu'na en derin teşekkürlerimi sunarım. Tez sürecinin her aşamasında bana sağladığı rehberlik, yapıcı eleştirileri ve teşvik edici yaklaşımı, çalışmamın bilimsel niteliğinin gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. Akademik danışmanlığının yanı sıra, her zaman ulaşabildiğim, düşüncelerimi özgürce paylaşabildiğim ve zorlandığım anlarda destek görebildiğim için kendisine ayrıca minnettarım.

Çalışmamın başından itibaren, özellikle tezimin biçimsel açıdan düzenlenmesi ve yazım sürecinde bana değerli katkılar sunan kıymetli abim Yüksek Mühendis Serkan Durmaz'a da en içten teşekkürlerimi sunarım. Akademik yolculuğum boyunca bana duyduğu güven, yapıcı yönlendirmeleri ve desteği bu çalışmanın tamamlanmasında önemli rol oynamıştır.

Bu süreçte sabır, anlayış ve manevi destekleriyle yanımda olan aileme ve yakın çevreme de şükranlarımı ifade etmek isterim. Onların varlığı, zorlu akademik süreçlerde bana güç ve motivasyon kaynağı olmuştur.

1. GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre dünyada her yıl 700.000'den fazla insan, intihar ederek hayatını kaybetmektedir. Ayrıca son 45 yılda dünya genelinde intihar oranları %65 oranında artmıştır. Bu oranlara bakıldığında intiharın neden bir toplum sağlığı sorunu olarak ele alındığı daha iyi anlaşılmaktadır. Fransız sosyolog Emile Durkheim de intiharı toplumsal bir olgu olarak ele almış ve 26.000 intihar dosyası tarayarak verileri değerlendirmiştir.

1858 yılında Fransa'nın Epinal şehrinde bir hahamın çocuğu olarak dünyaya gelen Emile Durkheim, sosyolojinin kurucularından kabul edilmiştir. Eğitim-öğretim hayatına Yahudi okulunda başlayan Emile Durkheim bu süreçte dâhi yazdığı makaleler ile ilgi toplamıştır. Sonrasında Bordeaux Üniversitesi'nde ders vermeye başlamış ve 1902 yılında Edebiyat Fakültesi'nde çalışma hayatına devam etmiş, sosyal bilimler ve eğitim bilim dersini yürütmekle görevlendirilmiştir (Tuncer, 2017, s.18-19).

Durkheim sosyolojiyi sistematik bir düzene oturtan ve asıl unsurları ekleyen bir sosyolog olmakla beraber toplumun da aynı bilim gibi nesnellikle incelenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Onun sosyolojinin kurucularından sayılmasının en önemli nedenlerinden birinin ise sosyolojiyi bilimsel bir disiplin hâline getirmesi olduğunu söylemek mümkündür. Durkheim toplumu bir organizmaya benzeterek, dayanışma ve düzenin bir toplumda olmazsa olmaz özelliğini vurgulamaktadır. Emile Durkheim, bir toplumu toplum yapan ve bir arada tutan şeylerin değerler ve gelenekler olduğunu belirterek suç, sapma ve intiharın arttığı, yani bireylerin toplumsal düzene karşı gelmesi durumlarında anominin artış gösterdiğini ifade etmektedir (Sönmez, 2018, s.163-165). Durkheim'ın bu sorunu anlattığı en önemli eseri, 1897 yılında yazdığı "İntihar" adlı çalışmasıdır. Bu yapıtta intiharın sebeplerini birçok çalışma ve anekdot ile açıklamaya çalışan Durkheim, intiharın nedenlerinin daha çok toplumsal olabileceğini savunan görüşleriyle eserini tamamlamıştır (Durkheim, 2023, s.1-4).

Fransız filozof Albert Camus ise intiharı felsefi ve psikolojik bir olgu olarak ele almıştır. Varoluşçu felsefe ile adından söz ettiren Albert Camus ise 1913'te Cezayir'de dünyaya gelmiştir. Yoksul bir ailede dünyaya gelen Camus, 1. Dünya Savaşı sebebiyle babasını 1914'te kaybetmiştir. Anne ise hizmetçilik yaparak Camus'nun eğitimi için çalışmış fakat Camus daha özgür ve bağımsız bir hayat

geçirmek için evden ayrılmıştır. 1923'te liseye sonrasında Cezayir Üniversitesi'ne kabul edilerek eğitim hayatına devam etmiştir. Sağlık sorunları (verem) sebebiyle okulunu ancak 1936'da bitirebilmiştir (Flew, 2005, s.84). Absürdizm akımının öncülerinden olan Albert Camus kendisini varoluşçu veya absürdist olarak tanımlamamaktadır. 1957'de Nobel Edebiyat ödülünü kazanmış olup Rudyard Kipling'den sonra bu ödüle layık görülen en genç yazar olmuştur.

Fransız filozof Camus, intiharı yaşamın yaşanmaya değer olup olmadığı sorusu çerçevesinde felsefi bir problem olarak ele almıştır. İntiharın toplumsal bir olgu düşüncesine ve yapılan çalışmalara itiraz ederek intiharın aksine bireysel bir olgu olduğuna dikkat çekmektedir. Bireysel düşünceyle intihar olgusunun sıkı bir ilişkisi olduğunu savunarak düşünmeye başlamanın içten içe kendini yemek olduğunu belirtmiştir. İntihara yönelik bu türden düşüncelerin ise toplumla doğrudan bir ilgisinin olmadığını vurgulamaktadır. İntihara eğilimin insanın yüreğinde olduğunu belirterek orada aramak gerektiğini savunmaktadır. Bu bunalımı başlatan nedeni denetleyebilmenin neredeyse olanaksız olduğunu ifade etmektedir. (Cevizci,1997, s.140). Durkheim ve Camus'nun intihar olgusuyla ilgili düşüncelerinin karşılaştırılarak analiz edildiği bu çalışmada, her iki yazarın intihar olgusuna ilişkin yaklaşımları incelenmiş ve bu yaklaşımlar çerçevesinde intihara neden olan faktörlere yer verilmiştir.

Genel olarak intihar, kişinin isteği üzerine kendisinin ölümüne sebep olma eylemi olarak tanımlanmaktadır. Günümüzdeki araştırmalar çaresizlik, bunalım, depresyon gibi faktörleri intiharın nedeni olarak görmektedir. Ekonomik kaygılar ve kişiler arası çatışmalar intiharı tetikleyici etmenlerin başında gelir. Buna bağlı olarak dünyada ekonomik, psikolojik ve sosyolojik açıdan krizler yaratan olaylar bireylerin ruhen çöküşüne sebep olmuş, riskli grupları ve dezavantajlı grupları intihar olgusuna sürüklemiştir. İntihar, geçmişten günümüze kadar tüm toplumlarda görülmüş ve görülmekte olan halk sağlığı problemidir. Toplumsal yönden oldukça önemli olan intihar olgusu, her toplumda farklı karşılanmakta ve farklı özelliğe sahiptir. İntihar olgusunda kişisel sebepler ağır basmakla birlikte bireyin maddi, manevi koşulları ve toplumsal değer yargıları da intihar olgusuna etki eden unsurlardır. Yaşanılan hayata son verme biçimi olarak tanımlandığı için bu düşüncede olan ve intihar girişiminde bulunan insanların ruhsal olarak bozukluk içinde olduğu kabul edilmektedir. Bilim insanları ve kuramcılar olarak farklı

şekillerde tanımlanan intihar, yöntemleri açısından yaşanan coğrafyaya, kültüre ve dini inanışa göre farklılık göstermektedir (İntihar – Wikipedia, 2024).

Türkiye’de psikolojik, ekonomik (iş olanaklarının kısıtlılığı geçim sıkıntısı vb.), sosyolojik (göçe bağlı toplumsal, kültürel değişme vb.) ve sosyo- demografik (yaş, medeni durum, cinsiyet, sosyal güvence vb.) Açından bazı olumsuz durumlar, kişileri ruhsal krize soktuğundan intiharı tetikleyici unsurlar hâline gelmiştir. İntihar bazı ülkelerde yasa gereği adli bir olaydır. İntihardan sonra cansız bedeninin de bu bağlamda tıbbi ve adli açıdan incelenmesini gerektirmektedir.

İntiharın tarihçesi yapılan antropolojik çalışmalarla ilk çağlara kadar uzanmakta ve bazı ilkel kabilelerde intiharın olduğunu doğrulamaktadır. Tarihte her toplum intiharı farklı tanımlamış ve bu olaylara olan tutumları tarih içinde değişiklik göstermiştir. Bazı toplumlarda dinsel faktörler açısından intihar, faziletli bir davranış olarak tanımlanırken bazı toplumlarda ise cinayet gibi kötü bir eylem olarak nitelendirilmiş ve intihar edenler lânetlenmiştir. Günümüzde ise çağdaş toplumlarda intihara yöneltmek ve teşvik etmek yasaklanmıştır. Günümüzde intihara yönelen ve teşebbüs eden kişilerin ise psikolog veya psikiyatristten destek alması tavsiye edilmektedir.

1.1 Çalışmanın Amacı ve Önemi

İntihar olgusu, modern sosyal bilimlerin en karmaşık ve çok boyutlu araştırma alanlarından biri olarak yalnızca bireysel psikolojiyi değil, aynı zamanda toplumsal ve felsefi dinamikleri de içeren geniş bir inceleme alanı sunmaktadır. Bu olgunun çözümlemesinde, Emile Durkheim ile Albert Camus’nun düşünceleri, farklı disiplinler temellere dayanıyor olmaları nedeniyle hem bir karşıtlık zemini oluşturur hem de belirli noktalarda birbirini tamamlayan özgün iki perspektif sunar. Durkheim, intiharı bireyin toplumla olan bağları üzerinden açıklayan sosyolojik bir perspektif geliştirirken; Camus, intiharı bireyin varoluşla kurduğu ilişkinin metafizik düzeyinde ele alarak felsefi bir çerçeve sunar. Bu iki yaklaşımın karşılaştırılması, yalnızca intiharın nedenlerine ve biçimlerine dair iki farklı açıklama sunmakla kalmaz; aynı zamanda modern toplumun güncel sorunlarının hangi düzlemlerde bireyleri kırılğanlaştırdığını anlamada da önemli bir kavrayış sağlar.

Durkheim’ın yaklaşımının temelinde, bireyin içinde yaşadığı toplumla kurduğu ilişkinin niteliği yer almaktadır. Ona göre intihar, bireyin ruh hâliyle

açıklanabilecek bir davranış değil; toplumsal düzenin birey üzerindeki etkilerinin zayıflaması, normların belirsizleşmesi ve bireyin toplumla olan bütünleşmesinin kırılması sonucu ortaya çıkan toplumsal bir olgudur. Birey, güçlü toplumsal bağların var olduğu bir toplumda kendisini daha anlamlı, daha güvende ve daha dengeli hisseder. Bu nedenle aile, din, mesleki örgütler ve toplumsal kurumlar bireyin yaşamını destekleyen yapılar olarak intihar riskini azaltır. Dolayısıyla Durkheim, bireyi daima toplumun bir ürünü olarak görmüş ve intihar gibi radikal bir eylemi bile toplumsal çözülmenin bir yansıması olarak değerlendirmiştir. Bu bağlamda özellikle modern toplumların hızlı değişim süreçleri, ekonomik dalgalanmaları ve kültürel normların zayıflaması gibi durumların intihar oranlarını artırdığına dikkat çeker.

Camus ise duruma Durkheim'ın tamamen zıddı bir perspektifle yaklaşır. Ona göre insanın intihara yönelmesinin temel nedeni, bireyin içinde yaşadığı toplumla bütünleşememesi değil, yaşamın kendi doğasındaki anlamsızlık ve bireyin bu anlamsızlığı fark ettiği anda hissettiği derin varoluşsal boşluktur. Camus'nun düşüncesinin merkezinde yer alan “absürd” kavramı, insanın anlam arayışı ile dünyanın anlamdan yoksun oluşu arasındaki çatışmayı ifade eder. İnsan, dünyayı anlamlandırmak isterken dünya buna yanıt vermediğinde absürd bilinç ortaya çıkar ve bu bilinç, bireyi yaşamın değerini sorgulamaya iter. İntihar, Camus'ya göre bu sorgulamanın dramatik bir sonucu olarak karşımıza çıkar. Ancak Camus, intiharı çözüm olarak görmez; aksine absürdü fark eden bireyin buna rağmen yaşamayı seçmesi gerektiğini, yaşamın anlamsızlığını bilmesine rağmen hayata sarılmasının onun en büyük özgürlüğü olduğunu savunur.

Durkheim ve Camus'nun kavramlaştırmaları arasındaki bu fark, intiharın nedenlerine dair iki farklı dünyanın kapısını aralar. Durkheim'ın “anomi” kavramı, toplumsal normların çözüldüğü ve bireylerin yönlendirici ilkelere erişemediği dönemleri betimler. Bu dönemlerde birey yalnızca ekonomik ya da sosyal belirsizlik nedeniyle değil, daha çok toplumsal rehberliğin kaybolması nedeniyle yaşamla bağını kaybeder. Camus'nun absürd kavramı ise bireyin içsel dünyasında gelişen toplumsal süreçlerden bağımsız şekilde var olan ontolojik bir kırılma hâlini ifade eder. Her iki kavram da bireyin yaşamla kurduğu bağın zayıfladığı bir noktaya işaret eder; ancak Durkheim'da bu kopuşun nedeni, toplumsal yapıdaki bozulma iken, Camus'ta nedeni, bireyin varoluşunu sorgulama biçimidir.

Yöntemsel açıdan bakıldığında, Durkheim'ın pozitivist yaklaşımı intiharı istatistiksel veriler üzerinden incelemeyi, toplumsal kategoriler ve demografik verilerle ilişkilendirerek bilimsel bir analiz sunmayı amaçlar. İntihar olgusunu ampirik bir olay olarak ele alması, onu sosyolojinin kurucu çalışmaları arasına yerleştirir. Buna karşılık Camus'nun yöntemi fenomenolojik ve yorumlayıcıdır. İntihar üzerine düşüncelerini veriye değil, insan deneyimine dayandırır; mitolojik anlatıları, edebi imgeleri ve bireysel sezgiyi analizinin merkezine alır.

Modern toplum bağlamında bu iki bakış açısının kesiştiği nokta ise bireylerin karşı karşıya kaldığı yeni kırılmalıkların hem toplumsal hem de varoluşsal yönler içermesidir. Günümüzde intihar oranlarının artış göstermesi, Durkheim'ın toplumsal çözülme vurgusuyla Camus'nun anlam krizine yönelik açıklamasının birleştiği bir analiz alanı yaratır. Dijitalleşmenin hız kazanmasıyla birlikte, bireyler yüzeysel ilişkilerin hâkim olduğu, aidiyet hissinin zayıfladığı bir sanal dünyada yaşamaktadır. Sosyal medya, gerçek ilişkilerin yerini görüntüsel bağlantılara bırakmış; bireyler sürekli karşılaştırma kültürünün baskısı altında daha yalnız ve daha yetersiz hissederek hâle gelmiştir. Bu durum hem Durkheim'ın bencil intihar kavramını doğrulamakta hem de Camus'nun absürd bilincinin modern versiyonunu yaratmaktadır.

Günümüz meslek yaşamında özellikle polisler, sağlık çalışanları ve güvenlik sektöründeki bireyler arasında artan intihar oranları, Durkheim'ın anomi teorisini çok çarpıcı biçimde doğrular. Yüksek stres, sürekli travmatik olaylara maruz kalma, mesleki destek mekanizmalarının zayıflığı ve kurum içi dayanışmanın erimesi, polislik gibi mesleklerde toplumsal bütünleşmenin giderek kırıldığını göstermektedir. Bu mesleklerde bireyin karşılaştığı etik çatışmalar, yoğun baskı, görev riski ve örgütsel yalnızlık, Camus'nun tarif ettiği absürd deneyime benzeyen bir farkındalığı da tetiklemektedir. Günlük yaşamla ölüm arasında ince bir çizgide görev yapan bireyler, yaşamın anlamını yitirme riskiyle daha sık karşı karşıya kalmakta hem toplumsal hem varoluşsal kırılmaların kesiştiği bir noktada konumlanmaktadır.

Benzer şekilde gençler arasında intihar haberlerinin artması, geleceksizlik duygusunun yaygınlaşması ve gençlerin yaşamı anlamlandıramadığı bir döneme girilmesi, her iki teorisinin güncellenmiş bir biçimi olarak okunabilir. Durkheim'ın bakışıyla değerlendirildiğinde gençler, aile bağlarının zayıfladığı, ekonomik güvencenin azaldığı ve toplumsal normların istikrarsızlaştığı bir dünyada kimlik

inşa etmekte zorlanmaktadır. Camus açısından bakıldığında ise genç bireyler, dünyanın vaat ettiği anlamla hayatın gerçekleri arasındaki uyumsuzluk nedeniyle erken yaşta absürd bilinçle tanışmakta ve yaşamın değerini sorgulamaya daha kırılgan hâle gelmektedir. Bu bağlamda gençlerin evlilik yaşlarını ertelemesi de iki teorinin kesiştiği bir başka örnektir. Toplumsal bağların zayıflaması ve ekonomik güvensizlik, gençlerin aile kurma isteğini azaltırken, Camus'nun belirttiği varoluşsal kararsızlık ve yaşamın anlamına yönelik belirsizlik, bireyin uzun vadeli bağlara karşı isteksizliğini artırmaktadır. Nihayetinde evlilik, yalnızca ekonomik bir karar değil, anlamın ve aidiyetin bir ifadesi olduğundan, gençlerdeki geleceksizlik hissi ve yönsüzlük durumu bu kararı sürekli olarak ertelemektedir.

COVID-19 pandemisi ise hem Durkheim'ın hem Camus'nun teorilerinin güncel geçerliliğini olağanüstü derecede görünür kılmıştır. Pandemi sürecinde yaşanan sosyal izolasyon, normatif düzenin ani çöküşü, iş kayıpları ve belirsizlik duygusu, Durkheim'ın anomi kavramının tüm boyutlarını açığa çıkarmıştır. Toplumsal kurumların işlevlerini kesintiye uğratması bireylerde yön kaybı yaratmış, sosyal ilişkilerin kopması ise bencil intihar türüne benzeyen eğilimleri artırmıştır. Öte yandan pandemi, Camus'nun absürd kavramını neredeyse gerçek bir laboratuvar ortamında yeniden üretmiştir. İnsanlar bir anda görünmez bir tehditle yüzleşmiş, yaşamın kırılganlığı ve anlamsızlığı çok daha somut hâle gelmiştir. Bu durum bireyleri yaşamın değerini ve süresini sorgulamaya itmiş, ölüm ve yaşam arasındaki ince çizgi güncel, günlük bir deneyim hâline gelmiştir.

Tüm bu örnekler birlikte ele alındığında, modern toplumun birey üzerinde kurduğu baskıların hem Durkheim'ın işaret ettiği toplumsal çözülme dinamiklerini hem de Camus'nun betimlediği varoluşsal sorgulamayı eşzamanlı olarak harekete geçirdiği anlaşılmaktadır. Bireyler hem aidiyet duygularının zayıfladığı hem de yaşamın anlamının muğlaklaştığı bir dünyada yaşamaktadır. Bu nedenle intihar olgusunu anlamak, onu yalnızca toplumsal bağlamda ya da yalnızca bireysel bilinç bağlamında değerlendirmekle mümkün değildir. Durkheim ve Camus'nun teorileri birlikte düşünüldüğünde modern toplumun karmaşık gerçekliği çok daha derinlikli bir biçimde anlaşılabilmekte, intiharın günümüzde neden bu kadar yaygınlaştığına dair kapsamlı bir açıklama sunulabilmektedir.

2. MATERYAL ve YÖNTEM

2.1 Materyal

Bu çalışma kapsamında, Emile Durkheim ile Albert Camus'nun intihar olgusunu ele aldıkları temel eserlerden yararlanılmıştır. Durkheim'in "intihar" adlı eseri ve Camus'nun "Sisifos söylieni" adlı eseri birincil kaynak olarak kullanılmıştır. Emile Durkheim, "intihar" adlı kitabını 1897 yılında, Fransa'da yazmıştır. Fransızca olan bu kitabın Türkçeye çevrilmiş hali kullanılarak, tez için birincil kaynak olmuştur. Bu çalışmanın diğer birincil kaynağı ise, "Sisifos Söylieni" olmakla beraber 1942 yılında Albert Camus tarafından Fransa'da yazılmıştır. Bu eserin de Türkçeye çevrilmiş hali tez bağlamında kullanılmıştır. İkincil kaynak olarak ise, yine Albert Camus tarafından yazılan "Veba" romanı kullanılmıştır.

2.2 Yöntem

Bu çalışmada, anlamacı/yorumlayıcı paradigmaya dayanan nitel araştırma yöntemlerinden olan, içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Nitel içerik analizi, metinlerdeki temaların sistematik olarak incelenmesine imkân sağlar. Analiz sürecinde öncelikle eserler dikkatlice okunmuş, intihar olgusuna ilişkin bulgular not alınmıştır. Daha sonra bu veriler, karşılaştırmalı bir biçimde analiz edilmiştir.

Bu teknik, veriler ve doküman analizinin yapılarak, elde edilen verilerin objektif ve subjektif yanlarını inceleme fırsatı sunması açısından önem teşkil etmektedir. İçerik analizi tekniği, Emile Durkheim ve Albert Camus'nun intihar ile ilgili düşüncelerinin incelenmesi için en uygun yöntem olarak görülmektedir.

Bu metot, sorun hakkında araştırmacıların hem bilgiler elde etmelerine hem de bu bilgilerden anlamlı sonuçlar çıkarmalarına hizmet eder. İçerik analizi, çeşitli alanlarda kullanılabilen oldukça kullanışlı bir araştırma yöntemidir. Başta psikoloji ve sosyoloji olmak üzere sosyal bilimlerde içerik analizi oldukça sık kullanılmaktadır. İçerik analizi araştırma probleminin belirlenmesi, verilerin toplanması, verilerin analizi gibi aşamaları kapsamaktadır. Ancak içerik analizi yaklaşımı, yanlış anlamalara ve spekülasyona neden olması, anlam karmaşası yaratması gibi dezavantajlara da açıktır. Farklı amaçlar için de kullanılabilen içerik analizi yönteminin; betimsel içerik analizi, tarafsızlık analizi, içerik karşılaştırması,

anlam analizi gibi alt türleri de bulunmaktadır. İçerik analizi, araştırmacıların belirli bir soruna veya konuya ilişkin bilgiler elde etmelerine ve bu bilgilerden anlamlı sonuçlar çıkarmalarına imkân tanıyan esnek ve verimli bir yöntemdir (Alanka, 2024, s.64).

3. BULGULAR

3.1 İntihar ve İntihar Çeşitleri

3.1.1 İntihar Nedir?

İntihar, türleri ile nedenleri ve sonuçları açısından geçmiş dönemden bugüne kadar araştırılan bir olgudur. Toplumsal ve bireysel yönüyle birçok tanımı olmakla birlikte, uzun yıllardır üzerine çalışılmış bir husustur. İntihar, geçmişten günümüze kadar insanın istemli bir şekilde hayatını sonlandırmak amacıyla giriştiği eylem olarak tanımlanmıştır. Kişinin eylemi ölümle sonlanırsa intihar, ancak teşebbüs aşamasında kalırsa daha açık bir ifadeyle ölüm gerçekleşmezse intihar girişimi olarak adlandırılmaktadır. Herhangi bir intihar olayını, ne sebeple gerçekleşirse gerçekleşsin, tek bir nedene bağlamak mümkün değildir. Topluma ve kişiye göre risk faktörlerinin belirlenip önlem alınması bağlamında, intihar girişimleri ve her muhtemel intihar girişimi önem arz etmektedir. Her ne kadar intihar ve intihar girişimi, psikolojik veya psikiyatriyi ilgilendiren bir sorun gibi görünse de toplumsal nedenleri göz ardı etmemek gerekir. İntihara neden olan bunalım, toplumsal sorunların etkisiyle de ortaya çıkabilir.

İntihar, çok sayıda bilim ve disiplinin ele alabileceği bir sorundur. Etik, sosyoloji felsefe, biyoloji ve psikoloji bunlar arasında yer alır. Her anabilim dalında farklı yönleriyle ele alınan intihar olgusu, hemen hemen tüm bilim insanlarının bakış açısıyla önemli bir toplum sağlığı sorunu olarak nitelendirilmektedir. Bu sorunun, başka bir deyişle intiharın, her anabilim dalında nedenleri farklı biçimlerde ifade edilmektedir. İntiharlar toplumlara, kültürlere ve sosyodemografik farklılıklar bağlamında görülme sıklığı ve biçimi açısından toplumun dinamiğindeki intihar olgusuna yönelik etki ve tepkiler bağlamında değişkenlik gösteren birçok niteliğe sahip olan ve toplumsal olarak sosyal etkileri olan bir fenomendir.

Durkheim'a göre intihar, yalnızca kişinin kendi yaşamından vazgeçip kendini öldürmesi durumunda vardır. O, çoğu insanın intihar olarak gördüğü fakat neredeyse aynı türden olayların hepsine birden intihar denenmemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Örnek olarak; Durkheim bir askerin kendi bölüğü için ölümüne koşmasının intihar olmadığını, askerin aslında ölmek istemediğini, fakat yenilginin utancından kurtulmak için ölümü göze aldığını ifade etmektedir. Benzer bir biçimde

bir annenin kendini, çocukları için feda etmesi de genellikle intihar olarak nitelendirilmektedir. Oysaki bu türden ölümler, intihar olarak nitelendirilemezler. İntihar olgusu kabaca anlamıyla hayattan ümidini kesmiş olan ve aynı zamanda artık kişinin yaşamasının bir anlamı olmadığını düşündüğünde ortaya çıkan bir eylemdir. İntihar olgusunun ortak amacı hangi perspektiften bakılırsa bakılsın kişinin kendini bilerek ve isteyerek öldürmesidir. Böylelikle intihar, kişinin dolaylı veya dolaysız gerçekleştirdiği ve aynı zamanda olumlu veya olumsuz edimlerin sonucundaki ölüm olayıdır. Bu bağlamda hayvan intiharları olarak tanımlanan hayvan ölümlerini bu olgunun dışında bırakmanın gerektiği anlaşılmaktadır. Çünkü hayvanların bilinç ve akli sınırlı olduğundan ölümü, zihinlerinde canlandırma yeteneğinden yoksundurlar (Durkheim, 2023: 4-5).

3.2 İntihar Nedenleri

İntihar nedenleri bakımından çok sayıda türleri olan bir olgudur. Bunları etkileyen faktörler yapılan araştırmalara göre çoğu zaman cinsiyet, yaş, medeni durum, din, coğrafi konum, eğitim düzeyi, kalıtım ve ekonomik nedenler olduğu görülmektedir. İntihar olayı, müntehirin psikolojik durumu ve toplum içerisindeki rolü aynı zamanda toplumsal konumu gibi nedenlerle gerçekleşebilir. Herhangi bir intihar olayının nedenini, bireysel ya da toplumsal olarak kesin çizgilerle belirtmek neredeyse olanaksızdır. Yapılan araştırmalar, birbiriyle ilişkili olduğundan genellikle intihar olaylarında her ikisinin de etkin olmasının muhtemel olduğunu ve herhangi bir intihar olayının nedenini tespit etmeye çalışırken bu hususu göz ardı etmemek gerektiğini göstermektedir. Zira insan sosyal bir varlıktır ve bu nedenle intiharı toplumsal sebeplerden ayırmak güçtür. Aynı zamanda insan aklını ve mantığını verimli kullanabilen tek canlıdır. Bu nedenle bunalıma girme ihtimali sanıldığından daha yüksektir. Cinsiyet ve medeni durum çerçevesinde incelenirse kadınların erkeklere göre yaşama nedeninin olması, cinsiyet bağlamında kadınları koruyucu etkiye sahiptir. Evliliğin de kadınları koruyucu bir etkisinin olduğu görülmektedir, ancak kadın boşansa dâhi erkeklere oranla daha az intihar etme eğilimi göstermektedir. Bunun nedeni ise kadınlar, yaratılışları gereği erkeklere göre bulunduğu duruma daha çabuk uyum sağlayabilme yeteneğine sahiptir. Öte yandan kişinin inançları da intihar olgusu için önemli bir göstergedir. Kişinin inandığı dinde veya inanç sisteminde intiharın yeri ve aynı zamanda yaptırımını önemli bir unsurdur.

Yapısal işlevselci yaklaşımın ve aynı zamanda sosyolojinin kurucularından sayılan Emile Durkheim, sosyolojinin ilgi odağının toplumsal olabilen ve olabilecek şeyler olduğunu savunmaktadır. Bu bağlamda toplumsal sorunların kişilerin inisiyatifine ve düşüncelerine bağlı kalmaması gerektiğini savunarak toplumun dinamikleri dikkate alınarak bilimsel olarak incelenmesi gerektiğini düşünmüş olup toplumun kendine özgü gerçeklik olduğunu ve bir nesne gibi objektif bir biçimde analiz edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Toplum bütünlüğünün ve toplumsal yaşamın kendine ait bir dinamiği olduğunu ifade eden Durkheim sosyolojinin konuları arasında gelen toplumu oluşturan unsurları ve toplumun sürekliliğini sağlayan gerekçeleri incelemiştir. Önemli eserlerinden olan “İntihar” adlı kitabında Durkheim, intihar olgusunu derinlemesine incelemiş ve bu olguyu daha çok toplumsal yönleriyle ele alarak bu olgunun temelinde toplumun rol oynadığını vurgulamıştır.

Emile Durkheim’a göre intihar olgusu toplumun en küçük yapıtaşı olan aile kurumu bağlamında ele alınacak olursa, boşanma bir ülke için yasak olduğunda veya toplum tarafından yeni kabul edildiyse evli kadınların bekar kadınlara oranla daha yüksek oranda intihar ettiğini iddia eder. Bu çerçevede düşünüldüğünde evlilik erkeği intihar riskinden korumakta ancak kadını ise korumanın dışında bırakmaktadır. Buna karşılık boşanmanın yaygın olduğu ülkelerde tam aksine bir durum gerçekleşmektedir. Durkheim, evlilik- intihar incelemesinin sonucunda şu biçimde bir sonuca ulaşmıştır. Öz kırım söz konusu olduğunda ve boşanma uygulandığı zaman evliliğin kadını koruduğunu gözlemlenmiş ancak bunun tam aksinin de söz konusu olabileceğini ifade etmiştir. Boşanma yasak veya boşanan çiftler toplum tarafından dışlanıyorsa kadınlar, erkeklere oranla daha çok intihara yönelmektedir. Bu iddialar çerçevesinde düşünüldüğünde Durkheim’a göre, evlilik kurumu eşlerden birini korumakta, ötekine ise zarar vermektedir. Ancak çiftlerden hangisini koruduğu veya zarar verdiği ise evliliğin gerçekleştiği toplumun yapısıyla ilgili bir husus olduğundan toplumdan topluma değişmektedir (Durkheim, 2023, s.18).

Toplumun yapısıyla ve intihar ile ilişkili olan diğer bir husus, toplumsal iş bölümüdür. Durkheim’a göre, toplumsal iş bölümü, bireylerin bütünsel bir dayanışma içerisinde olup bir organizma gibi birbirini tamamlamasıyla ve ortak tinsel düşünce, çıkarlar çerçevesinde hareket eden karşılıklı bağlılığı oluşturan bir

yapı olduğunu vurgulamaktadır. “Division su Travail” eserinde Durkheim, bu birliğin çağdaş toplumlarda, insan kontrolü dışında toplumun dinamiğiyle şekillendiğini belirterek bireylerin işlevsel özellikleriyle birbirlerini tamamladığını ifade etmektedir (Durkheim, 2023, s. 23). Bu bağlamda Emile Durkheim, çağdaş anlamda işlevselliğin en önemli öncüleri arasında gelir. Durkheim ilkel toplumların mekanik dayanışması düşüncesinden hareket ederek sanayi toplumlarını, diğer bir deyişle günümüz modern toplumunu organik dayanışmaya yönelik hakikat olarak görmektedir. O, kabile toplumlarını özelliği bakımından sağlam bir ortak vicdana sahip olduklarını ortaya koymaya çalışmış olup bunu, “aynı toplumun ortalama vatandaşlarında ortak olan inanç ve duyguların tümü” ifadesiyle izah etmiştir. İş bölümünün artmasıyla bireyciliğin arttığını öne süren Durkheim, bunun sonucunda toplumun ortak vicdanının azaldığını ve toplumu bir arada tutan kendine yeterliğin zayıflaması ve toplumsal rollerin birbirine karşılıklı bağımlılığı ile sıfatlandırılan organik iş birliğine doğru bir değişim olduğunu savunmaktadır (Wallace ve Wolf, s.46).

Durkheim, toplumda ortak bilincin zayıfladığı takdirde bu durumun bireyler arasındaki toplumsal bağın da zayıflamasına neden olduğunu iddia eder. Bu durumda, bireyler içe dönmektedirler. Durum tam tersi olursa yani bireyselleşmenin yetersiz olduğu durumlarda birey kendisini feda etmeye, başka bir deyişle öz kıyıma başvurabileceğini vurgulamaktadır. Bireyin kendisini gerçekleştiren, kabul görmüş ve saygı gören toplumsal bir kaide olmadığı sürece toplumun bir düzene giremeyeceğini belirterek kaidelerin zayıflamasıyla ve kaidelerin hızlı dönüşmesi veyahut sert kurallar içermesi, kısacası kişileri boğması durumlarında ise böylesi durumların toplumu gerçekleştiren işleyişin bozulmasına neden olduğunu ifade ederek bireylerin öz kıyımına neden olduğunu iddia eder.

Bu anlamda Durkheim’in intihar nedenleri arasında en çok toplumsal nedenlere yer verdiği anlaşılmaktadır. Bireyler kendi kendine terk edildiği durumlarda herhangi bir toplumsal gruba iyice entegre olamadığından ve toplumsal gruptan meydana gelen ortak güç, bireye yeterince canlılık ve yetki veremediğinden bireylerin intihara yönelindikleri ifade edilmektedir. Durkheim’in intihar olgusunu yalnızca toplumsal sebepler bağlamında ele almadığı görülmektedir. İntiharın bireysel nedenleri olabileceğini de vurgulayarak bu bireysel unsurlardan en etkin olanının depresyonun bir çeşidi olan melankoli olduğunu iddia eder. Bu bağlamda düşünüldüğünde Albert Camus ile Emile Durkheim ortak bir paydada

buluşmaktadır. İntiharı bireysel bağlamda ele alan Albert Camus, her insanın hayatında en az bir kez yaşamın bir anlamı olup olmadığı konusu üzerinde düşündüğünü iddia eder. Bu bağlamda kişinin kendisine sorular sorması neticesinde yaşama bir anlam veremediğini ve hayatında en az bir kez öz kısıymı düşündüğünü savunmaktadır (Camus, 1997, s. 17). Camus, intihara ilişkin düşüncesini Sisifos metaforuyla ifade eder

Homeros'un aktardığına göre Sisifos (Sisyphus) Korintos şehrini kurmuştu. Deniz şehir devletinin kralı olan Sisifos, kadırgalar kurarak deniz ticaretinin gelişimine büyük katkı sağlamıştı. Ancak son derece kurnaz ve hilekâr bir kraldı. Tanrıların buyruklarını yerine getirmekten sorumlu olan Hermes, hilekârlığının ve açgözlülüğünün cezası olarak ele avuca sığmayan Korintos Kralı Sisifos'u yakalayıp Yeraltı Tanrısı Hades'e teslim etti. Böylelikle Sisifos, yeraltına gönderilerek yer altında yaşamaya mahkûm edildi. Kurnaz Sisifos'u yeraltında zincirsiz ve tasmasız bırakmak da tehlikeliydi. Çünkü o, cehennemdekileri bile serbest bırakabilirdi. Yeraltında yıllar sonra tekrar hileler yapmaya devam ederken yakayı ele veren Sisifos, kocaman bir kayayı omuzları ve elleriyle iterek çıplak ve yüksek bir dağın zirvesine taşımaya mahkûm edildi. Ancak Sisifos'un bin türlü zahmet ve meşakkatle dağın zirvesine çıkarmaya çalıştığı dev kaya, tam zirveye çıkmak üzereyken her defasında tekrar aşağıya yuvarlanıyordu. Bu işkencenin sonu yoktu. Bu müthiş ceza ebedi olarak devam edecekti (Can, 1994, s.201- 202).

Camus'nun da eserinde yer verdiği gibi Tanrıların cezalandırdığı bir kahraman olan Sisifos, ölümlü insanların en uyanığı olarak nitelendirilmektedir. Sisifos hayatını kaybetmek üzereyken eşinden kurnazlıkla kendisine cenaze töreni yapılmamasını ister. Sisifos öldüğünde, başka bir ifadeyle ruhlar ülkesine geldiğinde neden dini ritüellere uygun davranmadığı sorulunca karısının dinsizliğinden söz eder ve eşini cezalandırma bahanesiyle yeryüzüne dönmek ister. Bunun için Pluton'dan izin alır. Pluton'u aldatarak yeryüzüne geri dönen Sisifos suyu, güneşi, denizi ve sıcak kumları tadınca bir daha ruhlar ülkesine dönmek istemez. Tanrıların geri çağırımları ve yıldırımları boşa gider. Sisifos, çok sevdiği dünyada yaşamaya devam eder. Bu kahramanın uyumsuz olduğu anlaşılmaktadır. Tutkuları ve sıkıntılarıyla da uyumsuz olduğu aşikârdır. İsyankârlığa ve asiliğe eğilim gösteren Tanrılar, Sisifos'un yakasına yapışırlar ve zorla ruhlar ülkesine götürürler. Orada kayası hazırdır. Tanrılar onu, kayayı hiç durmadan dağın en tepesine kadar götürmeye ve daha sonra o kayanın kendi ağırlığıyla tekrar aşağı

düşecek olmasıyla cezalandırmaktadırlar. Tanrılar, ümitsiz ve herhangi bir yararı olmayan gayretten daha kötü bir ceza olamayacağını düşünmektedirler, Sisifos’a öyle bir ceza verirler ki, o artık yararsız bir işçidir. Camus’nun da vurguladığı gibi Tanrılara üstten bakan, ölümden nefret eden yaşam tutkusu Sisifos’u, böylesi bir işkenceye maruz bırakmıştır. O, her defasında bir kayayla mücadele etmektedir. Kocaman bir taşla didişen bu kişi de artık taştan farksızdır. İşte Sisifos’un sessiz mutluluğu buradadır. Kaderi, başka bir deyişle yazgısı onundur. Tepeye taşıdığı kayası kendi nesnesidir. Bu durumda uyumsuz kişinin sıkıntısı üzerine yaptığı gözlemin bütün Tanrıları susturabileceği vurgulanmaktadır. Gölgesiz güneşin olmayacağını ve bu karanlığı tanımak gerektiği söylenmektedir. Camus, uyumsuz kişinin kendi yazgısına evet diyeceğini söyleyerek bunu kaçınılmaz bularak küçümseyeceğini vurgulamaktadır. Böylelikle kişi kendi yazgısının farkında olarak geriye kalan günlerini istediği gibi geçirebilecektir. Kişisel bir yazgısı vardır. Hiç değilse tek bir alın yazısı vardır. Bu durumda Sisifos’u mutlu bir karakter olarak tasarlamaya engel yoktur. Çünkü Camus, kişinin tek başına kendi yazgısı için uğraşmasının onun yüreğini doldurmaya yettiğini vurgulamaktadır (Camus, 1997, s. 127-131). Sisifos, kaderinden kaçıp intihar etmek yerine tam tersine kaderine boyun eğmiştir. Camus’a göre, insan da Sisifos gibi saçmalıklardan bir biçimde sıyrılmak yerine kaderine dürüstçe boyun eğmelidir. Çünkü o, dünyanın saçmalığına verilen cevabın asla intihar olmaması gerektiğini düşünerek intihar olgusunu saçma kavramı çerçevesinde açıklar.

Camus felsefesinde ‘saçma’ kavramı, dünyanın akıldışılığına ve anlamsızlığına karşılık gelecek biçimde kullanılmıştır. Varoluş felsefesinin temsilcisi olan Camus, bu dünyaya gelmek gibi ölümün bir anda ortaya çıkmasının akıldışı bir durum olduğunu iddia eder. Bu noktada Camus’nun yaklaşımı, varoluşçuluk akımının temel önermeleriyle kesişir. Zira varoluşçuluğa göre insan, anlamı hazır bulmaz; aksine kendi varoluşunu, seçimleri ve eylemleri aracılığıyla kurmak zorundadır. Camus için ise bu zorunluluk, ‘saçmanın bilinci’ ile yüzleşen bireyin yine de yaşamayı sürdürmesinde somutlaşır. Ölümün kaçınılmazlığı ve hayatın özsel bir amacının bulunmayışı, bireyi edilgenliğe itmek yerine ona isyan ederek kendi anlamını yaratma sorumluluğunu yükler. Böylece Camus, insanın varoluşsal boşlukla karşılaşmasına rağmen eylemde bulunmasını, varoluşçuluğun merkezindeki özgürlük ve sorumluluk kavramlarıyla ilişkilendirir (Cevizci, 1997, s.140).

Camus’a göre, bu dünyada mücadele etmek, çalışmak da aslında anlamsızdır. Çünkü ölümle birlikte her şey bir anda sona erecek. Öyleyse neden didinip duruyoruz? İnsanların yaşamın belirli bir anında aniden saçmalığın bilincine ulaştığından söz eden Camus bu kavramı, uyumsuzluk kavramıyla ilişkilendirir (Flew, 2005, s.86- 87).

‘Sisifos Söyleni’nde saçma olgusu ile bunun bilincinde olma durumu arasında ayırım yapan Camus, insanların bu saçmalığın bilincine bir anda vardığını ifade eder. Camus, buna ilişkin düşüncesini “uyumsuzluk duygusu, her sokağın dönemecinde, her adamın yüzüne çarpabilir.” (Camus, 1997, s.22) biçiminde ifade eder. Saçma duygusunun bilincine varılmasıyla insan aynı zamanda uyumsuzluğun bilincine varır. Bu bağlamda uyumsuz insan, saçmalığın bilincine varan kişidir.

Uyumsuzluk bir başlangıçtır. Bu bağlamda uyumsuzluk insanın kendi varoluşuna dair uyanışı tetikler. Bu uyanış, dünyanın kayıtsızlığına karşı insanın kendi varoluşunun bilincine vararak tamamıyla saçma (absürd) olanı idrak etmesi ve buna direnç göstermesi durumu olarak ifade edilebilir. Bu uyanış, başka bir ifadeyle direniş sayesinde insan, ölüm karşısında yaşamı değerli bulur. Uyumsuzluğun yarattığı karamsarlık ile mücadele eden insan, Sisifos metaforunda olduğu gibi evrenin kayıtsızlığına karşı her gün aynı sıradanlığa uyansa da mücadele etmekten usanmaz. Bu mücadeleyi Camus, umut duygusuyla taçlandırır. Umut duygusu başkaldırı kavramıyla da ilişkilidir. Çünkü Camus, bu uyanışı başkaldırı felsefesi ile açıklar. Başkaldırı felsefesi, uyumsuzluğun insanda yarattığı kayıtsızlık, yabancılaşma gibi duygularıyla baş etmenin tek yöntemidir. Yaşama anlam katma arayışında olan insan, ölüme teslim olmaz. Başka bir deyişle intihara yönelmez. Bu uyanışın yarattığı bilinç, yaşama tutkuyla bağlanmaya neden olur. Öyleyse bu tutku, başkaldırının kendisidir (Aydınalp, 2020, s.535- 536).

Camus’a göre başkaldırının tam tersi ise intihardır. İntihar, başkaldırının sonucu değil, kabullenmedir. İntihar eden insan, her şeyin tükenmişliğini kabul ederek uyumsuzluğu kendince çözer (Camus, 1997, s. 61). Başkaldırının tam aksi olan intihar, bu bağlamda yaşamın çabalamaya değmez olduğunu düşündürür. Yaşamak hiçbir zaman kolay değildir, Birçok neden ileri sürerek yaşamın buyurduklarını yaparız. Ancak birdenbire düşlerden, ışıklardan yoksun kalan başka bir deyişle umutsuz kalan insan, kendini yabancı bulur. Sağlam insanlar arasında bile kendi intiharını düşünmemiş bir insana rastlanamayacağını iddia eden Camus,

uyumsuzluğun umutsuzluğa, bunun da intihara neden olduğunu savunur (Camus, 1997, s. 17- 18).

İnsanların umutların tükendiği noktada intihara yöneldiklerini iddia eden Camus, intihar için çok sayıda neden ileri sürüldüğünü ifade eder. Gazeteler sık sık amansız hastalıklardan, gizli kederlerden söz ederler. Ancak Camus, bunları intiharın asıl nedeni olarak görmez. Çünkü bunlar gerçekte bunalımı başlatan şeylerdir. Camus’a göre, intiharın asıl nedeni umutsuzluğun doğurduğu bunalımdır. Bu zamana kadar intiharın yalnızca toplumsal bir olgu olarak kabul edilmesine itiraz eden Camus, bireysel düşünce ile intihar arasında bir ilişki olduğunu savunur. Onun düşüncesine göre, toplumsal ve diğer bireysel nedenler de geçerlidir. Ancak bunlardan hiçbirisi tek başına intihara neden olamaz. Tüm intihar olayları için geçerli neden ancak şöyle ifade edilebilir: Umutsuz olduğundan yaşamın çabalamaya değmez olduğunu düşünmek (Camus, 1997, s. 16- 17). Bu bağlamda iyileşmez bir hastalığa yakalanan insan da doğrudan hastalıktan değil, iyileşme umudu olmadığından, Camus’nun da ifade ettiği gibi umutsuz olduğundan, intihar etmeye karar vermektedir. Bu durumda düşünüldüğünde hastalık geçerli bir neden olarak ileri sürülebilir. Ancak Camus’a göre tüm intiharlarda olduğu gibi amansız hastalığa yakalanıp intihar eden insan için de onu intihara yönelten asli neden, umutsuzluk hissiyle ifade edilebilir.

3.3 İntihar Çeşitleri

3.3.1 Camus’nun İntiharın Türlerine İlişkin Yaklaşımı

İnsanların umutların tükendiği noktada intihara yöneldiklerini iddia eden Camus, intihar için çok sayıda neden ileri sürüldüğünü ifade eder. Gazeteler sık sık amansız hastalıklardan, gizli kederlerden söz ederler. Ancak Camus, bunları intiharın asıl nedeni olarak görmez. Çünkü bunlar gerçekte bunalımı başlatan şeylerdir. Camus’a göre, intiharın asıl nedeni umutsuzluğun doğurduğu bunalımdır. Bu zamana kadar intiharın yalnızca toplumsal bir olgu olarak kabul edilmesine itiraz eden Camus, bireysel düşünce ile intihar arasında bir ilişki olduğunu savunur. Onun düşüncesine göre, toplumsal ve diğer bireysel nedenler de geçerlidir. Ancak bunlardan hiçbirisi tek başına intihara neden olamaz. Tüm intihar olayları için geçerli neden ancak şöyle ifade edilebilir: Umutsuzca yaşamın çabalamaya değmez olduğunu düşünmek (Camus, 1997, s. 16- 17). Bu bağlamda iyileşmez bir hastalığa

yakalanan insan da doğrudan hastalıktan değil, iyileşme umudu olmadığından, Camus'nun da ifade ettiği gibi umutsuz olduğundan, intihar etmeye karar vermektedir. Bu durumda düşünüldüğünde hastalık geçerli bir neden olarak ileri sürülebilir. Ancak Camus'a göre tüm intiharlarda olduğu gibi amansız hastalığa yakalanıp intihar eden insan için de onu intihara yönelten asli neden, umutsuzluk hissiyle ifade edilebilir.

3.3.2 Durkheim'in İntiharın Türlerine İlişkin Yaklaşımı

İntihar olgusu bağlamında genel kabul gören ve kendisinden sonraki araştırmacıları etkileyen Fransız sosyolog Emile Durkheim'in en çok bilinen kuramı sosyolojik intihar kuramıdır. Bunu intihar dosyaları üzerinden yaptığı çalışmalarla ortaya koyan Durkheim, ölümle sonuçlanmasını isteyerek kişinin kendi eylemlerinin sonucunda doğrudan veya dolaylı olarak gerçekleşen her ölüm olayını intihar olarak adlandırır. Çok sayıda intihar olayını kapsamlı olarak ele alan Durkheim intiharı, toplumsal bir hakikat olarak ele almakta olup en önemli nedenini, bireyin topluma entegre olamaması durumuna bağlamaktadır. Ona göre toplum, kişiye vazifesini iyi yaptığında intihar olgusunun azaldığı görülmekteyken bu durumun tam aksine toplum, bireye yönelik vazifesini iyi yapmadığında ise intihar etme olasılığının artacağını savunmaktadır. İntihar kitabından da anlaşılacağı üzere Durkheim, çok sayıda araştırmadan bir araya getirdiği monografik bir çalışmayla intihar olgusunu bencil, özgeci ve kuralsız olmak üzere üç türe ayırmıştır (Akt., Sümer, 2016, s. 85).

İntihar olgusuna ilişkin bu teorinin, bireyden çok toplumu odağına alan bir yaklaşıma dayandığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Durkheim, toplumun bireyle olan ilişkisi üzerinden intihar olgusunu ele alarak teori ortaya koymuştur. Ona göre, kişi toplumla olan ilişkisini olumlu yönde ilerlettiği takdirde onun varlığı daha manalı olmakta ve ayrıca yaşadığı toplum içerisinde daha yararlı hâle gelmektedir. Ancak bu durumun tersine, kişinin toplumla olan bağı koparılmış veya birey toplum tarafından dışlanmışsa, kendisine odaklandığından bu durumda bireyde yalnızlaşma hâli ortaya çıkmaktadır. Sosyologlar bu noktada, bireyin kendisini neden toplumdan uzaklaştırdığını veya toplumun birey üzerinde hangi nedenlerden ötürü kayıtsız kaldığını araştırıp anlamaya çalışarak bireyleri özkıyıma götüren sebepler bağlamında çok çeşitli fikirler öne sürmektedirler (Akt., Sümer, 2016, s.

87). Dolayısıyla Durkheim'in intihar olgusunu bilimsel bir teori hâline getirmesi toplum sağlığına ışık tutmaya elverişli bir göstergedir.

Özkıyım ile düzenli ve tartışılmaz bir bağlantı durumunda olan hiçbir psikopatolojik olgunun olmadığını ifade eden Durkheim, bu düşüncesini bilimsel çalışmalarla desteklemektedir. Bu anlamda psikopatolojik olarak görülen delilik hâlinin, 35 yaşında ve bu yaşa yaklaşanlarda daha sık karşılaşılan bir durum olduğunu belirterek 60 yaşına kadar olan yaşam kesitinde ise bu oranın neredeyse aynı kalacağını iddia eder. 60 yaşından sonra ise süratli bir şekilde azalacağını belirtmektedir. Özkıyımın en yüksek düzeyde olduğu (60 yaş ve üzeri) yaş döneminde toplum nüfus bağlamında deliliğin azaldığını istatistiksel verilerle ortaya koymuştur. Bu bağlamda bu iki durumun arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığını öne sürmektedir. Her ülke ve bölgede özkıyım eğiliminin, küçük yaşlardan başlayarak yani çocukluk döneminden başlayarak ileri yaşlara kadar çoğaldığını belirleyen Durkheim, 70-80 yaşlarında bu eğilimin hafif azaldığı görülse de 70-80 yaşlarındaki bireylerin intihara meyilleri yetişkin yaşa sahip olan bireylerden iki- üç daha fazla artış gösterdiğini ileri sürmektedir. Bu bağlamda özkıyım ile delilik arasında anlamlı bir ilişki yoktur (Durkheim, 2023, s. 37-38; 49).

İntihar olgusunun genel olarak depresyondan kaynaklandığını ileri süren Durkheim, nevrasteni ve duyguların açığa vurmasından kaynaklanan intiharlar görülse de kasvetli bir bağlamda açığa çıkan intiharlara onlar kadar yaygın rastlandığını savunmaktadır. Depresyonun çeşitlerinden olan ve diğer çeşitlerden daha şiddetli belirtilere sahip olan melankoli hâli, Durkheim'a göre bireyi özkıyıma götüren en büyük etkindir. Depresyonun bir türü olan melankolik ruh hâlinde olan bireyin üzüntü ve sıkıntısı öyle bir hâl almıştır ki birey çevresindeki kişilerle plan ilişkisini kontrol edememekte ve sağlıklı bir noktaya taşıyamamaktadır. Yaşamak bireye sıkıcı ve acı dolu gelmeye başlamaktadır. Bu bağlamda birey kendisiyle baş başa kaldığında ve bu duygu durumu devam ettiği takdirde intihara ilişkin düşüncesi devamlılık arz etmektedir. Bu anlamda hastalar, düşündükleri davranışın bir cinayete teşebbüs olduğunu düşünüp bundan vazgeçseler bile daha sonrasında özkıyım meyili daha kuvvetli gelir ve başarısızlıkla sonuçlanan intihar teşebbüsleri kısa zaman dilimleriyle birbirini takip etmeye devam eder (Durkheim, 2023, s. 26;82).

Durkheim, intihara başvuran bireyler ile sağlıklı bir ruh hâlinde olan bireyleri incelediğinde bunları birbirinden ayırt etmenin en zor olduğu hastaların

melankolikler olduğunu vurgulamaktadır. Zira kendi yaşamına son veren normal bir kişinin de ümitsiz ve çökkün bir ruh hâli içerisinde olabileceğini ifade etmektedir. Böylelikle melankoli içerisinde olan hastanın içinde bulunduğu durum ve davranışları bağlamında dış faktörlerle hiçbir ilgisinin olmadığını vurgulamaktadır (Durkheim, 2023, s. 29).

İntihar olgusunu yalnızca toplumsal bağlamda ele almayan Emile Durkheim'in melankolik ruh hâlini de bir hastalık olarak nitelendirmediğini söylemek mümkündür. Bireyin ruh ve akıl sağlığında bir problem olmasa dâhi müntehirin intihara kalkışabileceğini vurgulamaktadır. Bu anlamda Durkheim'in depresyon ve türlerini ruh hastalıklarından ayrı tuttuğu ifade edilebilir. Akıl hastalarıyla melankolik bireyleri aynı tutmadığını ve akıl hastalığıyla intiharın bir bağlantısının olmadığını ise yaptığı çalışmalarla desteklemektedir.

Depresyon hâlini sapkınlık olarak gören Durkheim, nevrastenik yani depresif hastaların düşünce ve davranışlarında tutarlı ve uyum içerisinde olmadığını vurgulamaktadır. Bu durumda bu kişilerin saçma değil fakat tutarsız bir eylem içerisinde olma durumlarını ifade etmiş olup depresif bireylerde delilik gibi bir faktörün olmadığını da savunmaktadır (Durkheim, 2023, s. 22-23).

Emile Durkheim'a göre bireyin bilerek ve isteyerek kendi yaşamına son vermek istediğinde ölüm gerçekleşmişse bu türden ölüm, intihar olarak adlandırılabilir. Özveri içeren yaşama son verme eylemlerini, bilerek ve isteyerek yapılmadığından intihar biçiminde nitelendirilmemesi gerektiğini savunmaktadır. Özkıyımın temelinde bireyin bilerek ve isteyerek yaşamına son verme isteği yatmaktadır. Böylelikle Durkheim, özkıyımı yalnızca psikolojik rahatsızlıklar bağlamında açıklamanın eksik olduğunu savunmaktadır. Ayrıca Durkheim, intihar olgusunda toplumsal ve çevresel etkenlerin de bireyin yaşamına son vermesinde önemli rol oynadığını vurgulamaktadır. Bu yaklaşımla birlikte Durkheim, özkıyımı hem bireysel hem de toplumsal bağlamda ele alarak incelemektedir (Durakoğlu, Coşkun, 2024, s.52).

Emile Durkheim'a göre, özkıyımına sebep olan en büyük toplum dışı kalan unsur, depresyondur. Çağımızda yapılan çalışmalarda göstermektedir ki intihar eden bireylerin büyük bir kısmını, depresif ruh hâline sahip bireyler oluşturmaktadır. Görüldüğü üzere özkıyımın sosyolojik, biyolojik, psikolojik bir olgu olduğu savunulmaktadır. Sosyolojik bakış açısıyla intihar olgusunu inceleyen

Emile Durkheim, intihar olgusunda toplum dışı unsurlara da yer vermektedir (Durakoğlu, Coşkun, 2024, s.54).

Durkheim'in İntihar adlı eseri geniş bir perspektifte incelendiğinde, bireyleri özkıyıma yönelten ana unsurun depresyon olduğu görülmektedir. Ayrıca Durkheim, depresyonun farklı ve ağır çeşidi olan melankolinin intihar söz konusu olduğunda dış unsurlarla bir alakasının olmadığını belirtmektedir. İntihar için birçok faktörün öne sürülebileceği yapılan araştırmalarda da mevcuttur. Birey çaresiz bir hastalığa yakalandığında, üzüldüklerinde veya hayal kırıklığına uğradıklarında intihara yönelmektedirler. Ancak Camus bireylerin asıl umutsuzluğa kapıldığında intihara yöneldiklerini ifade etmektedir. Camus'a göre asıl sebep, bireyin umutsuzlukla baş edememesi durumu olduğu söylenmektedir. Çünkü bu durumda kişi, yaşamın çabalanmaya değmeyecek bir şey olduğunu düşünmekte ve bu gerilime intiharla son vermeye çalıştığını ifade etmektedir. Melankolik bireylerde ise bu fikir süreklilik arz etmektedir. Böylelikle Durkheim'in de İntihar adlı kitabında yer verdiği gibi melankoliklerin, direkt olarak özkıyıma yönelmesi ve bu olguyu gerçekleştiremeyen bireylerin ise intihara teşebbüslerinin art arda birbirini takip etmesinin tutarlı olduğunu söylemek mümkündür. Çağımızda yapılan intihar olgusuna ait araştırmalar da Durkheim'in ortaya koyduğu bu savı desteklemektedir (Durakoğlu, Coşkun, 2024, s.54).

4. TARTIŞMA

4.1 Durkheim'in İntihar Olgusu Teorisi

Sosyolojinin kurucularından olan Emile Durkheim'in, toplumsal sorun olarak gördüğü intihar olgusuna ilişkin bakış açısının daha net anlaşılması için bu olguyu kategorize ettiği görülmektedir. Onun intihar olgusuna ilişkin yaptığı çalışmalar, sosyolojinin bir bilim dalı olması gerektiği düşüncesine paralellik arz etmekte olduğu ve bu olguyu pozitivist bakış açısıyla açıkladığı anlaşılmaktadır. Durkheim'in çevresel, toplumsal, toplum dışı, bireysel ve ırk- kalıtsal faktörlerin intihar olgusunu nasıl etkilediğine yönelik çalışmalarda bulunduğunu ve toplum sağlığını etkileyen bu sorunu derinlemesine incelediğini söylemek mümkündür.

Emile Durkheim intihar olgusunu türlerine ayırarak dört farklı biçimde ele almaktadır. Bunlardan ilki bencil intihardır. Bireyin içinde bulunduğu toplumun ne kadar zayıflarsa, bireyin topluma olan bağının o derece zayıflayacağını vurgulayan Durkheim, bireyin böyle bir durumda özel kazançlarına dayanan tutumlarından farklı bir tutuma sahip olmadığını ifade etmektedir. Bu türden intiharı, bencil intihar olarak adlandıran Durkheim, bireysel ben ile toplumsal ben arasında iletişim ve etkileşimin yeterli düzeyde gerçekleşmemesinin sonucunda ortaya çıkan gerilimin sebep olduğu intiharları, bencillik kavramıyla ifade etmiş ve sınırsız bireyselleşmeyle doğan intihar çeşidinde egoistliğe vurgu yapmıştır (Durkheim, 2024, s. 202). Bu anlamda Durkheim'a göre bencil intiharlar, toplumun kişiler üzerindeki basıncının zayıflamasıyla, cinsiyet olgusu fark etmeksizin toplumun çözülmesinin bireylerde ortaya çıkarabileceği duygusal şaşkınlıkların sonucunda gerçekleştikleri yargısına varılabilir. Buradan şu sonuç çıkarılabilir; cinsiyet ayrımı yapılmaksızın bireyin kendi başına bırakıldığı ve topluma uyum sağlayamadığı toplumlarda bireylerde intihar eğilimi artmaktadır. Durkheim, bencil intihar olgusunu ilk olarak din ve mezhepler üzerinden incelemektedir.

Durkheim, Protestanlık mezhebinin bireysel düşünce ve kısmen kişisel sayılabilecek inançlara Katoliklerden daha çok yer vermesinin, Protestanlıkta daha az ortak inancın ve toplumsal tasarının olmasından kaynaklı olduğunu savunmaktadır. Katoliklerin daha çok ortak inanışları olduğundan çok daha fazla toplumsal olduğunu vurgulayan Durkheim, bu nedenle Katoliklerde intihar oranının daha düşük olduğunu iddia eder. Bu anlamda toplumsallığın intihar bağlamında koruyucu bir faktör olduğunu söylemek mümkündür. Durkheim, ortak

bir inancı olmayan bir din toplumu olamayacağını belirterek, dinin toplumu dogmatik olarak birbirine bağlayarak toplumsallaştığını belirtmektedir. Aynı zamanda Durkheim bu dogmatik öğretilerin temeli ne kadar sağlam zemine oturtulursa bireylerin o derece toplumsallaşacağını savunmaktadır. Bu anlamda yapılan araştırmalar sonucunda Durkheim, Protestanlıkta özkıyımın çok olmasının nedeninin Protestan kilisesinin Katolik kilisesi kadar sağlam temellerle bütünleşik olmadığından kaynaklandığını ifade eder. Bu bilgi, Yahudi toplumu hakkında da fikir vermektedir. Emile Durkheim, Hristiyanların uzun süre Yahudi toplumlarını küçük görmelerinin ve kötü yönlerini dile getirmelerinin sonucunda Yahudilerin kendi aralarında oluşan güçlü toplumsal dayanışmaya sahip olduğunu iddia eder. Benimsenmiş bir düşmanlıkla savaşma ihtiyacı, toplumun geri kalanıyla istediği gibi iletişim imkânının olmamasından dolayı bu kişilerin çok yakın ve sıkışık yaşamak zorunda kaldıklarını belirterek bunun sonucunda oluşan bu tutarlı, küçük, dışarıya oldukça kapalı aynı zamanda kendi dinamiğinin oldukça farkında olan bir toplum olduğunu ifade etmektedir. Topluluğun içerisinde herkesin aynı perspektiften bakması ve aynı şekilde yaşaması toplumsallığı beraberinde getirerek bireysel ayrılık diye bir kavramın neredeyse kalmadığını belirtmektedir. Yahudilerin dinsel dinamiklerine hoşgörüsüz bir bakış açısıyla bakılmasından dolayı diğer dine mensup olanlar tarafından dışlandığını ifade ederek bu duruma maruz kalan Yahudilerin daha güçlü bir şekilde merkezileştiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda Yahudileri intihar olgusuna yöneltecek birçok neden bulunmasına rağmen onlarda intihara eğiliminin az olduğu görülmüştür. Durkheim'a göre, Yahudi toplumdaki intihar oranının düşük oluşunu, Yahudiler kendilerine olan düşmanlıklarına borçludurlar (Durkheim, 2024, s. 145-146).

Öte yanda Durkheim, Yahudilerin daha çok bilgili olduklarını ve buna paralel olarak özkıyıma daha az meyil gösterdiklerini vurgulamaktadır. Ancak bilgiye olan meraklarının farklı bir kaynağı olduğunu söylemektedir. Din bağlamında Yahudilerin, diğer dine mensup olanların onlara karşı yapmış oldukları olumsuz propagandalar neticesinde bu durumla baş edebilmek amacıyla bilgiye daha çok değer vererek diğer toplumlardan daha ileri seviyede olmak için çalıştıklarını ifade etmektedir. Durkheim Yahudi toplumlarının böylelikle eğitim almayı, ortak yönler bağlamında değil de olası bir savaş durumunda daha donanımlı hâle gelmeleri için önem verdiklerini, böylelikle bilgili olmayı başardıklarını iddia eder (Durkheim, 2023, s. 154-155).

Bireylerin entelektüel yönden gelişmesinin intihar sayısıyla bir ilgisinin olmadığını ifade eden Durkheim, bu ikisinin aynı temelden çıkmadığını ifade etmektedir. İntihar olgusunun, eğitim düzeyi yüksek olan yerlerde daha çok oluşunun sebebini, geleneksellik ruhunun zayıflamasından ileri geldiğini belirterek bu durumda intihara neden olan faktörün bilgiyle ilişkisinin olmadığını, asıl bireysellikten kaynaklandığını düşünmektedir. Böylelikle eğitimin farklı bir sebebe dayandığı ve farklı sebeplere dayalı ihtiyaçların karşılandığı zamanlarda özkıyımaya olan yönelimin arttığını ifade etmektedir (Durkheim, 2024, s. 155-156).

Görülüyor ki Durkheim ilk planda, intihar vakalarının neden bilgiyle beraber artış gösterdiğini belirlemeye çalışmaktadır. Araştırmalarının sonucunda entelektüel gelişmişlik düzeyi yüksek olan insanların, diğerlerine nazaran daha yüksek oranda intihar etmelerinin nedeninin bilgiyle ilişkisi olmadığını tespit etmiştir. Durkheim'a göre, birey içinde bulunduğu dinsel topluluğun tutarsızlığından dolayı eğitim almakta ve bunun sonucunda intihara başvurmaktadır. Ancak eğitim aldığından intihara yönelmemektedir. Din çözüldüğü için başka bir deyişle itibar kaybetmeye başladığı için bireyler eğitim almaya ihtiyaç duymaktadırlar. Çünkü eğitim, yıkılmaya yüz tutmuş köhne inançlarla savaşabilmemize imkân veren tek silahtır. Durkheim, bilgi bağlamında bilimi suçlamanın yanlış olacağını belirterek verdiği Yahudi toplumu örneği açısından bu hususu açıkça göstermektedir. Durkheim, iki unsur (intihar ve bilgi) arasında ilk bakışta pozitif korelasyon varmış gibi görünse de gerçekte bu ikisinin birbiriyle anlamlı bir ilişkisinin olmadığını araştırmalar sonucunda tespit etmiştir. Durkheim, yaptığı çalışmalar sonucunda, bireylerin içinde bulunduğu dinsel toplumun tutarsızlığından dolayı eğitim aldığını, ancak bilgili olduğundan değil de esas toplumu oluşturan bireylerin dinin çözülmesinin sonucunda birlik ruhunu kaybettiğinden kendisini öldürmeye karar verdiğini savunmaktadır. Öte yandan Durkheim'a göre, dinin doğrudan intihar üzerinde önleyici bir etkisi yoktur. İntihar oranının az olduğu Yahudilik dâhi, intiharı açıkça yasaklamamış tek dindir. Bu örneğe dayanarak dinin intiharı önleyici etkisi, o dinin öğretilerinden ve emirlerinden kaynaklanmadığı söylenebilir. Dinin olumlu etkisi ise dinsel kavramların kendine özgü doğasından gelmez. Olumlu etki, dinin toplumsal bir kurum olmasından gelmektedir. Çünkü din yoluyla toplumun tüm üyeleri ortak inançlara sahip olmakla birlikte geleneksel pratiklerde bulunmaktadır. Tüm

bunlar, birlik ruhuna çimento sağlayan en önemli unsurlardır (Durkheim, 2024, s. 156- 158).

İntiharla dinin ilişkisini ortaya koyan Durkheim, bencil intihar kavramını ilk olarak çeşitli dinlerin toplumsal veya bireysel olması bağlamında incelemektedir. Aynı zamanda Durkheim, Protestanlığı Katoliklerden ayıran olgunun bireysellik olduğunu yaptığı çalışmalarla ortaya koymaktadır. Protestanlığa mensup bireylerin ise daha çok intihar etmesinin bireyselliklerinden kaynaklandığını belirterek Katoliklerin daha toplumsal yani kolektif bir bilince sahip olduğunu vurgulamaktadır. Böylelikle Katoliklerin Protestanlara göre daha çok toplumsal duygu ve ortak ruh çevresinde toplandıklarını ifade etmektedir. Bu anlamda bir toplum, bir dine mensup olduğu taktirde de intiharın gerçekleşebileceğini vurgulayarak dinin toplum üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Bir toplum kişiler arasında ne kadar yakın olursa ve ne derecede bir kolektif bilince sahip olursa toplumsallığın bireyi intihar olgusu bağlamında koruduğunu, Yahudiler üzerinde yaptığı araştırmayla ortaya koymaktadır. Öte yandan Durkheim, intihar olgusunu eğitim bağlamında da ele almaktadır. Durkheim’a göre, bireylerin eğitim düzeyi ile intihar arasında pozitif bir korelasyon ilişkisinde bulunmasının sebebinin bilimden kaynaklanmadığını ifade eder. Ona göre, toplumu toplum yapan din, gelenek, kültür gibi toplumsal değerlerin zayıflaması neticesinde bireylerde eğitim alma güdüsü ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde Durkheim, bireylerin eğitim aldığından intihara yönelmediklerini, eğitime ihtiyaç duyan bireylerin diğerlerine nazaran intihara daha meyilli olduklarını iddia etmektedir.

Emile Durkheim’a göre, tıpkı dolaylı da olsa din olgusu gibi intihara giden yolda, koruyucu olan bir diğer faktörün ise evlilik olduğunu belirterek, aile üyeleri ne kadar fazla ise bu korumanın o denli güçlü olacağını ifade etmektedir (Durkheim, 2024, s. 189). Bu bağlamda Durkheim, aile üyelerinin sayısı ve intihar olgusu arasında nasıl bir korelasyon olduğunu, 1886 yılında yapılmış olan nüfus sayımı çerçevesinde incelemiş ve aile içerisindeki bireylerin sayıları düzenli şekilde artarken intihar olgusunun azaldığını da tespit etmiştir. “İntihar yükler arttıkça azaldığına göre demek ki bu durum, intiharın yaşamın yüklerinden ötürü meydana geldiği yolundaki genel anlayışı doğrulamaktan uzaktır” (Durkheim, 2024, s. 193). Emile Durkheim’a göre, bir topluluğun yoğunluğu ne kadar azalırsa, o topluluğun ayakta kalma ihtimalinin de o derece azalacağını ifade etmektedir. Çünkü birey sayısının az olduğu ailelerde nesilleri birbirine bağlayan güçlü gelenek ve kültürlere

sahip olunamayacağını ifade ederek küçük ailelerin kısa ömürlü olacağını vurgulamaktadır. Toplumsal entegrasyon, bir grup veya toplumun ortak yaşam biçiminin yoğunluğunu yansıttığını belirtmektedir. Bu bağlamda toplumun en küçük yapı taşı olan ailenin, intihar üzerinde güçlü bir koruyucu faktör olduğunu iddia ederek ailenin oluşumunun gücüyle intihar arasında ters orantı olduğunu savunur (Durkheim, 2024, s. 195).

İntihar olgusunun siyasi açıdan etkilerini inceleyen Durkheim, gelişmekte olan genç toplumlarda intihar vakalarına genellikle nadiren rastlandığını iddia ederek toplumun bir organizma gibi birbirini tamamlayamadığı zamanlarda intiharın daha sık ortaya çıktığını ifade etmektedir. Durkheim, Fransa’da meydana gelen 1789 devrimi öncesi toplumun birbirini tamamlayamaması durumunda ortaya çıkan karışıklığın sonucu olarak bir anda meydana gelen intihar vakalarına dikkat çekmektedir. Durkheim, siyasal krizlerin yüksek düzeyde olduğu zamanlarda intihar olgusunda azalma olduğunu istatistiksel verilerle ortaya koymuştur. Araştırma yaptığı zaman diliminde Avrupa’da karışık siyasi krizlerin meydana geldiğini ve bunun sonucunda intihar oranlarında azalma olduğunu belirtmektedir (Durkheim, 2024, s. 196). Durkheim, bu durumu şöyle açıklamaktadır; İnsanlar büyük bir sarsıntı, savaş, karışıklık vb. gibi olayların yaşandığı durumlarla karşılaştıklarında milli duyguları, siyasal ve ulusal anlamda uyarılmış olur. Böylece bu duygu toplumu bir arada tutan bir olgu hâline gelir. Durkheim toplumun bir amaç çerçevesinde bütünleşeceğini belirtmektedir. Bu aksiyonun kendiliğinden oluşmadığını, krize sebep olan çatışmalardan meydana geldiğini iddia etmektedir. Durkheim bu karışıklıkları, toplumu bir arada tutan faktörler olarak nitelendirmektedir. Ona göre, bunlar aynı zamanda bireyleri birbirine bağlayan etkenlerdir (Durkheim, 2024, s. 201).

Görülüyor ki Durkheim, insanın toplumun bir parçası olduğunu vurgulamaktadır. Bu anlamda ergin bir bireyin temel ihtiyaçlarını sağlayarak hayatta kalmasından daha ileri hedeflerinin olması gerektiğini iddia etmektedir. Ona göre birey topluma ne kadar bağlı kalırsa toplumun aynı ölçüde kendini geliştireceğini ifade etmektedir. Durkheim bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Topluma ne denli bağlıysak insan etkinliklerinin o yüksek biçimlerine de o denli bağlanabiliriz” (Durkheim, 2024, s. 206). Emile Durkheim, birey toplumla ne kadar iletişim hâlinde olursa amacını ve hayatın maksadını o kadar belirleyeceğini ifade etmektedir. Durkheim’a göre sırf hayatta kalmak için yaşanılıyorsa ve sarf edilen

efor eğer yaşamaya değmiyorsa neredeyse her şey, yaşamdan kopmak için bir bahane olarak gösterilebilmektedir. Bu anlamda kişinin karşılaştığı bir ümitsizlik durumunda, karşılaşılan herhangi bir olumsuzluk, bireyi çok kolay hayattan koparan bir neden hâline gelebilmektedir. Durkheim, bu durumda sorumluluğu yalnızca kişiye yüklemenin çok kolay olacağını ifade etmektedir. Halbuki kişinin bencil intiharının meydana geldiği durumun ardında şartları hazırlayanın toplum olduğunu vurgulamaktadır. Durkheim bunu “... insanı yaşamına bağlayan bağın gevşemesi, onu topluma bağlayan bağın kendisinin gevşemesindendir.” ifadesiyle göstermektedir (Durkheim, 2024, s. 209). Bu bağlamda kişinin yaşadığı ve içinde bulunduğu durumların en ufak etkisine itaat etmesinin sebebini, toplumun o toplum içinde bulunan kişiyi ümitsizlik bağlamıyla özkıyımaya hazır hâle getirmesinden kaynaklı olduğunu belirtmektedir.

Durkheim’ e göre diğer bir intihar çeşidi ise, “özgeci intihar”dır. Bencil intiharın aşırı bireyselleşmeden meydana geldiğini belirtirken, özgeci intiharın ise bunun zıttı olarak nitelendirir. Böylelikle Durkheim’a göre bir birey yeteri kadar bireyselleşemediği veya kendisini oldukça güçlü bir şekilde topluma entegre ettiğinde de intihar olgusunun gerçekleşeceğini ifade etmektedir. Bu kısımda kişinin “ben” i kendisinden bağımsız içinde bulunduğu topluma göre şekil aldığı takdirde bu intihar çeşidinin gerçekleşeceğini vurgulamaktadır. Böylelikle Durkheim, bu intihar türüne “özgeci intihar” adını vermektedir. Öyleyse özgeci intihar çeşidi, kişinin gayesizliğinden kaynaklanan bir seçim değil, topluma ithafen gerçekleştirilen bir görevdir. Ancak Durkheim özgeci intiharın bir zorunluluk olmadığını vurgulayarak çeşitli nedenlerden meydana geldiğini ifade etmektedir. Emile Durkheim, ‘İntihar’ adlı kitabında da bahsettiği gibi daha çok ilkel topluluklarda ve askeri ordularda bu intihar çeşidinin görüldüğünü ifade eder. Birtakım kaynaklara göre, (Durkheim, 2024, s. 212-214) çeşitli toplumlarda bu intihar çeşidinin yaşlanma ve hastalık nedeniyle bireyin toplumsal işlevini kaybetmesinden kaynaklı utanç verici olduğunu savunur. Bu intihar kapsamında daha çok hastaların veya yaşlıların intihar ettiğini belirtir. Bazı toplumlarda yaşlı bir birey için ölümü beklemenin onursuz bir davranış olduğu bilinmektedir. Durkheim’a göre, ilkel toplumlarda eşi (kocas) ölen bir kadının ve aynı zamanda sahibi ölen kölelerin intihar etmeleri, topluma entegre edilerek zamanla âdet hâline gelmiştir. Bu bağlamda Durkheim, yaşlanan bir erkeğin, kocası ölen bir kadının ve sahibi ölen kölenin intihar etmesini özgeci intihar türü kapsamına almıştır. Bu

kapsamdaki intiharın, bireyin kendi başına aldığı bir karar olmadığını vurgulayan Durkheim, buna neden olanın esas bireyin içinde bulunduğu toplum olduğunu iddia eder. Dolayısıyla Durkheim, bireyin kendi ölümünü gerçekleştirmesini, bireyin kendisinde o hakkı görmesinden kaynaklanan bir sonuç olarak değil de toplumun dayattığı bir görevin sonucu olduğuna işaret etmektedir (Durkheim, 2024, s. 215).

Durkheim, toplumun bütün intihar olgularında işin içinde olduğunu vurgulayarak o toplumların intiharı ifade etme şekillerinin farklı olduğunu ifade etmektedir. Bencil intiharı, kişiyle toplumu birbirinden koparan biçimindeki bir ifadeyle dile getirirken, özgeci intiharı ise bireyin kendini öldürmesini aleni bir şekilde emretmekte ifadesiyle vurgulamaktadır. Bencil olarak adlandırılan intiharda toplum, bireyi dışladığından bireyin hayattan kopmasının doğru olacağını salık verirken (öneri gibi) özgeci intihar olarak adlandırılan intiharda ise intihar, geleneksel değerler yüzünden toplum tarafından âdeta zorunluluk (emir gibi) olarak görülmektedir (Durkheim, 2024, s. 215). Durkheim için toplum, bu zorunluluğu özverili bir biçimde göstermekte ve toplumsal amaçlara dayatmaktadır. Özgeci intiharların görüldüğü toplumların ilkel toplumlar olduğunu söylemenin mümkün olduğunu belirterek bu toplumların az sayıda kişiden oluştuğunu vurgulamaktadır. Bu toplumlarda toplulukların yaşam biçiminin aynı olduğunu ve aynı amaçlar doğrultusunda hareket edildiğini ifade etmektedir. Bu topluluklarda hayata gerektiği kadar önem vermemek, erdemli bir davranış olarak kabul edilirken hayattan vazgeçen birey de methedilmektedir. Durkheim, toplumun, bireyleri böyle yetiştirdiğini ifade eder. Dolayısıyla özgecilik Durkheim’a göre en doğrudan intihar olarak nitelendirilir. Emile Durkheim bu intihar çeşidinin en çok görüldüğü ülkenin, Budizm inancına sahip Hindistan olduğunu belirtmektedir. Ancak Durkheim bu veriye dayanarak dini inancın, insanları intihara yönelttiğini düşünmenin yanlış olduğunu ifade eder. Ona göre, dini inançların çoğu doğrudan dinin değil, toplumun eseridir. Bu bağlamda dinleri, toplumların ürünü olarak nitelendirir. Zira Budizm, intihar olgusunu yasaklamış olmasına rağmen bu inanç ve mezheplerinde Nirvana’ya ulaşmak için hayatına son veren insanlar vardır (Durkheim, 2024, s. 221). Özetle bencil intihar ve özgeci intiharların farklı amaçlarla meydana geldiğini gözden kaçırmamak gerekmektedir.

Özgeci intiharlar bağlamında Emile Durkheim, en süregelen ve dikkat çekenin ordu içerisinde olan intiharlar olduğunu belirtmektedir. Ordunun bir disiplin ve emir komuta merkezi olduğu değerlendirildiğinde, Durkheim, ordu

mensupları ve sivil insanları karşılaştırdığı Avrupa ülkelerinin özkıyım verileri öncülüğünde, ordu mensuplarının özkıyım nedenlerinin sivil halktan farklı olduğunu belirterek, sivillerle ters orantılı bir şekilde sürdüğünü ifade etmektedir.

“Sivil intiharı, çoğunlukla, uygarlıkla birlikte giden bireyselleşmeden ileri gelir. Asker intiharları tersi bir konumdan yani zayıf bir bireyselleşmeden ya da özgecilik dediğimiz durumdan doğuyor. Aslında ordusunda intihar eğiliminin yüksek olduğu toplumlar, aynı zamanda, en az ilerlemiş, gelenekleri aşağı toplumlara en yakın olanlardır... Gelenekçilik insanı bencil intihardan koruduğuna göre, geleneklerin hâlâ güçlü olduğu yerlerde sivil halk arasında en az intihar kaydedilmesi kolayca anlaşılır... Fakat ordu, bildiğimiz gibi, zorunluluk olarak gelenekçiliği abartma eğilimindedir” (Durkheim, 2024, s. 235).

Emile Durkheim, “Aynı süre içinde ülkelerin hepsinde eski asker ruhu gerilemiştir. Haklı ya da haksız, o edilgenlik, boyun eğme, koşulsuz bağlanma alışkanlıkları, kısaca -şu ucube terim bağışlanırsa-kişisel olmayış, gittikçe toplum vicdanının istedikleriyle ters düşer olmuştur. Yeni istek ve heveslere yanıt verebilmek için askerlikte disiplin azalmaya başlamış, bireye daha az baskı yapar duruma gelmiştir.” şeklinde ifade etmektedir. Bu bağlamda Durkheim, bunu şu şekilde açıklamaktadır: “Bununla bireyler bu baskıdan acı çekiyorlardı ve acı çektikleri için kendilerini öldürüyorlardı, demek istemiyoruz. Kendilerini öldürüyorlardı, çünkü daha az bireyselleşmişlerdi” (Durkheim, 2024, s. 237-238). Bu durumda Durkheim, bu intihar çeşidinin özgeci intihar kategorisine girdiğini ifade etmektedir. Örneğin Emile Durkheim’a göre, maddi yetersizliklerle uğraşan bir esnafın bu durumu gururuna yediremeyip kendini öldürmesi de bu intihar sınıflamasına girmektedir. Bu durumda özgeci intihar bir toplumda var olsaydı birey her an yaşamından vazgeçmeye meyillidir. Durkheim bu tür toplumlarda intiharın normal karşılandığı için insanların başka bireylerin yaşamına çok önem vermediğini ifade eder. Bireyselliğin geliştiği toplumlarda ise insan yaşamına önem verildiğini vurgulamaktadır. Emile Durkheim, “İntiharın her çeşidi, bir erdemin abartılmış ya da yolundan saptırılmış biçiminden başka bir şey değildir.” şeklinde ifade ederek intiharları sınıflandırmanın aslında çok da anlamı olmadığını belirtmektedir (Durkheim, 2024, s. 240).

Durkheim intihar çeşitleri bağlamında, “İntihar” adlı eserinde kuralsız intihara da değinmektedir. Belli başlı bazı zamanlarda meydana gelen ekonomik krizlerin intihara sebep olabileceğini ve intihar oranlarının yükselebileceğini

yaptığı araştırmalarla tespit etmiştir. Onun için bu durum, ekonomik krizin meydana getirdiği iniş çıkışları ölçebilen bir gösterge olmaktadır. Emile Durkheim 1845 ve 1869 yılları arasında yaptığı araştırmalar sonucunda, ekonomik krizle birlikte iflasların çoğaldığını ve buna paralel olarak da intiharların artış gösterdiğini ifade etmektedir. Durkheim'ın, daha sonra "intiharlar yaşam zorlaştı diye artıyorsa, refah yükselince azalmaları gerekirdi." biçiminde henüz doğruluğu kanıtlanmamış bir fikir ortaya koyduğu da görülmektedir. Durkheim, 1845-1869 yılları arasında yaşanan ekonomik kriz döneminde üç kez krizlerin belirtisi niteliğinde intiharlarda ani yükselmeler gerçekleştiğini ifade eder. Bu yirmi dört yıllık süreçte intiharların yıllık yükseliş ortalaması yalnızca %2 düzeyinde kalırken iflasların en yoğun yaşandığı 1847'de %17, 1854'te %8 ve 1861'de ise %9'luk intiharlarda ani artışlar tespit edilerek buna ilişkin veriler kaydedilmiştir. Bir başka deyişle söz konusu araştırılan yıllarda intiharlarda iniş ve çıkışlar yerine düzenli bir artışın meydana geldiğini ve bu artışların kötü olan ekonomiden meydana geldiği kabul edilirse, refah düzeyinin iyi olduğu dönemlerde de bu olgunun azalacağına, neden artış gösterdiğine yönelik soruya nasıl cevap verilmesi gerektiğini sorgulamaktadır. Bu bağlamda Durkheim, ekonomik krizlerin ve ekonomik refahın intihar üzerinde aynı etkiye sahip olduğunu ifade etmektedir (Durkheim, 2024, s. 242-243).

Emile Durkheim bu bağlamda, intihar olgusunun artmasında etkili olan faktörün ekonomik krizlerin veya ekonomik refahın değil, bireylerin ortak nizamda bulunurken bir anda karmaşanın patlak vermesinden kaynaklandığını belirtmektedir. Toplumsal dengede birtakım değişiklikler, rahatlıklar ve sarsıntıların meydana gelmesinin bireyleri intihara itebileceğini vurgulamaktadır (Durkheim, 2024, s. 246;248). Bu anlamda Durkheim, yaşanan olumlu veya olumsuz durumların intihar bağlamında birbirleriyle herhangi bir farkının olmadığını belirtmektedir.

Emile Durkheim'a göre, bir canlının ihtiyaçları imkânlarıyla paralellik göstermediği takdirde ne mutlu olur ne de hayatını devam ettirebilir. Başka bir ifadeyle, canlının ihtiyaçları karşılayabileceğinden daha fazlasına yönelmekteyse veya başlı başına farklı bir şey istiyorsa, bireyin kendi içinde acı çekeceğini veya kendisini olumsuz şartlarda hissetmesine sebep olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda gerekli olan işlevlerini acı çekerek yerine getireceğini vurgulamaktadır. Acı çekmeden meydana gelen sürecin bir daha meydana gelme ihtimalinin düşük olduğunu belirtmektedir. Yerine getirilmeyen eğilimlerin köreleceğini ifade ederek

yaşama güdüsünü bu ihtiyaçların toplamının getirdiği bir motivasyon olarak nitelendirir. Dolayısıyla bu ihtiyaçlar yerine getirilmezse veya gevşerse yaşama isteğinin de zayıflayacak olmasına vurgu yapmaktadır (Durkheim, 2024, s. 248). Başka ifadeyle Durkheim, insanı insan yapan faktörün bireylerin amacı ve tutkuları olduğunu vurgular. Bireyin maddi ya da manevi refahını göz önünde bulundurarak bunları kişinin hayatını devam ettirmesi için gerekli bir motivasyon kaynağı olarak görür. Kendisine bir motivasyon kaynağı veya yaşamak için bir sebep bulamayan bireylerin ise kendi içlerinde acı çektiklerini ve bu nedenle işlevlerini yerine getiremeyeceğini iddia eder.

Kendilerine sınırsız veya gerçekleştiremeyecek hedefler koyan bireylerin doyuma ulaşmasının mümkün olmadığını düşünen Durkheim, doyumsuzluğu bir tür hastalık olarak nitelendirir. Bu bağlamda karşılanmayan veya karşılanması mümkün olmayan bu istekler, her defasında yinelenen işkenceye dönüşmektedir. Erişilmesi zor hedefler koymanın insanın doğasında bulunduğunu ifade eden Durkheim, birey hedeflediği o şey için çaba harcamaktan haz alsa da insanın yine de bu çabalarının boşa gitmediğini ve her zaman ilerlediğini hissetmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu çabanın karşılığında birey hiçbir yol kat edemezse bile bunu umut ettiğini ve insan için umut etmenin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Umudun ise belli bir süre zarfında insanları ayakta tutmaya yettiğini iddia eden Durkheim defalarca hayal kırıklığı yaşayan bireylerin de umutlarını sonsuza kadar yaşatamayacağını, bu nedenle de intihara yöneldiklerini savunur (Durkheim, 2024, s. 250).

Bu bağlamda Emile Durkheim, ekonomik anlamda yoksunluğun bireyi intihara karşı koruduğunu ileri sürmektedir. Bireyi korumasının sebebini ise, yoksulluğun bir fren görevi üstlenmesinden kaynaklandığını ifade etmektedir. Durkheim'a göre, bireyin talepleri ne kadar çok olursa olsun en azından belirli bir noktaya kadar sahip olunan kişiyi sahip oldukları imkân baş etmek zorunda bırakmaktadır. Bu anlamda bireyin elinde bulunan imkânlar ne kadar az olursa ihtiyaçlarının da buna paralel olarak az olacağını ifade etmektedir. Bireyin kısıtlı imkânlar içerisinde, kendisini heveslendiremeyeceğini ve azla yetinmeye kendini de alıştırtıldığından böylelikle zamanla direncinin daha da artacağını öne sürmektedir. Bu bağlamda Durkheim dinlerin, yoksulluğu boşu boşuna romantize etmediğini ve yoksulluğun özellikle dinler tarafından bireyi terbiye eden bir okul olarak nitelendirdiğini ifade etmektedir. Zenginliğin ise, aksine ahlaksızlığın çıkış

noktası olan isyan etme davranışını her an ortaya çıkarabilecek bir durum olarak görüldüğünü iddia etmektedir. Durkheim, bu durumun elbette mecburi olmadığını, ancak göz ardı edilmemesi gereken bir durum olduğunu işaret etmektedir. Durkheim'ın esasında dikkat çekmek istediği nokta, intihar olgusuna karşın toplumsal denetimin ve toplumsal ahlak kurallarının koruyucu bir etkisinin olduğudur (Durkheim, 2024, s. 257-258).

Emile Durkheim, "... bugünün toplumlarında kuralsızlık, intiharın hep rastlanan ve özgül bir etmenidir." şeklinde ifade etmektedir (Durkheim, 2024, s. 263). Bu bağlamda bencil intiharda insanın yaşamak için bir sebep bulamamasıyla birlikte kendisini toplumdan dışlaması durumu vardır. Özgeci intiharda ise bu durumun tam tersi, topluma entegre olması durumu vardır. Özgeci intiharda, birey topluma karşı aşırı bağılılık içerisinde olduğunda bu intihar çeşidinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda Emile Durkheim, son intihar çeşidi olan kuralsız intiharın ise insanların yaşayış biçimi olarak nizamı bozulmuş bir örüntüyle hayatlarına devam ettikleri takdirde acı çekeceklerini vurgulayarak yaptığı çalışmalarda göz önüne sermektedir. Bakıldığında kuralsız intihar ve bencil intiharın benzerlikleri olduğunu söylemek mümkündür. Durkheim'a göre, iki intihar türünde de intiharlar bireyin topluma entegre olamamasından kaynaklanmaktadır. Bu iki intiharın farkı ise şöyle ifade edilebilir: Kuralsız intiharda toplum olmadığı veyahut olmadığı taktirde kontrolden yoksun ve aynı zamanda insana ait tutkuların ön planda yer alması söz konusuysa, bencil intiharda ise toplumun olmadığı yerde toplumsal olarak nitelendiren ortak uygulamaların yoksunluğu söz konusudur.

Durkheim, intiharı medeni durum bağlamında incelediğinde ise dul olmanın veya boşanmış olmanın da intiharla paralellik gösterdiğini ifade etmektedir. Boşanmada ve dullukta bireyin yaşam biçiminin düzensiz bir hâl alması ile bireyin maddi ve manevi düzeninde meydana gelen olumsuz etkilerin kişinin intiharına sebep olabileceğini ifade etmektedir. Bu çalışmasında Durkheim, boşanma ve intihar ilişkisini ele alarak intiharın nedenini inceler. Medeni durum bağlamındaki intiharlar aile yapısından mı kaynaklanıyor? yoksa evliliğin doğasından mı kaynaklanıyor? sorusuna cevap arar. Çalışmanın sonunda Durkheim, medeni durum bağlamındaki intiharların evliliğin doğasından kaynaklandığını tespit eder (Durkheim, 2024, s. 268).

Durkheim, evliliklerin intihar olgusu bağlamında kadınları ve erkekleri hangi koşul veya koşullarda ve ne oranda koruduğunu incelemiştir. Ona göre, bir toplumda boşanma ne kadar uygulanıyorsa evlilik, kadını intihar bağlamında o denli korumaktadır. Boşanmanın az uygulandığı ve zorlaştırıldığı toplumlarda ise evliliğin, kadınları intihar bağlamında koruma oranı da o denli azalmaktadır. Bundan iki sonuç çıktığını belirten Durkheim, birinci durumda ifade edilen toplumlarda, başka bir ifadeyle boşanmaların sık görüldüğü toplumlarda intihar oranının artmasını sağlayan asıl faktörün evli erkekler olduğunu ifade etmektedir. Çünkü boşandıktan sonra kadınlar başka yerlerde olduğundan erkeklere nazaran daha az kendilerini öldürüyorlar. Böylece aile ruhunun zayıflaması iki cins üzerinde farklı etki yapıyor. Her ne kadar ikisinin anne ve baba olarak amaçları aynı olsa da eş olarak çıkarları farklı ve çoğu zaman birbirine zıttır. Dolayısıyla evliliğin karı ve koca üzerinde ters yönde etki yapması olağan karşılanmalıdır (Durkheim, 2024, s. 275).

Durkheim evliliği cinsler arası ilişkinin bir düzenlemesi olarak tanımlar. Bu düzenleme yalnız fiziksel içgüdülerle değil, her çeşit duyguya kadar uzanır. Bekârın durumuysa başkadır. Canının istediği şeye bağlanmasında hiçbir sakınca olmadığından her şeye heves eder. Boşanmaysa evlilik denilen düzenlemede bir zayıflama olduğunu işaret eder. Hukukun ve âdetlerin boşanmayı çok kolaylaştırdığı yerlerde evlilik artık zayıf bir tasarım olarak nitelendirilebilir. Arzuya koyduğu sınır da çok keskin değildir. Boşanmanın kolay olduğu toplumlarda tutku daha çok taşma eğilimi gösterir. Bu türden toplumlarda çiftler için gelecek daha az güven altındadır. Bu nedenle evlinin bağışıklığı daha da zayıftır. Bunun sonucu olarak da intiharların toplam sayısı (erkek ve kadın) daha fazladır (Durkheim, 2024, s. 276- 278).

Boşanmanın verdiği bu sonuçtaki ana etken erkektir. Toplumsal değerler, özellikle âdetler erkeğe düzenin katılığını bir dereceye kadar yumuşatacak birtakım ayrıcalıklar tanır. Kadın için ise durum bunun tam aksidir. Kadınlar için ne yumuşama ne de dengeleme vardır. Kadınlar için tek eşlilik âdeti bir zorunluluktur. Öyleyse kadınlar için tek eşli evlilik, sıkıntılı bir durumdur. İşte bu nedenle kadın seve seve boşanmaya başvurmaktadır. Bu nedenle boşanma, kadını intihardan korumaktadır (Durkheim, 2024, s. 279- 280).

Bu bağlamda intiharların ve boşanmaların benzer bir şekilde yapılanmasını açıklayan şeyin ise, boşanma durumunun ürünü olan evliliğin kuralsız olmasından

kaynaklandığını söyleyebiliriz. Böylelikle sayıca fazla boşanma kaydedilen yerlerde, boşanma sayısını artıran evli erkeklerin kendini öldürmelerini kuralsız intiharla ilişkilendirebiliriz. Bu bağlamda erkek birey, bir karmaşık duygu durum içerisine girdiğinden dolayı, intihar olgusuyla karşı karşıya geldiğini söylemek mümkündür. Durkheim, bu özkıyımların ise adı geçen toplumlarda, erkek veya kadın bireyin kötü bir eş olmasından ve mutsuz evlilikten kaynaklı olmadığını belirtmektedir. Bunların, evlilik düzenlemesinin zayıflamasından kaynaklı ahlaki yapının bir sonucu olduğunu da belirtmektedir (Durkheim, 2024, s. 280).

Durkheim'a göre boşanmalarla intiharların birbirine paralel bir biçimde artmasına neden olan şey, boşanma durumunun ürünü olan evlilikteki kuralsızlıktır. Sayıca fazla boşanma kaydedilen yerlerde, boşanma sayısını artıran evli erkeklerin kendini öldürmeleri bu bağlamda kuralsız intiharla ilişkilendirilebilir. Kuralsız intiharın bir çeşidi olan bu türden intiharlarda erkek birey, bir karmaşık duygu durum içerisine girdiğinden kendini öldürmeye yönelmektedir. Durkheim, bu kapsamdaki özkıyımların, adı geçen toplumlardaki erkek veya kadın bireyin kötü bir eş olmasından ve mutsuz evlilikten kaynaklanmadığını, evlilik düzenlemesinin zayıflamasından kaynaklı ahlaki yapının bir sonucu olduğunu vurgulamaktadır (Durkheim, 2024, s. 280). Bu bağlamda Durkheim'a göre, kuralsızlık intiharlarındaki temel faktör, toplumsal düzenin işleminin sekteye uğraması ve kurallardan uzaklaşılmasıdır. Dolayısıyla Durkheim için bunu, kural zayıflaması olarak nitelendirmek mümkündür.

Durkheim, Fransa'da yaptığı araştırmalarda, evliliğin erkek bireyi koruduğunu belirterek evliliğin düzenleyici ve ılımlı etkisinden söz etmektedir. Ona göre, erkek bireyin duygusal olarak rahat olması, evli erkekleri intihardan koruyan ana etmendir. Durkheim, yine aynı ülkede yapılan araştırmalar neticesinde evli kadının içinde bulunduğu durumun, çocukların doğup da evlilik kurumunun kadın üzerindeki baskısı giderilmedikçe kötüleşeceğini iddia etmektedir. Ancak ortaya çıkan bu durumun, erkeğin bencil ve kötü bir insan olduğundan kaynaklanmadığını, erkek bireyin yaratılışından kaynaklandığını ileri sürmektedir. Araştırmanın yapıldığı dönemde Fransa, boşanmanın evlilik kurumunu zayıflatmadığı topluma sahip bir ülkeydi. Durkheim, bu dönemdeki Fransa'da, evlilik kurumunun kadına atfettiği roller bağlamındaki katı kuralları, yarar sağlamayan bir zorunluluk olarak nitelendirmektedir. Evliliğin erkek veya kadını eşit bir şekilde kayırmamasına neden olan şeyi ise iki cinsiyetin de çıkarlarının birbirlerine ters düşmesi olarak

ifade eder. Bu bağlamda düşünülduğünde bir cinsin zorlanmaya gereksinimi varken diğer cinsin ise özgür olmaya ihtiyacının olduğu söylenebilir (Durkheim, 2024, s. 282).

İntihar çeşitleri konusunda verilerden yola çıkarak çalışma yapan Durkheim, “intihar değil, intiharlar vardır.” ifadesini kullanmaktadır. İnsanın kendini öldürmesini yaşamaya tercih etmesi olduğunu ifade eden Durkheim, intiharın sebeplerinin birbirinden farklı olduğunu öne sürmektedir. Bu bağlamda intiharın nitelikleri bakımından birçok çeşide ayrıldığı ifade edilebilir. Ancak Durkheim, intihar çeşitlerini ortaya koymadan önce onları gözlem yoluyla kavrayarak yapılarını öğrenmeye çalışır. Bu bağlamda intiharyapar akımlarının çeşitliliği, toplumsal sebeplerden başlanarak bireysel görünümüne kadar yani son duruma kadar gözlemlenip izlenebilir. Böylece Durkheim, bahsedilen üç intihar çeşidi çerçevesinde intihar olgusunu gerçekleştiren bireylerin bireysel olarak büründüğü ayırt edici özelliklere değinir. Bireyin kendi doğasına ait özelliklerin de söz konusu olduğunu savunan Durkheim, her müntehirin bu eylemi gerçekleştirirken kendine bağlı özellikleri, içinde bulunduğu özel koşulları, kişiliğini ve mizacını anlattığına da işaret etmektedir (Durkheim, 2024, s. 285).

Geçmişten bugüne işlenen özkıyımların düzenli bir betimlemeyle yapılamayacağını ifade eden Durkheim çeşitli intiharların gözle görülür niteliklerinin saptanabileceğini ifade eder. Bunları belirleyebilmek için herhangi bir nesnel ölçütün olmadığını vurgulayarak bunun ancak ve ancak tümdengelim yöntemiyle saptanabileceğini iddia eder. Dolayısıyla bunun her zaman deneysel yolla açıklanamayacağını iddia eden Durkheim deney yoluyla denetlenemeyen tümdengelimnin ise daima şüpheyeye açık olduğunu vurgular. Durkheim bu çalışmalarının, şüphe barındırsa bile yararlı olacağını belirterek bu olgunun sonuçlarını hassas gözlemler ve gündelik yaşamın deneyimleriyle de harmanlayarak daha somut bir biçimde nitelendirir. Böylelikle Durkheim bu olgu çeşitlerini bir ayırım ortaya koyarak birbirleriyle karşılaştırır. Ona göre, bu olgular her ne kadar aralarında sanki ince farklar varmış birbiriyle karıştırılsa da bunlar arasında kesin ayrımlar vardır. İntiharın da akıl hastalığı gibi olduğunu belirten Durkheim, meslekten olmayan kişi için müntehire akıl hastası demenin tek bir yol olduğunu ifade eder. Şartlara göre akıl hastalığının da çeşitlilik göstereceğini belirtir. Bu bağlamda, genel olarak müntehiri yaşamdan kopan ve bu hayatı bir yük olarak gören bir melankolik olarak gösterildiğini vurgular. Bunun temelinde yatan

faktörlerin ise bir bireyin hayattan vazgeçerken gerçekleştirdiği eylemlerin, yürüdüğü yolların, tinsel ve toplumsal anlamlarının birbirleriyle aynı olmayacak biçimlerde farklı türlerde sıralanmasıdır (Durkheim, 2024, s. 286). Bu anlamda Durkheim, tek tek bakıldığında intihar biçimlerinin ve sebeplerinin intihar olgusunun oranını açıklayamayacağını belirterek intihar olgusunun toplum bağlamında oranının ancak ve ancak toplumbilimle açıklanabileceğini savunur. Bu bağlamda intihar olgusunu gerçekleştiren bireylerin sayısını ortaya koyan ana unsurun toplumun tinsel yapısı olduğunu iddia eder.

Emile Durkheim'a göre müntehirin seçtiği ölüm ile kendi kişiliği arasında da ilişki vardır. Kişinin bu edimini uygulamada kullandığı yolların kendisini harekete geçiren duygulara bağlı olması doğal görünmektedir. Durkheim, bu seçimi belirleyen unsurun toplumsal nedenler olduğunu vurgulamaktadır. O, yaptığı çalışma ve araştırmalarla her toplumun kendine özgü bir intihar yolunu seçtiğini tespit etmiştir. Başka bir ifadeyle, müntehirin kendini öldürme biçimi farklı toplumlarda gözle görülür bir şekilde değişmektedir. Öyle ki bu durum, toplam intihar sayısından daha sabittir. Örneğin suya kendini atarak boğulma biçiminde olan intiharların kuzeyde güneyden daha az olduğu söylenir ancak Kopenhag'daki intiharların İtalya'dakinden çok da az olmadığı tespit edilmiştir (Durkheim, 2024, s. 300-302).

İntihar olgusunu bireysel olarak ayırt edici özellikler bağlamında ele alan Durkheim çeşitli intihar tiplerinin bireysel biçimlerinin yanı sıra, intihar ile ilişkili olarak psikopatik durumları da inceler. Her özkıymda akıl hastalığı belirtisi görme konusunda bir nevi haklı olunsaydı sorun çözülecekti. Her intihar eden kişiye deli damgası yapıştırılacak ve böylelikle bu olgu bireysel bir hastalık kalıbına sokulacaktı. Durkheim böyle bir şeyin kabul edilebilirliğinin ancak ve ancak çok sayıda psikiyatrist tarafından desteklendiği takdirde mümkün olacağını belirtmektedir. Esasında bazı psikiyatristler intihar olgusunda, akıl hastalığının birçok belirtisinin görüldüğünü ifade etmektedirler. İnsanın ancak kendinden geçerek veyahut akli dengesinin yerinde olmadığı zamanlarda böyle bir fiile kalkıştıklarını belirterek intiharın irade dışı olduğunu da ileri sürmüşlerdir. Durkheim, bu düşünceye sahip olan psikiyatristlerin intihar olgusunun yasalarla cezalandırılmaması gerektiğini düşündüklerini ifade eder. Bu anlamda psikiyatristler intihara her zaman akıl hastalığı olarak mı bakılması gerektiğini tartışarak bunun cevabına genellikle evet demektedirler. Oysa Durkheim'a göre,

intihar olgusu tek bir psikolojik rahatsızlıkla açıklanamaz (Durkheim, 2024, s. 18-19).

Durkheim, intiharın bir delilik olduğu fikrine sıcak baksa da bu edimin bir saplantı olarak açığa çıktığını ifade etmektedir. Geçmişten bugüne intiharın genellikle bu şekilde sıfatlandırıldığını da söylemek mümkündür. Saplantı (obsesyon) ise, normal olan yani heves ve tutku gibi duyguların sağlıklı bir şekilde bürünmesiyle ortaya çıkan böylelikle diğer zihinsel işlemlerin çalışmaması durumunda ortaya çıkan bir düşünce olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda dengeli bir şekilde düşünülen veya hissedilen dürtülerin, bireyin kontrolü dışında istemeyerek çok fazla düşünmesi, başka bir ifadeyle bu dürtülerin dengesiz bir hâl almasıyla ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Böylelikle intiharın, genellikle normal olmayan tutkuların etkisi altında ve o tutkunun enerjisini bir anda boşaltmasıyla ortaya çıkan bir edim olduğunu söylemek mümkündür. Durkheim, müntehirin yaşamına son veren o özel fiili dışında, diğer yönlerden öteki insanlardan ayrılmayacağını ifade etmektedir. Bu nedenle yaşamına son veren bireye, akıl hastalığı yaftasını yapıştırmak için bir neden olmadığını belirtmektedir (Durkheim, 2024, s. 20-21).

Deli bireyler tarafından gerçekleştirilmiş intiharların ana niteliklerine göre ayırmanın en algılanabilir yolu, akıl hastalıklarından dolayı gerçekleşen intiharları belli başlı tiplere ayırmak ve isteyerek kendisini öldüren bireylerin hepsinin bu akıl hastalığı nitelendirilmesi kapsamına girip girmediği sorusuna cevap aramaktadır. Bu bağlamda Durkheim, başka bir anlatımla intihar olgusunun akıl hastalığı olan kişilere özgü olup olmadığını tespit etmek için intiharın akıl hastalığı içinde aldığı biçimleri belirlemenin ve sonrasında ise etkilediği bireylerin yalnızca akıl hastası mı olup olmadığının tespit edilmesi gerektiğini ifade eder. Genellikle bu alanda uzman olan kişiler delilik çerçevesinde incelenen intiharlarını belli bir sınıfa sokmaya pek önem vermemiştirler. Yine de en önemlilerin, dört başlık altında toplandığını söylemek mümkündür (Durkheim, 2024, s. 24- 25).

Delilik kapsamında uzmanların ilk sınıflandırdığı intihar biçimi, mani intiharıdır. Bu intihar çeşidi, yanılısma veyahut düzensiz, belli bir kurala ayak uyduramayan düşüncelerden ileri gelmektedir. Bu intihar çeşidinde birey sanrısallık bir tehlike ya da utanç duygusundan kurtulmak amacıyla kendisini öldürmektedir. Aynı zamanda birey, ilahi güçler ya da gizemli bir emri yerine getirmek amacıyla da intihara kalkışmaktadırlar. Bu bağlamda, aslında bu intihar çeşidinin ortaya

çıkma biçimi maninin genel özelliklerini yansıtmaktadır. Maniyi ayırt eden şeyin ise ileri derecede değişken veya belli olmama durumudur. Böylelikle delilerin kafasında sürekli ve hızlı bir biçimde değişen duygular, düşünceler sıradışı bir şekilde birbirlerini takip etmektedirler. Bu durumda bir bilinç hâli yerleştikten sonra yerine başka bir bilincin yerleştiğini söylemek mümkündür. Böylelikle mani intiharları için de aynı şey ifade edilmektedir. Aniden ortaya çıkan saçmalama ve duygu karmaşasının bireyin kendini yok etmeye yönlendirerek intihar olgusunun yaşanmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda ise intihar gerçekleşmeyip teşebbüs aşamasında kalmışsa bu edim, en azından bir süre tekrarlanmamaktadır. İlerleyen zamanlarda bir intihar gerçekleşse bile bu farklı bir nedenden kaynaklanmaktadır. Bu intihar olgusu çeşidinde, ufak ve önemsiz görünen bir durum bile bu dürtüyü tetikleyebilmektedir (Durkheim, 2024, s. 25).

Delilik çerçevesinde ele alınan ikinci intihar çeşidi, melankoli intiharıdır. Melankoli, genellikle bir üzüntü ve kişinin kendisini kederli hissetme durumudur. Bu çökkünlük ve üzüntü hâli o kadar ileri seviyeye gelmektedir ki, birey çevresini ve nesnelerle olan ilişkilerini sağlıklı bir şekilde değerlendiremez. Haz ve tutku gibi duygu veyahut dürtüler artık onu kendisine çekmiyor durumdadır. Neredeyse her şeyin birey için kasvetli bir hâle geldiğini söylemek mümkündür. Hayat, ona sıkıcı ve sancılı gelmektedir ve bütün bunların sürekli olmasıyla beraber intihar düşüncesinin bireyde sabit ve sürekli olduğunu söylemek mümkündür. Bu gibi düşüncelerin neden olduğu şeyler her zaman gözle görülebilir bir şekilde aynı kalmaktadır. Böylelikle çoğu zaman bu melankolik duygu durumuna sanrılar ve karmaşık düşünceler de eklenerek bu durum kişiyi direkt intihar olgusuna götürmektedir. Fakat bunlar diğer delilerde görüldüğü gibi değişken olmamaktadır. Tam aksine kaynaklandıkları genel durum gibi sabit olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bireyin yakasına yapışmış korkular, kendisine yaptığı özeleştirme ve suçlamalar, hissettiği üzüntülerin her zaman aynı kaldığını ifade etmek mümkündür (Durkheim, 2024, s.26).

Delilik kapsamında sınıflandırılan üçüncü intihar çeşidi, saplantı intiharıdır. Her nasıl ki melankoli intiharında çökkünlük ve üstünlük hâli bu olguya sebep oluyorsa, saplantı intiharında ise tam tersine intihar olgusuna sebep olan gerçek veya gerçek dışı hiçbir şey bulunmamaktadır. Yalnızca bir ölüm takıntısı vardır ve akla gelen herhangi bir durum yokken hasta bireyin duygusal varlığını eline aldığı ifade etmek mümkündür. Bu bağlamda hasta birey hiçbir neden olmaksızın ölüm

isteği düşüncesine saplantılı bir şekilde bağlı kalmaktadır. Bu durum içgüdüsel olarak bir gerekliliktir ve bu gibi düşüncenin üzerine düşünüp bir yargıya varmanın ise bu durumun çözümüne yönelik hiçbir yararının olmadığını söylemek mümkündür. Bu durum aynı monomanide de olan çalma, yakma, öldürme ihtiyacı gibi bir durum olarak ele alınmaktadır. Bu durumda kişi bu hareketinin veya düşüncesinin saçma olduğunu fark eder ve ilk olarak bununla başa çıkmaya çalışır. Ancak bu duruma dayanaklılık gösterdiği zamanlarda her zaman üzgün ve baskı altındadır. Bu anlamda birey geçmeyen bir kaygı içerisinde kaldığından iç sıkıntısı gün geçtikçe artmaya devam etmektedir. Bu anlamda bu intihar çeşidine kaygı intiharı da denilmektedir. Birey, aslında bu kaygı içerisindeyken kendisini öldürmek için de bir neden bulamamaktadır ancak yine de bu düşünceden kurtulamaz. Böylelikle hasta kendisini öldürmeye karar verdiği veyahut planladığı taktirde, bireyin iç sıkıntısı yok olmakla beraber bir dinginlik içerisine girdiği ifade edilmektedir. Bu bağlamda ise intihar, bir eyleme geçmesine rağmen başarısız olsa bile bu durum ölüm hevesini yatıştırmasına sebep olacak biçimde bu sürecin, sanki bireyin içindeki bu dürtüyü söküp atmasıyla sona erdiğini söylemek mümkündür (Durkheim, 2024, s. 27-28).

Delilik kapsamında sınıflandırılan dördüncü ve son intihar çeşidi ise itkisel başka bir deyişle otomatik intihardır. Bu intihar çeşidi bir önceki intihar çeşidi olan saplantı intiharı gibi somut bir nedenden yoksundur. Gerçekte veyahut hastanın zihninde herhangi bir nedene dayanmamaktadır. Bu intihar çeşidinin diğerlerinden farkı ise, yavaş yavaş zihne yerleşen bir düşünce yerine, birdenbire zihne gelen ve hastanın zihninde direnç oluşturmak için bir boşluk bulunmaması hâlinde ortaya çıkan bir güdü tarafından üretilmiş olmasıdır. Yavaş yavaş zihne yerleşmek yerine birdenbire ortaya çıkan bir itki olmaktadır. Bu itki intihar edimini ya da en azından intiharın başlangıcını tetiklemektedir. Bu birdenbire ortaya çıkan oluş, mani intiharında bahsedilen şeyleri hatırlatmaktadır. Fakat mani intiharının saçma da olsa mutlaka bir sebebi olmaktadır. Bireyin saçma düşüncelerinden ortaya çıkmaktadır. Ancak bu intihar çeşidinde, yani itkisel intiharda, intihar eğiliminin daha öncesinde kendisini belli edecek herhangi bir zihinsel verisi olmaksızın birden ortaya çıkar ve neticeleri kişinin kontrolü dışında gerçekleşmektedir. Kişinin günlük hayatında gördüğü bıçak, uçurum vb. şeyler anında kişinin intihar düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Peşi sıra bu edimin kendisi öyle bir hızla gelmektedir ki hasta birey olanların farkında bile olamamaktadır. Örneğin; “bir kişi dostlarıyla sakın sakın

muhabbet ederken, birdenbire parmaklığı aşarak suya atlamaktadır. Sonrasında ise bunu neden yaptığı sorulunca, bu davranışı neden yaptığına ilişkin bir fikri olmaz. Bu anlamda kişiyi kendisine karşı sürükleyen bir güdüye yenilmiş olduğu söylenmektedir.” Tuhaf olanın ise, örneğin pencereden atlarken bireyin zihnini ele geçiren herhangi bir düşüncenin olmamasıdır. Birey, kendisini öldürmek gibi bir düşüncenin o esnada ve daha önce olmadığını belirtmektedir. Sayı bakımından çok fazla olmasa da itkisel intihar bağlamında, itkisel intiharın ne demek olduğunu bilen ve ölüm kavramının çekici etkisinden kurtulmayı amaçlayan ve kurtulan hastaların da olduğunu söylemek mümkündür (Durkheim, 2024, s. 28).

Delilik kapsamındaki intiharlar özetlendiğinde, akıl hastalığından ortaya çıkan her intihar ya herhangi bir sebebe dayanmıyor ya da tümünün bir takım düşsel nedenleri var. Oysaki bilindiği üzere intihar olgusu bu bahsedilen iki konunun hiçbirine girmemektedir. Birçok intiharın nedenleri vardır ve bu gerekçeler hakikat tabanına dayanmaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde her müntehire deli gözüyle bakıldığı takdirde kelimeleri gerçek anlamından saptırmış oluruz. Bahsedilen intihar çeşitlerinden ve aynı zamanda müntehirler içinden, zihin açısından sağlıklı bireylerden en zor biçimde ayırt edilen bireylerin melankolikler olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü genellikle özkıyıma başvuran normal insanlar da aynı akıl hastası gibi, bir ümitsizlik ve çökkünlük içerisinde olabilmektedirler. Ancak iki kişinin arasında her zaman olan bir fark vardır; birincinin durumu yani sağlıklı bireyin intihar olgusuna kalkışması nesnel bir nedene dayanırken, ikinci bireyde yani melankoliklerde ise, bireyin içinde bulunduğu durumun ve bu fiilin dış etkenlerde bir ilişkisi olmamaktadır. Özetlendiğinde, nasıl ki yanılsama ve gerçek dışı inançlar normal algılardan ayrılıyorsa, akıl hastalığı intiharlarının da ötekilerden ayrıldığını söylemek mümkün olmaktadır. Böylelikle normal insanların hiç intihar etmediğini ve bu ölçüyü düşünmediğini belirlese bile deliliği, intihar olgusunun zorunlu bir şartı sayamayız. Çünkü bir akıl hastasının ortalama bireylere göre farklı düşünen veya davranan insanlar olmadığını ifade etmek mümkündür. Görüldüğü üzere intihar olgusunu deliliğe bağlamak için, kelimelerin anlamının yeterince daraltıldığı ifade edilmektedir. (Durkheim, 2024, s. 28-29).

Birçok intiharın akıl hastalığından meydana gelmediğini ifade eden Durkheim, bunların iki özellikten tanınabileceğini belirtmektedir. Birincisi kişinin istediğine ve niyetine göre gerçekleştirilen intiharlar. İkincisi ise, o istekte ve niyette yer alan özelliklerin, hiç de sanrsal olmadığıdır. Görüldüğü üzere, birçok

kez incelenen ve her özelliği bakımından evrilip çevrilen bu sorun, özgürlük kavramı ortaya konmadan çözülebiliyormuş. Durkheim, her müntehirin deli olup olmadığını bilmek için onların ne denli özgür davranıp davranmadığını araştırmadığını ifade etmektedir. O, yalnızca farklı intiharların gözlemlenmesinden yola çıkarak deneysel ve görgül niteliklere dikkat ettiğini belirtmiştir (Durkheim, 2024, s. 30).

Durkheim'a göre akıl hastalarının özkıyımı, intihar olgusunun tamamını değil de bir kısmını oluşturmaktadır. Bu durumda akıl hastalığına sebep olan psikomatik bozukluklar, intihara olan yatkınlığı açıklamaya tam olarak yetmemektedir. Ancak tam akıl hastalığıyla, aklın tam olarak dengeli durumu arasında birçok ara durumun olduğunu ifade etmek mümkündür. Bu durumlar ise genellikle nevrasteni adı altında toplanan çeşitli anormalliklerdir. Nevrasteni bir çeşit tam gelişmemiş delilik ve akıl rahatsızlığından yaygın bir rahatsızlıktır. Nevrasteni de akıl hastalıkları gibi intiharın gerçekleşmesine neden olmaktadır. Çünkü sinir sisteminin çok fazla bozulması hiç yoktan bir intihar yaratmaya yetiyorsa, ondan daha küçük bir sorun veya bozukluğun daha küçük bir ölçekte olmak üzere aynı neticeye götürmesi olağandır. Nevrastenin zamanla daha da yaygınlaşarak genelleştiğini söylemek mümkündür. Bu anlamda araştırılan bu ve bunun gibi anormal durumların hepsinin intihar oranını değiştiren faktörler olduğunu ifade etmek doğrudur. Bu nedenle görülen o ki nevrasteni insanı intihara yatkın hâle getirebilmektedir. Çünkü nevrastenik bireyler yaradılışları bağlamında acı çekmeyi bir yazgı olarak görmektedirler. Yapılan araştırmalar incelendiğinde gerçekten de acının genellikle sinir sisteminin güçlü bir sarsıntısından kaynaklanmaktadır. Aşırı derecede sinir dalgasının kişiye genellikle acı verdiği söylenir. Bu bağlamda nevropat olan bireyde her çeşit etkilenme, huzursuzluk ve rahatsızlık nedenidir (Durkheim, 2024, s. 31).

Bu anlamda sorunu direkt çözebilmek adına intihar çeşitleriyle, nevrastenin çeşitleri karşılaştırılabilirdi, ancak buna ilişkin istatistiki bir veri elimizde yok. Fakat bugüne kadar yapılan çalışmalar üzerinde çıkarımlar yapılarak bu sorun yine de çözülebilir. Mademki delilik kavramı, sinir sisteminin bozulmasının ve sinirsel yozlaşmanın etki alanının genişlemiş bir biçiminden başka bir şey değil, öyleyse sınırları uç noktalarda olan kişilerin sayısının deli bireylerin sayısı gibi değiştiğini kabul etmek mümkündür (Durkheim, 2024, s. 33).

Gerçekten de nevrasteni, insanı intihara eğilimli bir duruma getirebilir, ancak nevrastenin sonucu ille de intihar değildir. Öyleyse toplumdaki intiharların oranının deliliğe olan eğilimle hiçbir anlamlı ilişkisi yoktur. Şüphesiz ki nevrastenik bireyler etkin bir hayata karışıkları taktirde kaçınılmaz bir şekilde acı çekeceklerdir. Ancak etkin yaşamdan çekilip daha çok iç dünyasında bir hayat sürdürmesinin de imkânsız olmadığı ileri sürülebilir (Durkheim, 2024, s. 41). Ağır zorlanmalar karşısında insanın mantıklı düşüncesinin bozulduğu bilinmektedir. İntiharların %75- %80'inin ağır depresyon durumları sonucu ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Depresyonun temel ögesinin karamsarlık hissi olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bireyin diğer çıkış yollarını neden düşünmediği anlaşılabilir ancak depresyondaki bireylerin ne kadarının intihara yöneldiğine ilişkin sayısal bir veri elde etmek çok güç olduğundan Durkheim, depresyonun ağır bir biçimi olan nevrastenin intiharlara hangi ölçüde neden olduğuna ilişkin istatistiksel bir bulgu elde edemez. Bu bağlamda nevrastenin bireyleri intihara yalnızca meyilli hâle getirdiği var sayılabilir. Bununla birlikte bazı durumlarda depresyonun etkisiyle kişiye egemen olan mantık dışı düşünceye kızgınlık, düşmanlık ve öç alma duyguları eşlik edebilir. Bu çeşit intihar güdüsü, kişinin geride bıraktığı yakınlarını ölümünden sorumlu tutabileceği durumlarda ortaya çıkar. Kentin en yüksek binasından veya kulesinden atlayan kişi, kalabalık bir seyirci kitlesinin karşısında belki de topluma olan kızgınlığını ilan etmektedir (Geçtan, 1997, s.166). Bu bağlamda depresyondaki bir bireyin intiharı da anomik (kuralsızlık) özellikler gösterebilir. Modern toplumlarda intiharlar çoğunlukla anomik özellikler göstermektedir. Bireyin kendine ve topluma yabancılaşmasıyla yalnızlığa sürüklenmesi modern zaman intiharlarında sık rastlanan bir durumdur (Köse, Arslan, 2019, s. 16). Görüldüğü gibi depresyondaki bir birey de toplumsal faktörlerin etkisiyle intihar edebilir. Böyle bir durumdaki bireyin genellikle çöküntü nedeniyle intihar edildiği düşünülse de Durkheim'a göre, özkıyımın gerçekleşmesine neden olan çöküntü değil, toplumsal ilişkilerin azalması, başka bir ifadeyle intiharın ortaya çıkmasına neden olsa asıl faktör, toplumun kendisidir.

Psikopatinin bir çeşidi olan her hastalığının ona yakıştırıldığı ve bireysel bir bağımlılık olarak kabul edilen alkolizmin de bireysel bir rahatsızlık olan depresyon gibi intiharla ilişkili olduğu düşünülür. Fakirliğin, deliliğin veyahut suç oranının artmasının doğru ya da yanlış bir biçimde fazla alkol tüketiminden kaynaklandığına ilişkin genel bir kanı vardır. Durkheim, alkolizmin intiharla ilişkili olduğunu iddia

etmenin akla ve mantığa uygun olmadığını ifade eder. Çünkü müntehirlerin çoğu eğitim seviyesi yüksek ve varlıklı insanlardır. Alkol müşterileri ise bu kesimden insanlar değildir. Yapılan araştırmalar da gösteriyor ki, daha az ve daha çok nevropat ve alkolik insanların bulundukları iki toplum karşılaştırıldığında, bir toplumda diğerinden daha fazla nevropat ya da alkolik var diye o toplumun daha fazla intihar vakasına sahip olmasını gerektirmez (Durkheim, 2024, s. 42-43; 49).

Öyle durumlar da mevcuttur ki intihar eğilimi daha önceden incelenen normal olmayan (alkolizm, delilik gibi) durumlarla ilişkilendirilemeyen kişinin kendisinde bulunmaktadır. İntihar eğiliminin ırk ve kalıtımla ilgisinin olup olmadığını, intihar hakkında yapıt vermiş birçok yazarın da doğruladığını söylemek mümkündür. Böylelikle intihar vakasının ırkla ilişkili olduğu kabul edilirse göz önünde bulundurulması gereken şey, sıkı sıkıya bağlı olduğu bir organik uygunluk vardır. Bu bağlamda Durkheim bu durumu yaptığı araştırma ve çalışmalarla desteklemektedir (Durkheim, 2024, s. 50).

İrk ve intihar arasındaki ilişkiyi inceleyen Durkheim, intihar oranının ırktan ırka değişip değişmediğini analiz etmiştir. Bir neslin bir veya onun birden fazla kişisinde, herhangi bir sebepten dolayı, onları türünün kalanından ayıran farklılık olduğundan ve bu farklılık bir sonraki nesilde gözden kaybolmadan kalıtım yoluyla organizmaya derece derece yerleştiği zamanlarda ırk meydana gelmektedir. Bu bağlamda ırkı, benzerlikler gösteren ve aynı türe sahip olan ilk biçimleri kuşaktan kuşağa geçiren bireyler topluluğu olarak tanımlamak da mümkündür. Ancak Durkheim, yalnızca bu türden yapılan tanımlamalarla intihar olgusunun açıklanmasının mümkün olmadığını iddia eder (Durkheim, 2024, s. 51). Çünkü bir toplumbilimcinin, toplumsal olaylar bağlamında ırkları incelerken oldukça titiz davranması gerektiğini savunmaktadır. Çünkü bu gibi çeşitli durumları çözmek için ırkları derinlemesine tanımanın gerekliliğini ifade etmektedir. Öte yandan Durkheim, ırk ve ulusun birbirine karıştırılmaması gerektiğini de savunmaktadır (Durkheim, 2024, s. 53).

Yapılan araştırmalardan elde edilen bulgulara göre Alman ırkı toplumlarında intihar olgusunun Kelt-Roma, Slav, hatta Anglo-Sakson ve İskandinav toplumlarının neredeyse çoğundan daha fazla olduğunu söylemek mümkündür. Fakat bu yapılan araştırmalar sonucunda ne ölçüde sonuç çıkarılabiliyorsa o kadar ölçüde bilinebilir. Herhangi bir etnik karakterlerin bir tesirinin bulunduğundan kuşkulananabilecek tek örnek bu olmaktadır, ancak ilerleyen

araştırmalarda bu faktörün rol oynamadığını görmek mümkün olacaktır (Durkheim, 2024, s. 55).

Durkheim'a göre, Alman toplumunun diğeri toplumlara nazaran kendilerini daha çok öldürmelerinin sebebinin, damarlarında akan kandan kaynaklanmadığını, yetişip büyüdükleri toplumdan kaynaklandığı ifade edilmektedir (Durkheim, 2024, s. 58). Bu anlamda Durkheim, yaptığı çalışmalar sonucunda intihar olgusunun bireysel olmadığını kanıtladığı gibi ırk veya kalıtımın da etkisinin intihara neden olacak düzeyde olmadığını saptamaktadır. Bu anlamda intihar olgusunun, içerisinde bulunduğı toplumun getirilerine göre oluştuğunu ve bu toplumun yaşayış biçimlerine göre de şekil aldığını ifade etmektedir.

Eski Kelt toplumlarında genellikle intihar olgusuna daha sık rastlanırdı. Yapılan çalışmalar neticesinde, Kelt kaynaklı olduğu saptanan toplumlarda günümüzde intihara daha seyrek rastlanmaktadır. Öyleyse, Keltlerin eskiden intihara olan eğilimi, bu ırkın doğasıyla açıklanamaz. Bu durumda intihar eğiliminin azalmasına neden olan faktör, değişen dış koşullar kavramıyla ifade edilebilir (Durkheim, 2024, s. 62).

Öte yandan ırkı, intihara yatkınlığın mühim bir faktörü yapan kuram, intihar olgusunu, kalıtsal yani atalarımızdan geçen bir durum olduğunu ilk baştan kabul etmektedir. Böylelikle kuram, etnik niteliklerin önemine işaret etmektedir. İntiharın kalıtsal olup olmadığını tespit etmenin önemli olduğunu belirten Durkheim, eğer intihar olgusu gerçekten de kuşaktan kuşağı geçen bir durumsa ve bu kanıtlanmışsa, bu durumun belirli bir organik durumla sıkı sıkıya bağı olduğunu kabul etmek gerektiğini vurgular. Fakat öncesinde bazı kelimelerin anlamlarının bilinmesi gerektiğini de savunmaktadır. "İntihar olgusu kalıtsal bir durumdur" ifadesi ortaya atılınca, bu durumdan sade bir ifadeyle müntehirlerin çocukları, anne ve babalarının huyunu aldığından dolayı mı aynı şekilde davranma eğilimi gösterdiği sonucunu mu çıkartmak gerekir? sorusu üzerinde durmak gerekir. Ancak bunun bir dayanağı yoktur. Çünkü bu durumdaki kişiyi bile ille de intihara götürmüyor. Kişiyi yalnızca intihara eğilimli hâle de getirebilir. Böyle bir durumda da kalıtsal olan intihar gerçekleşmiyor. Gerçekten de bazı aile üyelerinin ardı ardına intihar ettiği görülüyor. Bu olaylara çok sık rastlanıyor ancak intiharın doğasında kalıtsallık var diyebilmemiz için bu olayların (çok sayıda aynı ailedeki müntehir sayısı) sayısının fazla olması yetmez. Durkheim için intiharların tümü içindeki oranı daha da önemlidir. Ona göre, eğer aynı aileden müntehirlerin sayısı, toplam

müntehirlerin sayısı içinde büyük bir paya sahipse, o zaman intiharın kalıtsal olarak geçebildiğini kabul etmenin mümkün olduğunu ifade eder (Durkheim, 2024, s. 65-66). İntiharın kalıtsal olarak geçebildiğini ispatlamanın çok zor olduğunu düşünen Durkheim, bunu ayrı bir araştırma konusu olarak görmekte ve dolayısıyla görüldüğü gibi bu soruya net cevap vermekten sakınmaktadır.

İntiharın, kalıtsal olup olmadığını tespit etmek kolay değil, ancak bulaşıcı bir olgu olduğu aşikârdır. Bu bulaşıcılık ise özellikle şekli bakımından genellikle her telkine, özellikle de intihar olgusunu düşüncelerine yerleştirmeye yatkın kişilerde kendisini daha çok göstermektedir. Çünkü o bireyler, yalnızca dikkatlerini çeken duruma öykünmeye değil, zaten bir meyil duydukları fiili yinelemeye yatkın bireylerdir. Böylelikle bu çifte koşul anne veya babaları intihar etmiş akıl hastalarında veya nevrastenik kişilerde gerçekleşir. Çünkü bu bireylerde sinir hâli ve bu sinir hâlinin güçsüzlüğü onları hipnotize edebilir. Bu durumdaki kişi, kendisini öldürme düşüncesini daha kolay hazır duruma getirir. Böylelikle yakın çevrelerinde yaşanan bu acıklı sonun anısının ya da görünümünün bu bireyler için karşı konulamaz bir dürtü ya da saplantı hâline gelmesinin normal olduğu belirtilmektedir. Çoğu zaman ardı ardına intihar vakasına rastlanılan ailelerde, intiharların hemen hemen her biri neredeyse aynı biçimde gerçekleşir. Yalnızca aynı yaşlarda intihar edimi gerçekleşmez, ancak aynı biçimde intihar edilir. Hatta bir ailede her zaman aynı tüfekle intihar edildiği rastlanmış bir durum olmaktadır. Bu benzerliklerin kalıtımla ilişkili olduğu düşünülür. Oysaki intihar olgusunu farklı bir ruhbilimsel bir konu olarak görmemek için sağlam temelli nedenler olsa da bireyin kendisini tüfekle veyahut ipe asacağı şeklinde bir eğilimi olduğunu kabul etmek daha zor gelmektedir. Aile üyelerini kana bulayan intiharların, sağ kalanların zihinlerinde, yaptığı etkinin ne denli büyük olduğu anlaşılabilir. Bu durumda, aile bireylerinin yani öncüllerinin edimleri bağlamında aynısını yapmaları için bu anıların onlara musallat olduğu ve düşüncelerinde hep rahatsız etmesi nedeniyle intiharın gerçekleştiği ifade edilebilir Dolayısıyla aynı aileden intiharlar ardı ardına gerçekleştiğinde kalıtım yerine sirayetden söz etmek daha mantıklı görünmektedir. Durkheim'ın bu biçimde düşünmesine neden olan intihar vakaları 1772'de gerçekleşmiştir. 1772'de kısa bir süre içinde bir hastanenin boş dehlizinde aynı çengele on beş engelli birey kendini asmıştır. Çengeli kaldırılınca intihar salgını sona ermiştir. Bu örnekte görüldüğü gibi intihar düşüncesini anımsatan nesneyi ortadan kaldırmak, intihar salgınını sona erdirmek için yeterli olmaktadır. Aynı

ailede de birçok müntehir, anne ya da babalarının yaptığını yapmakla örneğe saygılarını sunmuş olmaktadır (Durkheim, 2024, s. 68- 69). Durkheim’a göre, aynı ailede intiharlar ardı ardına gerçekleşse dâhi, peşi sıra gelen bu intiharlara neden olan temel faktör kalıtım değil, sirayet, başka bir ifadeyle bulaşıdır (Durkheim, 2024, s. 68- 69).

Durkheim kalıtımın etkisi bağlamında bu özelliğin örneğin; cinsel fonksiyon anlamında aktarılan bir özellikse bunun ancak ve ancak ergenlik döneminde ortaya çıkacağını ifade etmektedir. Fakat atalarından aktarılan bir özellik her yaşta görülebilecek bir durum ise, birdenbire kendisini göstereceğini belirtmektedir. Bu bağlamda sözü edilen özellik veya özellikler ne kadar geç çıkıyorsa, kalıtım kavramına daha az bağlı olduğunu söylemek mümkündür. Öyle ki intihar meylinin hangi organik gelişmede ortaya çıktığını ve hangi nedenlerin bağlı olduğunu saptamak mümkün olmamaktadır. Bu meyillenme durumu belirli ve düzenlenmiş şekilde atalardan aktarılan bir durum, bir işleyişten söz etmek mümkünse, bu olgunun bireyin hayatının ilk yıllarında ortaya çıkması gerektiğini ifade etmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda, durumun tam tersi olduğu görülmektedir. İntihar olgusu erken dönem yaşamda yani çocuklukta oldukça seyrek rastlanan bir durumdur. Bu olgunun seyrek olmasıyla birlikte, saptanan en küçük yaşın ise 5 olduğu belirtilmektedir. Bu olgunun ise kalıttan kaynaklanan bir durum olup olmadığı kanıtlanamamıştır. Çünkü erken yaşam döneminde çocuklar daha çok toplumsal çevrenin etkisi altında olmaktadır. Bu bağlamda toplumsal çevre kendi başına çocukları intihara ittiği varsayımı yapılmaktadır. Bu bağlamda ise çocuk intiharlarının toplumsal çevreye göre değişiklik göstermesi, bu durumun etkisini kanıtlama niteliğinde olmaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde, çocuk intiharların en sık yaşandığı yerler büyük kent toplulukları olmaktadır. Çünkü çocuklar için, toplumsal yaşam kent harici bir yerde erkenden başlamamaktadır. Büyük kentlerde yaşayan çocukların büyümüş de küçülmüş yapısı bunu kanıtlamaktadır. Topluluğun işleyişine erken ve daha eksiksiz olarak katılan kent çocuğu, kentin etkilerini de daha eksiksiz ve daha erken almaktadır. Bu durumda kültür düzeyinin yüksek olduğu ülkelerde çocuk intiharlarının biçare bir düzenle artmasının sebebi bu yüzden olmaktadır. Aynı zamanda intihar olgusu çocukluk döneminde daha az rastlanır bir durum olurken, seneden seneye yükseliş göstererek yaşlılık döneminde en yüksek seviyesine ulaşmaktadır (Durkheim, 2024, s. 72-73).

İntihar olgusunun yaşlara göre değişim gösterme şekli, bunun belirgin sebebinin organik- psikişik bir durum olmadığını kanıtlar niteliktedir. Çünkü organizmadan gelen birçok şey yaşamın temposuna bağlı olduğundan, sırasıyla organizmanın büyüme, duraklama ve gerileme basamaklarından geçmektedir. Canlılarda sonsuza dek ilerleyen psikolojik ve biyolojik bir karakter olmadığını ifade eden Durkheim, sözü edilen her şeyin doruğa ulaştıktan sonra zorunlu olarak inişe geçtiğini vurgular. İntihar eğilimi ise diğerlerinden tersine doruk noktasına yaşamın ancak son evrelerinde ulaşmaktadır. Bu bağlamda kişinin kendi canına kıymasına neden olan eğilimin, doğuştan itibaren gelen, sabit bir güdülemeyle değil de toplumsal yaşamın etkisiyle ortaya çıktığını ve giderek güçlendiğini ifade etmek mümkündür. Böylelikle intihar eğilimi, birey bir topluma girdiğinden itibaren erken ya da geç dönemde ortaya çıkmakta ve insan topluma entegre olduktan sonra intihar eğiliminin ortaya çıkma ve artma ihtimali daha da yükselmektedir. Öyleyse Durkheim'a göre, intihara kalıttan gelen bir yatkınlık söz konusu olsa da bu yatkınlık, kişiyi ille de intihara götürmediğinden intihar ile kalıtım arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Bu nedenle kalıtım teorisiyle intihara bir açıklama getirmek mümkün görünmemektedir (Durkheim, 2024, s. 75).

Bireysel yatkınlıkların tek başına intihara sebep olmadığını savunan Durkheim, bireysel yatkınlığın ancak dış etmenlerle bir araya geldiğinde özkıyımın gerçekleşeceğini iddia etmektedir. Nasıl ki dış etkenler, içeride yatan ve gizli kalmış bir hastalığı çoğu zaman ortaya çıkartıyorsa, bazı kişilerin çok da belirgin olmayan intihar eğilimini harekete geçirebilir. Bu bağlamda intihar oranını toplumsal bir durum olarak inceleyerek yorumlamak doğru olmaz. Çünkü bireysel yatkınlıklar söz konusu olduğunda intiharı, toplumsal bir olgu olarak inceleyemeyiz. Bazı (fiziksel) çevresel nedenlerle organik-psikişik bir durumun bir araya gelmesiyle ortaya çıkan intihar, tümüyle ya da önemli derecede hastalıklı bir ruhsal durumu göstermektedir. İntihar bağlamında bireysel yatkınlık gibi coğrafi konum da aynı biçimde toplumsal nedenleri işin içine sokmadan dikkate alınabilir (Durkheim, 2024, s. 76).

Durkheim, iklim intihar olgusuna sebep olur mu? sorusuyla beraber yaptığı çalışmalar neticesinde, Avrupa'da intihar olgusunun daha az görüldüğü yerlerin kuzey ve güney ülkeleri olduğunu tespit etmiştir. Bu bağlamda daha kesin bir dil kullanarak intihar olgusunun en çok görüldüğü 47° ve 57° enlemlerle 20° ve 40° boylamlar arasında yoğunlaştığını belirtmek mümkündür. Bu enlem ve boylamların

çakıştığı kuşak ise, Avrupa'nın en ılıman kuşağıdır. Bu bağlamda, iklim koşullarının intihar bağlamında bir etkisi var mı? sorusu akıllara gelmektedir. Bu bağlamda bölgenin genel anlamda görünümü üzerinde durulacak olursa, iklim oradaki birçok intiharın sebebi olmamaktadır. Haritaya bakıldığında, birinin merkezinde İlede-Fransa ve çevresindeki iller, diğerinde ise Saksonya ve Prusya olduğu görülmektedir. Bu durumda bu iki bölgenin, açıkça belirtilmiş bir iklim bölgesiyle değil, Avrupa medeniyetinin iki tane belirgin odağıyla örtüştüğü gözlemlenmiştir. Bu nedenle Durkheim, toplumların ve halkların intihara olan meyillerinin benzer derecede olmamasının sebebini iklimin gizli niteliklerinde değil, Avrupa uygarlığının doğasında yani birçok ülkede kendisini gösterme şekillerinde aramak gerektiğini savunur (Durkheim, 2024, s. 77).

İklimin aksine mevsim sıcaklıklarının tesirinin daha sağlam kanıtlarla ispatlandığı görülmektedir. Bu bağlamda olgular çeşitli şekillerde yorumlanmaktadır, ancak değişmemektedirler. Böylelikle gözlemlemektense mantık çerçevesinde yani usa vurum yoluyla hangi mevsimin kişiyi intihar olgusuna yönelttiği öngörülürse, gökyüzünün daha loş zamanları, sıcaklığın daha az ve havanın daha nemli olduğu zamanları söylemek mümkündür. Bu durum ise doğanın aldığı bu kasvetli hava insanları hayal kurmaya itmez, üzüntülü duygu durumları hatırlatmaz ve daha melankolik bir hale sokmaz mı? sorularını beraberinde getirmektedir. Bu nedenle incelendiğinde, sisli ve soğuk havaların kişiyi intihara daha çok yaklaştırdığı söylenmektedir. Hatta bu söylemin bir zamanlar adeta bir yasa olarak kabul edildiği dâhi söylenebilir. Böylelikle bunu mevsimler bağlamında inceleyerek intihar olgusunun en çok görüldüğü mevsimin sonbahar olduğunu söylemek mümkündür. Ancak yapılan çalışmalar neticesinde, istatistiki bilgilerle beraber çok büyük farklar ortaya çıkmaktadır. Bilinenin aksine intihar olgusu kış veya sonbaharda doruk noktasına erişmemektedir. Bilinenin ve düşünülenin aksine intihar olgusu, havanın en güzel olduğu ve sıcaklığın en tatlı olduğu aylarda görülmektedir. Hayatın bize en güler yüzlü olduğu zamanlarda bu edimin ortaya çıktığını söylenebilir. Çünkü insan kendi isteği doğrultusunda yaşamaktan, hayatın en kolay ve güzel olduğu zamanlarda ayrılmaktadır (Durkheim, 2024, s. 79).

Yapılan araştırmalar ışığında, ısının intihar olgusuna meyli üzerinde direkt olarak etkisi olduğu sonucuna varılmaktadır. Isı ve sıcaklığın, beyin işlevleri bağlamında mekanik etkisiyle, bireyin, kendini hayattan koparmaya ittiğini

söylemek mümkündür. Hatta sıcaklık faktörü şu yolla bu edimi karşımıza çıkartmaktadır; sıcak ve bunaltıcı hava sinir sisteminin uyarı merkezini çok fazla devreye sokmaktadır. Bir başka açıdan ise, sıcaklık bağlamında yüksek olan mevsimin gelmesiyle birlikte insan vücudu, ısınıp istenilen düzeyde tutmak için çok fazla gıda tüketmeye ihtiyaç duymamaktadır. Bu nedenle kendisine iş arayan yerlerde bir güç yığılması meydana gelmektedir. Bu iki nedenden dolayı, yaz mevsiminde kendisini yaşamdan koparma ve harcama yolları arayan bir yaşam yoğunlaşması olmaktadır. Bu nedenle bu faktörlerin sonucunda şiddet eğilimleri ortaya çıkmaktadır. İntihar da bu kendini ortaya koyuş biçimlerinden biri olmaktadır. Bu durumun bir başka ortaya çıkış şekli ise şiddet, cinayet vb. şeklinde olduğunu söylemek mümkündür. Bu durumda akıl hastalıklarının da bu mevsimde ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Bu bağlamda ise intihar olgusunun akıl hastalıklarıyla olan ilişkisinden dolayı aynı gelişmeyi göstermesinin doğal olduğu söylenilmektedir (Durkheim, 2024, s. 81). Bu çalışmanın sonucunda, sıcak havalarda suç oranının arttığını tespit etmek daha kolay olmaktadır. Çünkü sıcak havalarda beraber organizma testosteron hormonunu normalden daha fazla salgılayarak bireyin nevrastenik bir kişiliğe dönüşmesine neden olmaktadır. Testosteron hormonuyla birlikte kişinin sinir ve öfkesi sonucunda kendisine, aynı zamanda diğer varlıklara karşı gösterdiği bir agresyonla karşılaşmak doğal olmaktadır.

İntiharlar üzerinde yalnızca sıcaklığın etkili olmadığını, aşırı sıcaklığın diğer ucu olan çok soğuk havaların da intihara yönelik eğilimleri yükselttiği görülmektedir. Moskova bozgunundan dönen askerler içinde de çok fazla intihar gözlemlenmektedir. Bu durumda intiharlar bağlamında varılabilecek tek sonuç; ister soğuk olsun isterse çok sıcak, uçlarda yaşanan soğukluk ve sıcaklıkların intihar olgusunun meydana gelmesinde etkili bir faktör olduğu söylenebilir. Böylelikle fiziksel mekânda ortaya çıkan her türlü aşırılığın, aniden ortaya çıkan ve şiddetli yaşanan değişikliklerin organizmayı şoka uğratarak işlevlerinin düzgün bir biçimde yerine getirilmesini engellediğini ve birtakım saçmalamalara neden olduğunu söylemek mümkündür. İntihar düşüncesi bu saçmalamalar arasında kolaylıkla belirebildiğinden böyle zamanlarda daha sık intihar vakası gerçekleşmektedir (Durkheim, 2024, s. 83-84).

İntiharlar üzerinde günün vakitlerinin (gündüz ve gece) etkisi olup olmadığı üzerine yapılan araştırmalar sonucunda, intiharların çoğunun gündüz saatlerinde

işlendiği tespit edilmiştir. Elbette bu durumu yalnızca güneşin ve sıcaklığın etkisiyle açıklamak mümkün değildir. Çünkü günün orta saatlerinde yani sıcaklığın en üst düzeye ulaştığı zamanlardaki intihar sayısının, akşam ya da sabah saatlerindeki intihar sayısına göre daha az olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda sıcaklık bir kenara bırakıldığında tek bir açıklama kalıyor; o da güneş ışığının günün en aktif, toplumsal yaşamın en canlı olduğu ve insan ilişkilerinin, çok sık olduğundan, neredeyse birbirine dolandığı bir vakitte daha sık intiharın gerçekleştiği söylenebilir. Gündüz vakti bilindiği gibi toplumsal yaşamın en ateşli dilimidir. İşlerin çok hızlandığı sabah ve öğleden sonraki saatlerde daha sık intiharın gerçekleştiği görülmüştür. Durkheim, toplumsal yaşamı direkt olarak dürtüleyen şeyin fiziksel çevre olmadığını vurgulayarak intiharların belirli vakitlerde daha sık gerçekleşmesine neden olan asıl faktörün doğal ışığın (güneş ışığı) yeryüzüne yansımalarıyla direkt bir ilgisi olmadığını araştırmaları neticesinde ortaya koymuştur. Durkheim, intiharların gündüz vakitlerindeki gerçekleşme sıklığının nedenini, toplumsal unsurlarla ilişkilendirilerek açıklamanın mümkün olduğunu ifade etmektedir (Durkheim, 2024, s. 91-92; 94; 97).

Toplumsal koşulların yanı sıra intihar nedeni diye nitelendirilen koşullar neredeyse sonsuzdur. Kimi kendi varlık içinde kimisi de yoksullukta öldürür. Bazı bireyler hafif bir can sıkıntısında intihar ederken daha ağır derecede olan olaylara göğüs geren insanlar da görülmektedir. Durkheim, en çok sıkıntı çekenlerin intihar edenler olmadığını önceden de belirttiğini ifade eder. İnsanlar, daha çok varlık içindeyken çuvaldızı ilk olarak kendine batırmaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde hayatın diğer zamanlara göre daha yumuşak olduğu zamanlarda intihar ediminin daha çok işlendiğini söylenebilir. Nitekim en büyük etkiyi bireysel koşullara yükleyenler, koşulları kişinin iç doğasında, başka bir deyişle biyolojik yapısında aramışlardır. Böylelikle intiharın, bir huy bağlamında ortaya çıktığını ve intiharın nevrasteninin bir bölümü gibi ve aynı zamanda nevrasteniyle aynı faktörlere bağlı bir olay olarak gösterilmiştir. Ancak nevrasteniyle intiharların toplumsal oranı arasında hiçbir dolaysız ve düzenli bir ilişki tespit edilememiştir. Bu bağlamda, intiharların iniş çıkışlarıyla, sinir sisteminin en çok etkisi olduğu kabul edilen ırk, iklim veyahut sıcaklık gibi fiziki durumların arasında sistematik ilişkiler bulunamamıştır. Çünkü nevrastenik birey, bazı zamanlarda intihara meyil gösterebilir fakat bireyin günün sonunda kendisini ille de öldürmesi gerekmez. Dış faktörlerin gücü, bireyin doğasında bulunan genel eğilimleri intihar edimine

dönüştürmeye yetmemektedir (Durkheim, 2024, s. 308-309). Görülüyor ki çok eskiden beri intihara meyilli olduğu düşünülen nevrastenik bireylerin dâhi intihara meyilli olduğuna ilişkin kesin bir veri elde edilmemiştir. Yalnızca nevrasteni kapsamında düşünüldüğünde bile bireysel koşulların ne derecede intihara neden olduğunu tespit etmenin güç olduğu anlaşılmaktadır. Durkheim da bunun güçlüğünden söz etmiştir.

Durkheim'a göre, bireysel yatkınlıkları ve başka bir ifadeyle bireysel koşulları bir yana bırakıp toplumları kendi doğasını araştırdığımızda daha net sonuçlar elde edebiliriz. Çünkü intiharın biyolojik veya fiziksel olay ve olgularla ilişkisi ne denli kuşkulu ve farklı boyutlara çekilir türdense, toplumsal çevrenin koşullarıyla ilişkisi de o denli dolaysız ve apaçıktır. Örneğin, kadın intiharların erkek intiharlarından çok daha fazla olması, kadının doğasından ya da bireysel yatkınlığından kaynaklanmaz. Bunun nedeni, kadının erkek kadar ortak yaşama kendini verememesidir. Aynı durum yaşlı ve çocuk intiharları için de geçerlidir. Bu bilgilerin sonucunda şu sonuç ortaya çıkmaktadır; intiharların toplumsal bağlamdaki oranı ancak toplumbilimsel olarak açıklanabilir. İntihar edecek olan kişilerin sayısını anlık olarak belirleyen şey, toplumun tinsel yapısıdır. Böylelikle her toplumun kendine özgü bir gücü ve belirli bir kudrete sahip ortak bir gücü vardır ve kişileri intihara itenin bu güç olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla bireylerin yaptığıının ve ilk olarak yalnızca kendi yaradılışını dışa vuruyormuş gibi görünen edimlerin, gerçekte dışa vurdukları şeyin toplumsal koşullarla ilişkilendirilebilecek durumlar olduğu söylenebilir (Durkheim, 2024, s. 309-310).

Toplumsal yaşamdan kaynaklanan ortak eğilimlerin önemini vurgulayan Durkheim, bu eğilimlerin kendilerine özgü yaşamları olduğunu düşünür. Ona göre, ortak eğilimler, farklı bireyler üzerinde aynı derecede etki ederler. Durkheim, bunu ifade etmemize imkân sunan şeyin ise, o hakikatin aynı şekilde yani sonuçlarının değişmezliği ile kendisini kanıtlaması olduğunu ifade eder. Ölüm sayılarının, yıldan yıla az değişme kaydedildiği gözlemlendiği taktirde bu durumun, düzenli bir durum olarak kabul edilmesi gerekir. Ölümün iklimi, sıcaklığa veya toprağın çeşidine kısacası bireylerle ilişkisi olmadığı için nesiller değişse de değişmeden aynı kalmaya devam eden fiziki güçlerin bazılarına bağlı olmasıyla açıklanmaktadır. Öyleyse intihar gibi tinsel fiiller, üstün bir değişmezlikle benzer edimleri ürettiklerinden, bu durumların bireysel durumlar dışında bulunan güçlere tabii olduklarını kabullenmemiz gerekmektedir. Durkheim, bu güçlerin toplumsal

olduğunu işaret eder. Çünkü Durkheim’a göre, toplumdan başka tinsel bir varlık yoktur. (Durkheim, 2024, s. 321).

Bireylerin bir araya gelerek toplumu oluşturmaları nedeniyle toplumun da birey gibi ruhsal bir varlık içerdiği gerçeğini göz ardı etmemek gerekmektedir. Bu bağlamda toplumun bireyler dışında herhangi bir devinen güç içermediği de aşîkârdır. Dolayısıyla bir araya gelen bireylerin oluşturduğu kendilerine has düşünme biçimleri ve duygusal anlamda hissetme şekilleri bulunmaktadır. Şüphesiz ki toplumsalolguyu veren temel nitelikler, kişilerin ruhlarında bir tohum olarak bulunmaktadır. Ancak bu toplumsal olgu, kişilerdeki temel özellikler dönüşüme uğradıkları taktirde dışa çıkmaktadır. Ortaklık ise spesifik tesirler üreten canlı bir etmendir. Bu anlamda bilinçler yani kişiler, ortak düşünce ve hislerle bir araya geldiklerine dünyada bir şeylerin değişeceğini söylemek mümkündür. Bu değişikliklerin farklı değişiklikler meydana getirmesi aynı zamanda yeniliğin başka yeniliklere yol açması, kendilerini meydana getiren unsurlarda yer almayan niteliklere sahip olan olayların ortaya çıkması doğal karşılanmalıdır (Durkheim, 2024, s. 322-323).

Durkheim buna Rönesans’ı örnek verir. Kökeni İtalyanca ’da yeniden doğuş anlamına gelen Rinascimento kelimesinden gelen Rönesans hareketi, Durkheim’in de vurguladığı gibi Avrupa halklarının düşünsel ve tinsel yönelimini değiştiren toplumsal bir yaşam olayıdır. Adına yeniden doğuş denilen bu özel olayı belirleyen şeyi, Durkheim şöyle bir benzetmeyle izah eder: Rönesans hareketi, yüzyıllardan beri unutulmuş ve bu nedenle tarihe karışmış bir anıtın yeniden gün yüzüne çıkarılıp yeni toplumların bağrında yeni bir yaşama başlaması gibidir (Durkheim, 2024, s. 326–327).

Tüm bu düşünceler intihar olgusu çerçevesinde değerlendirildiğinde her bir toplumda farklı oranlarda da olsa bencilliği, kuralsızlığı ve özgeciliği bir araya getirmeyen toplum olmadığını söylemek mümkündür. Çünkü toplumsal yaşam bireyin, belli bir seviyeye kadar bütün olduğunu ve toplumun isteği doğrultusunda kişiliğini gözden çıkarmaya hazır bulunduğunu ve az ya da çok ilerleme düşüncelerine açık olduğunu varsayar. Bu sebeptendir ki bireyi üç farklı, ara ara ise zıt yöne çeken bu üç kanı akımının birlikte bulunmadığı topluluk yoktur. Bu bağlamda bu düşüncelerin birbirlerine olan tesirlerinin karşılıklı bir biçimde azalması durumunda, tinsel etmen bir denge durumuna gelmektedir. Bu tinsel denge durumunun ise intihara karşı koruyucu bir faktör olduğu söylenebilir. Ancak

bu dengenin yerini dengesizlik alır ve sınır aşımalarına maruz kalınırsa birey, intihar eder bir konuma gelebilir. Elbette bu faktörlerden birinin baskınlığı ne kadar güçlü olursa özkıyım karar verdirtecek olan derin etkiyi daha çok birey üzerinde yapmaktadır. Ancak bu baskı ne kadar zayıf olursa, daha az insan üzerinde etkili olur. Bu anlamda bu iki etmenin arasında pozitif bir korelasyonun olduğunu söylemek mümkündür. Söz konusu bu baskınlığın kendisi şu üç tür nedene bağlanır. Bunlardan birincisi, toplumu toplum yapan kişilerin doğası, ikincisi, bireylerin bir araya gelme biçimi, yani toplumsal örgütlenmenin doğası, üçüncüsü ise, ortak yaşamın doğasını değiştirmeyen fakat işleyişini bozan ulusal krizler ve ekonomik anlamda sıkıntılardır. Bunlar, birey ve toplum arasındaki tinsel dengenin bozulmasında rol oynamaktadırlar. Bu anlamda intihar sayısının, bağlı oldukları toplumun koşullarına göre değişiklik gösterdiği söylenebilir. Çünkü değişebilen yalnızca koşullardır. Bundan dolayı toplum ve toplumun yapısı değişmedikçe intihar sayısı değişmez. Bu değişmezlik, özkıyım edimini ortaya çıkartan ruh hâlinin, bir rastlantı sonucu belli sayıda bireylerde bulunmasından ve bu ruh hâlinin bir sonraki kuşağa aktarılmasından ileri gelmez. Bu değişmezliği meydana getiren ve sürekliliğini sağlayan şey, kişisel nedenlerin aynı olmasıdır. Çünkü toplumsal birimlerin bir araya gelme şeklini de değiştiren ve bu birimlerin birbirleriyle uzlaşmasının doğasını da değiştiren hiçbir şey olmamıştır. Söz konusu toplumsal birimlerin, aralarındaki alışverişlerinde etki ve tepkiler birbirlerine denk kalmışlardır (Durkheim, 2024, s. 334-335).

Bununla birlikte bu akımlardan birinin toplumun her bir zerresinde böyle bir yük taşıması imkânsız olmasa da oldukça az rastlanan bir durumdur. Onu en çok dürtüp uyaran toplumsal koşul belirli bir meslek ya da dindir. Bu durum, intihar olgusunun çifte niteliğini de açıklar. İntiharlara dışardan bakıldığında birbirinden bağımsız olay örgüsünden başka bir şeyi görmeyebiliriz. Çünkü ayrı noktalarda ortaya çıkar. Oysa aralarında ilişki vardır. İntiharların toplumsal oranı, nasıl her toplumsal kişiliğin ayırt edici bir niteliği oluyorsa bir araya gelmiş olan bireysel vakaların toplamının da bir bireyselliğe sahip olduğu söylenebilir. Özkıyımın ortaya çıktığı bu özel çevreler, birbirinden ayrırırlar. Ülkenin veya bölgenin dört ayrı bucağına göre intihar sayıları çok sayıda parçaya bölünmüş olsa da intiharların birbirleriyle ilişkili olduğu ifade edilebilir. Bu durumu Durkheim, organizma kavramıyla izah eder. Birbirinden uzak yörelerde gerçekleşse de intiharların her biri, aynı vücudun organlarıymış gibi gerçekte aynı bütünün parçalarıdır. Bu

bağlamda her birinin durumu, aynı toplumun durumuna bağlıdır. Öte yandan herhangi bir eğilimin ulaştığı gücün seviyesiyle, toplumun bütünü içerisindeki güç seviyesi arasında doğrudan bir orantı vardır. Örneğin; ordu içerisinde bulunan özgecilik sivil toplumun içerisindeki durumuna göre az ya da çok güçlü olmaktadır (Durkheim, 2024, s. 336).

İntiharların ortaya çıkmasında bireysel etmenlerin rolünün nasıl olduğunu daha ince bir biçimde aklımızda canlandırabiliriz. Eğer tinsel bir toplumda örneğin aynı dinin, mezhebin ve askeri birliğin içerisinde bulunan farklı bireyler bu derde yakalanıyorsa, bu durumun nedeni, bireyin zihin yapısının intihar yapar akıma daha az direnç göstermesidir. Ancak kaydedilen belli bir ruh hastası sayısı kadar intihar gerçekleşmez. Ruh hastalığı yalnızca bireylerin başka bireylere oranla daha kolay bir biçimde intihara karar vermesinde rol oynamaktadır. Bu anlamda klinik bir gözlemciyle, toplumbilimcinin gözlemlerini ve görüşlerini birbirinden ayıran önemli bir fark bulunmaktadır. Klinik gözlemci daha çok özel durumlarla ve vakalarla ilgilenerek birbirinden bağımsız durumlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu bağlamda yalnızca bireyleri gözlemleyen ruh bilimci, vakaları üreten asıl sebebi fark edemez. Çünkü intiharın gerçekleşmesinin nedenleri genelde müntehirin dışında ortaya çıkmaktadır (Durkheim, 2024, s. 337-338).

Mademki intihar olgusu temel anlamıyla toplumsal bir olaysa, bu olguyu açıklayabilmek açısından diğer toplumsal durumların içerisindeki yerini çalışmalarla desteklemek uygun olacaktır. Bu anlamda geçmişten bugüne tartışılmakta olan intihar olgusunun, ahlakın izin verdiği filler arasında mı yoksa yasaklanan filler arasında mı? olduğu sorularına cevap aranacaktır. Fakat bu ahlaki yönü toplumlar kendilerine göre yaratarak buna göre aksiyon almaktadırlar. Bu nedenle ilk olarak geçmiş tarihlere bakılarak toplumların intihar olgusunu ahlaki açıdan nasıl değerlendirdikleri hakkında bilgi alarak bu intiharların nedeni tespit edilebilir (Durkheim, 2024, s. 340).

Bu bağlamda ele alındığında, ilk olarak karşımıza din kavramı çıkmaktadır. Her dinde intihar olgusuna karşı gelindiği bilinerek, Hristiyanlığın kabul edilmesiyle birlikte birçok toplumda intiharın açıkça yasaklandığı görülmektedir. Bu anlamda Arles Konsili'nin intiharın şeytani bir öfkeden meydana geldiğini ve bu olguyu bir cinayet olarak kabul ettiği bilinmektedir. Ancak bu yasağın karşılığında bir ceza hükmüne varılması bir asrı bulmaktadır. Bir asır sonra alınan kararda ise intihar eden kişilerin hiçbir ayinde şereflendirilmeyeceği ve kişi intihar

sebebiyle yani bilinçli bir biçimde kendini öldürse, cenazesinin mezara konulmayacağı ifade edilmiştir. Bunun beraberinde ölen birey için hiçbir ilahinin söylenmeyeceği kısaca bireye dinen sırt çevireceklerine karar verilmiştir. Manevi boyutundan ziyade maddi olarak, ölen kişiye bir yaptırım uygulanmaktadır. Bu çerçevede kalan mirastan yakınları yararlanamayacak, barolar mirastan yararlanmaktadır. Geçmişte intihar olgusu o kadar onursuz bir davranış olarak karşılanmıştır ki, ölen bireyi eğer erkekse, eski işkence yöntemleriyle dirilere yaptıkları gibi ölenlerin de cesetlerinin sokakta sürüklenmesi layık görülmektedir. Fakat ölen birey kadın ise, ceset olduğu gibi yakılmaktadır. Aynı zamanda müntehir, erkek veya kadın olsun eğer bir soyluysa unvanı iptal edildiğinden halkın içindeki bireyler gibi sıradanlaştırıldığı ifade edilmektedir (Durkheim, 2024, s. 341).

Bir diğer önemli din bağlamında incelendiğinde ise, Müslüman toplumlarının da intiharı şiddetle yasakladığı görülmektedir. Muhammed Peygamber ise bu bağlamda, insanın ancak Allah'ın iradesi ve kişinin sonunun yazılı olduğu kitaba göre öleceğini belirtmektedir. İslam dininin öğretilerinde vadesi gelen kişinin ölüm saatinin, bir dakika ileri ve bir dakika geri alabilme şansının dâhi olmadığı vurgulanmaktadır. Bu anlamda Müslüman toplumların genel özelliklerine bakıldığında, intihar olgusu kadar zıt düşen bir durumun olmadığı belirtilmektedir. Çünkü İslam dininde her şeyden üstün olan erdem kavramı, Allah'a karşı boyun eğme ve Allah'a razı olarak yumuşak başlı olmaktır. Bu bağlamda düşünüldüğünde İslam dini, intihar olgusunu bir itaatsizlik ve baş kaldırı olarak tanımlamakta, intiharın temel göreve yönelik ihanet olarak ele alındığı görülmektedir. Daha çağdaş toplumlarda, yani Yunan-Latin toplumlarında ise durum daha farklı olmaktadır. Yunan-Latin toplumlarında, intihar olgusu yalnızca devlet tarafından izin verildiği takdirde legal olduğu literatürden anlaşılmaktadır (Durkheim, 2024, s. 343-345).

Roma toplumlarında ise, intihar olgusu bağlamında hükümler konusunda bilgiler eksiktir. On iki levha yasasından bugüne kadar gelenlerin intiharla ilgili bir şey öğretmediği görülmektedir. Bununla beraber bu yasanın büyük ihtimalle Yunanlılardan esinlendiği öngörülmektedir. Şöyle ki; Roma uygarlığında inançlarla ilgilenen ve bu işlere bakan kurulun üyesi olan Pontifeskler, kitaplarında kendisini asan kişinin bir mezarının olamayacağını belirtmektedir. Bununla beraber, Roma krallarının intihar salgınını önlemek amacıyla, müntehirlerin ölüsünü kurda kuşa

yem etmekte oldukları, ardından çarpmıha gerilmesini isteyip öylesine bırakılmasını emretmekte oldukları yapılan çalışmalar sonucunda tespit edilmiştir. (Durkheim, 2024, s. 346).

Çağdaş ya da yerleşik toplumlardan ziyade özgeci intiharın en sık rastlandığı ilkel topluluklara bakıldığında ise, o halklarda intihar olgusuyla ilgili geçerli bir kurala rastlanmamaktadır. Aynı zamanda ilkel toplumlarda intihar olgusu aksine hoşgörüyle karşılandığından dolayı kesinlikle yasaklı bir edim olmadığı anlaşılmaktadır. Her intihar ediminin ise hoş karşılanmadığı söylenmektedir. Bu bağlamda incelendiğinde, bireyin kendi hayatına son vermesini, kayıtsız şartsız kabul eden hiçbir bir toplumun bulunmadığını söylemek mümkündür. Bu durumda, farklı topluluklarda onaylanmış baskıcı tedbirlerdeki ince ayrımlar bir yana bırakıldığında, intiharla alakalı kanunların iki dereceden geçtiğini söylemek mümkündür. Birinci mevzuatta bireyin, kendi isteğiyle yaşamına son vermesi yasaklanmıştır. Ancak birey, intihar edimi konusunda hükümete danışarak, bireyi intihar olgusuna sürükleyen nedeni sebep sonuç ilişkisiyle değerlendirerek, intihar ediminin birey için faydalı olup olmayacağı konusunda karar verdiği taktirde intihar, meşru sayılmaktadır. Fakat bu fiil, bireylerin ortak işi hâline gelmekteyse ahlak dışı olduğunu söylemek mümkündür. Belli şartlarda toplum, tabiri caizse suç olarak saydığı şeyi bağışlamaya yönelik davranarak, intihara sesini çıkartmamaktadır. Ordu içindeki askerlerin her zaman ölüme hazır olması buna örnek olarak verilmektedir. İkinci mevzuatta ise, intihar eden birey suçlu kabul edildiğinden hiçbir biçimde ona ayrıcalık gösterilmemektedir. Bir kişinin hayatına egemen olma ve bu duruma istediği şekilde müdahale ederek yön vermesi durumu, yalnızca bireye değil, topluma bile böyle bir hak verilmesinin mümkün olmadığı ifade edilebilir. Bu anlamda toplum ahlakının eskisi kadar intihar olgusuna sert davranmaması ve asırlar boyu aynı doğrultuda hareket eden ahlak evriminin bu denli zayıflamasının ya ikinci mevzuattan kaynaklandığını ya da toplumda meydana gelen geçici nedenlerden ileri geldiğini ifade etmek mümkündür (Durkheim, 2024, s. 347-348).

Aynı zamanda intihar genel olarak ahlaki yönden zayıflık olarak tanımlanmıştır. Cinayetin de böyle tanımlanıp tanımlanmadığına dair çalışmalar da mevcuttur. Çalışmalar neticesinde, intihar ve cinayet kavramının birbirleriyle karışmasının bireysel şartlarla olanaklı olacağı ifade edilmektedir. İki kavramdan birine yatkınlığa sebep olan ruhsal durumun aynı olduğu ileri sürülmektedir. Aynı

zamanda iki yatkınlığın tek yatkınlık olduğu da ifade edilmektedir. Araştırmacılar bu ruh durumunu tanımlamaya çalışarak ifade edilen ruh durumunun niteliğini oluşturan organizmanın kendi iç dünyasında çökerek kişiyi kendi içinde savaşılamayacağı uygunsuz şartlara sokması olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda, cinayet işleyen de müntehir de yozlaşarak güçsüz bir konuma gelmektedirler. Bu anlamda katil veya müntehir toplumda var olan işlevlerini yerine getiremeyecek durumda olduklarından dolayı bu ruh haline kapılıp yenilmeleri kaçınılmaz olmaktadır. Elbette bu yatkınlığın kişiyi cinayete veyahut intihara sürüklenmesine tek başına yeterli olamayacağı belirtilerek, toplumun doğasına göre bireyin ilerleyeceği yol cinayet veya intihar şeklini alacaktır. Bu bağlamda gerçekte her ne kadar zor görünse de temelde aynı olan bu iki olay meydana çıkacaktır. Bu iki kavramın ortaya çıkmasında, genel olarak kültür ve geleneklerin daha yumuşak ve düşmanca olmadığı, insan öldürmekten uzak kalınan yerlerde, birey yenildiği durumlarda boyun eğerek güçsüzlüğünü itiraf edecektir. Bunun sonucunda ise intihar olgusunun meydana geleceği ifade edilmektedir. Bunun tam tersi olan ortalama ahlak düzeyinin daha sert olduğu ve insanın hayatına daha az saygı duyulan toplumlarda ise kişi daha çok baş kaldırıp topluma savaş açarak kendi yaşamına son vermek yerine başka bir insanın yaşamına son verme eğiliminin yüksek olduğu ifade edilmektedir. Bu düşüncenin bir zeminde oturtulmuş dayanağının olup olmadığı sorusuna cevap aranarak cinayet ile intihar olgusunun temelinde yatan psikolojik şartların aynı olup olmadığı da incelenmelidir (Durkheim, 2024, 357-358).

4.2 Camus'nun İntihar Olgusu Teorisi

Varoluşçuluğun temsilcilerinden biri olan Albert Camus, düşünce sisteminin merkezinde, felsefi bir sorun olarak gördüğü intihar kavramına yer verir. İnsanların umutlarının tükendiği noktada kendini öldürmeye yöneldiklerini düşünen Camus'a göre, intihar düşüncesinden bağışık kimse yoktur. Onun intihar olgusuna ilişkin yaklaşımının temelinde 'saçma' ve 'uyumsuzluk' kavramları bulunmaktadır. Camus'nun yaşamın anlamsızlığını ve amaçsızlığını ifade etmek için felsefesinde kullandığı saçma, ölümle olan ilişkimiz nedeniyle ortaya çıkar. Eserlerinin çoğunda ölüm temasını işleyen Camus, Sisifos Söyleni adlı felsefi

kitabında intihara, Veba adlı romanında ise toplu ölümle birlikte intihara teşebbüs eden bir kahramana yer verir.

İnsanların, gündelik hayatın içinde rutin işleriyle meşgul olurken hemen saçmalığın bilincine varmadığını savunan Camus, saçmalığın bilincine varılan anı, ‘dekorların yıkıldığı an’ olarak adlandırır. Günlük devinimler zinciri kopmuş ve neden? sorusunun sorulmasıyla birlikte uyumsuzluğun ilk emareleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Böylelikle bir bilinç uyanması gerçekleşir ve saçmalığın bilincine varılır (Camus, 1997: 24). Düşüncelerini öykü ve roman gibi edebi eserleriyle de ortaya koyan Camus’nun felsefi bir sorun olarak gördüğü intihara ilişkin düşüncesini en iyi ortaya koyan eseri Veba adlı romanıdır. Cezayir’in liman kenti Oran’da kurgulanan bu roman, 1947’de yayımlanmıştır.

Veba romanında salgın, farelerin ölmesiyle başlar. Muayenehanesinden çıkarken apartmanın sahanlığında ölü bir fareyle karşılaşan Doktor Rieux, o anda bunu fazla önemsemeden ayağıyla iterek merdivenleri iner. Ancak dışarı çıktığında ölü farenin olması gereken yerde olmadığını fark ederek geri döner ve Kapıcı Michel’e bunu haber verir. Michel, bunun kendisi için bir rezalet olduğunu düşünerek apartmanda fare olmadığı konusunda ısrar eder ve dışarıdan getirilmiş olabileceğini söyler. Ancak aynı akşam Doktor Rieux, yine apartmanda koridorun dibinde küçük bir çığlıkla kendi çevresinde dönüp ağzından kan fışkırarak ölen bir fare görür. Bu fışkıran kan, Rieux’un kafasını kurcalar. Ertesi gün Kapıcı Michel doktoru durdurarak ona, birilerinin koridorun ortasına üç ölü fareyi koyarak soğuk bir şaka yaptığını söyler. Ölü fareleri ayaklarından tutup çöpe atan Kapıcı Michel, şehirde hastalığına yakalanan ilk kişi olur (Camus, 2012: 17- 18).

İlerleyen günlerde fareler toplu hâlde ortaya çıkarak insanların yakınında ölürlür. Kaldırımlarda akşam gezintisi yapan birçok kişi, ayaklarının altında yeni can vermiş fare ölüsüyle karşılaşır. Radyo yayınında ölü farelerin toplanıp yakıldığı bildirilir. Böylelikle kentte yaşayan herkes tedirgin olur ve bunun bir salgın olduğu anlaşılmaya başlar. Ancak bunun bir salgın olduğu bilinse de henüz kentte kimse ‘veba’ kavramını telaffuz etmemiştir (Camus, 2012: 24- 25).

Doktor Rieux’u Belediye Memuru Grand beklenmedik bir anda telefonla arayarak ona çabuk gelmesi gerektiğini söyler. Grand, o sıralarda Kapıcı Michel’in hastalığıyla ilgilenen Rieux’a, başka birisi için aradığını ifade ederek komşusuna bir şeyler olduğunu söyler. Bunun üzerine yola çıkan Rieux, Grand’ın oturduğu apartmana giderek onunla merdivende karşılaşır. Apartmanın ikinci katındaki

kapının üzerinde Rieux, kırmızı tebeşirle yazılmış “kendimi astım” yazısını okur ve Grand ile açık bırakılmış bu kapıdan içeri girerler. İçeride devrilmiş sandalyeyle, boşlukta sallanan bir ip görürler. Grand, intihara teşebbüs eden komşusu Cottard’ı zamanında ipten indirdiğini söyler (Camus, 2012: 26- 27).

Cottard intihara teşebbüs etmeden önce ilişkileri selamlaşmaktan öteye geçmeyen Grand ile sahanlıkta karşılaşmıştı. O sırada Grand’ın elinde değişik renklerde tebeşirlerin bulunduğu bir kutu vardı. Grand, eve götürdüğü sırada tebeşirleri yere düşürür. Grand’a yardım etmek için tebeşirleri yerden toplayan Cottard, bunların ne işe yaradığını sorar. Grand, Latince çalışmak için tebeşirlerin yararlı olduğunu söyler. Daha sonra Cottard, Grand’dan kırmızı bir tebeşir ister. Grand, buna şaşırsa da ne için kendisinden istediğini tahmin edemez. Grand, Cottard’ın bu tebeşiri kapıya “kendimi astım” yazısı için kullandığını ancak kapıdaki yazıyı okunca anlar. İntihar girişiminden sonra Cottard hakkında soruşturma başlatılır (Camus, 2012: 28).

Soruşturma sürecinde Cottard’ın intihar girişimine tanıklık yapan ve onu ipten kurtaran Grand’ın ifadesine başvurulur. Grand, Cottard’ı pek tanımadığını, onunla yalnızca iki defa sohbet ettiğini söyler. Ayrıca Grand soruşturmada, Cottard’a verdiği kırmızı tebeşiri intihar tasarısı için kullanacağını tahmin etmesinin mümkün olmadığını söyler Camus, 2012: 28).

İntihar girişimiyle ilgili soruşturmayı yöneten kişilerden biri de romanın başkahramanı Doktor Rieux’dur. Doktor Rieux, Grand’ın Cottard’dan söz ederken onu hep ‘umutsuz adam’ diye andığını fark eder. Cottard ise intihara teşebbüs eyleminin nedeni sorusuna “özel acılar” cevabı vererek geçirir. Cottard, aynı zamanda bu girişimi çılgınlık anı olarak adlandırarak bir daha böyle bir şeye teşebbüs etmeyeceğini söyler. Gerçekten de Cottard, bundan böyle intihara teşebbüs etmez Camus, 2012: 27- 28).

Romanda Cottard’ı intihara yönelten bariz bir nedenden söz edilmediği açıkça görülmektedir. Cottard’ın intihar girişimi, Camus’nun düşüncesine uygun bir biçimde gerçekleşmiştir. Bununla birlikte Camus, bazı insanlar iyileşmesi mümkün olmayan hastalıklar ve kederlerden dolayı intihar etseler de bunları, intihara yönelten ana nedenler olarak görmez (Camus, 2015: 23)

Camus, yaşamak için yeterli bir neden bulunmadığında intihar etmeye karar verildiğini iddia eder. Bu bağlamda Veba romanında Cottard’ın intihar girişimini Camus’nun felsefesi çerçevesinde en iyi anlayanın Grand olduğu söylenebilir.

Romanda, Grand'ın Cottard'dan söz ederken onu hep 'umutsuz adam' olarak andığını Doktor Rieux'un fark etmesi ve romanda bu fark edilme anına yazarın doğrudan dikkat çekmesi, Camus'nun intihar olgusuna bakışı hakkında okuyucuya da bilgi vermektedir. Zira Camus'a göre, intihar girişimi romanda da işlendiği gibi, umutların tükendiği noktada isteyerek ölmeyi içeren bir eylemdir (Durakoğlu ve Cebecioğlu, 2016: 376).

Öyleyse umut yoksa intihar bir çözüm müdür? sorusu sorulması gereken bir sorudur. Daha açık bir ifadeyle eli kolu bağlı olarak absürde ve kötülüğe Sisifos gibi köle olarak mı kalalım, yoksa intihar mı edelim? sorusu gündeme gelmektedir (Gündoğan, 2018, s. 99- 100).

Camus'a göre mademki Tanrı yoktur, bizi bağlayan, yaşamımızı düzenleyen mutlak bir değerler sistemi de yoktur. Tanrı'nın olmayışı, bağlı bulunduğumuz ve kendisine hesap vereceğimiz bir efendiden insanı yoksun bırakmaktadır. Eğer böyleyse dünyada her şeye izin verilmeli midir? Dostoyevski'nin "eğer Tanrı yoksa her şey mübahtır" sözü Camus'ya gelince "Mademki Tanrı yoktur, her şey mübahtır" sözüne dönüşecek midir?" Camus'nun felsefesi çerçevesinde düşünüldüğünde Tanrı'nın olmayışı her şeye izin verirse insanın kendisini öldürmesine de izin vermelidir. Dolayısıyla intiharın çözüm olup olmayacağı sorunu bu noktada karşımıza çıkmaktadır. Camus bununla ilgili Dosyoveski'nin Ecinniler romanından Krillov örneğini verir (Gündoğan, 2018, s.101).

Tanrı'nın varlığına inanmayan Krillov, Stepanoviç'e intihar etmek istediğini söyler. Bunun üzerine Stepanoviç, "kendinizi neden öldürmek istediğinizi anlayamadım" der. Krillov, "kendimi öldürüp Tanrı olacağım" dese de Stepanoviç, Krillov'un intihar edeceğine inanmaz ve ona "kafanıza bir kurşun sıkacaksınız diye karşıma geçmiş övünüyor gibisiniz" der. Krillov, Stepanoviç'e "Tanrı yoksa ben Tanrı'yım, Tanrı varsa tüm irade onun elinde demektir ve bu durumda ben boyun eğmek zorundayım" diyerek cevap verir (Dostoyevski, 2014, s. 773- 776).

İnsanların genellikle kendini öldürme cesaretinden yoksun olduğunu düşünen Krillov karakteri, intiharların sayısının az olduğunu düşünür. Krillov'a göre intiharların az olmasının diğer önemli nedeni de boş inanç olarak nitelendirdiği öte dünya korkusudur. Krillov, kendisini öldürme cesaretini gösterebilen insanı Tanrı olarak nitelendirmektedir. Ona göre, müntehirlerin çoğu korkularından kendi canına kıymışlardır. Ancak Krillov için önemli olan korkudan kendini öldürmek değil, korkunun kendisini öldürmektedir. Bu düşünceden yola çıkan Krillov,

korkuyu öldürmek için kendini öldürenin Tanrı olduğunu düşünmektedir. Çünkü korkuyu öldüreni Krillov, Tanrı'yı öldüren olarak nitelendirir ve intihar edenin de bu durumda Tanrı'nın yerine geçtiğini düşünür (Dostoyevski, 2014, s. 142- 144).

Romanda bu düşüncelerle yaşamı kurgulanan Krillov, Tanrı düşüncesinin duygulara bağlı olduğunu ifade etmiş ve düşüncesinin gereği olarak Tanrı korkusunun üstesinden gelmek uğruna hür iradesiyle intihar etmekten kaçınmamıştır. O, kendi canına kıyarken Tanrı düşüncesini yok ettiği kanaatinden vazgeçmemiştir. Krillov'un intiharı, çaresizlik, bunalım gibi olumsuzluklara karşı duramama değildir. Başka bir ifadeyle bu dünyadan bir kaçış değildir. Ona göre, kendisini öldürebilen kişi Tanrı'dır ve korkuyu öldürmek için intihar eden her insan bir anda Tanrı olacaktır (Akyüz, 2013, s. 69). Bu düşünceye karşı çıkan Camus, Krillov'un bu eylemini, başkaldırı olarak görmez.

Felsefesinin temeline insanın varoluşunu koyan Camus, bununla birlikte yaşamın saçmalığı ve boşuna uğraşları gibi sorunlara çözüm bulmaya çalışmıştır. Bütün bunların sonucu olarak insanın intihar etmesi için çok sayıda neden varken neden intihar etmemelidir? sorusuna yanıt aramıştır. Bu bağlamda Camus, insanın 'saçma' ile karşılaşması ve bu durumun en yoğun hissedildiği ölüm korkusu sonucunda oluşan intihar ile felsefi intihar fikrine yeni bir bakış açısı getirmeye çalışmıştır. Camus, bu karamsar bakış açısının aydınlatılması ve hayatı anlamlandırma çabasında yollar göstermeye çalışmıştır. Bu açıdan, anlam aramanın ilk adımı olarak 'başkaldırı' kavramını ele almıştır. Sorularına cevap alamayan insanın çözüm yolu olarak ölüm tehdidinden kurtulmak adına ya intiharı ya da dine sığınmayı tercih ettiğini öne süren filozof, her ikisini de kendi felsefesinde yanlış tercihler olarak nitelendirmiştir. Çünkü ilk seçenek, ölümden kaçarken yine ölüme gitmek anlamına gelir ve bu bir paradokstur. İkinci seçeneğe de 'felsefi intihar' olması bakımından, diğer bir ifadeyle, bu dünya dışında, başka bir dünyaya umut bağlamak anlamında olmasından ötürü karşı çıkan filozof, üçüncü bir seçenek olarak 'başkaldırı' kavramını sunar. Başkaldırı kavramıyla, insan yaşamının değerli ve önemli olduğunu göstermeye çalışan filozof, aynı zamanda başkaldırıyla insanın, ölüme ve saçmaya direnebileceğini savunmuştur. Dolayısıyla başkaldırı, hayata anlam aramaya ve bu sayede de mutlu ve anlamlı bir yaşam sürdürmeye yöneliktir (Topakkaya ve Duykop, 2018, s.134).

Camus'a göre, Krillov'un kölelikten kurtulup özgürlüğünü istemesi her ne kadar takdir konusu olsa da bedensel intiharı seçmek yanlış bir tutumdur. Filozof

özkıyımın, uyumsuzun unsurlarından olan ve cevabı bekleyen insanın kendisini ortadan kaldırdığı için yanlış olduğunu düşünmekte ve bunu ifade etmektedir. Bu bağlamda Krillov'un eylemi, başkaldırı için gerçekleştirilmek istenilen bir eylem de olsa aslında boyun eğmeyle son bulmaktadır (Topakkaya ve Duykop, 2018, s.137).

Camus, başkaldırının önemini vurgular. Ona göre başkaldırı, kendisine eşlik etmesi beklenen boyun eğiştten uzaktır. Genellikle intiharın başkaldırıdan sonra geldiği düşünülür. Camus bu düşünceyi yanlış bulur. Çünkü intihar, başkaldırının mantıksal sonucu değildir. İçerdiği razı oluş nedeniyle Camus, intiharı boyun eğme olarak nitelendirir. Yaşama değerini veren şey ise bu başkaldırıdır. İnsanların intihar ederek uyumsuzluk problemini çözebileceğini düşünen Camus, bu eylemin insan onuruna yakışmayacağını savunur (Gündoğan, 2018, s. 61).

Veba romanındaki Dr. Rieux, yazar Camus tarafından başkaldıranı temsil edecek biçimde kurgulanmıştır. Oran şehrinde salgının yaygınlaşmasıyla birlikte il genelinde valilik tarafından bazı önlemler alınsa da bunlar yetersiz kalır. Kısa zamanda daha sert önlemler alınması için harekete geçilmesi gerektiğini düşünen Rieux, bu salgının öncelikle resmen tanınması konusunda valiye uyarıda bulunur. Vali, bu salgını resmen tanıma konusunda tereddüt etse de il genelinde koruyucu önlemler almaya başlar. Aldığı önlemler arasında şehrin en ücra yerlerine kadar her yerinde salgın konusunda halkı bilinçlendirmeye yönelik duyurular asılır. Duyurularda kanalizasyonlara zehirli gaz vererek farelerin itlaf edileceği ve su dağıtım şebekesinde sıkı bir denetim yapılacağı yönünde önlemlerden söz ediliyordu. Alınan ilk önlemler yeterli olmadı. Böylece zamanla salgın daha da yaygınlaştı. Birçok insan hayatını kaybetmeye devam ediyordu. Sonraki dönemde daha sert önlemler alınmaya başlandı. İlk kez karantina uygulaması hayata geçirildi. Veba salgınının ilk ortaya çıktığından itibaren büyük bir özveriyle salgınla mücadele eden ve bir yandan da tüm riski göze alarak hastaları tedavi eden Dr. Rieux, romanda Camus'nun ideal karakteridir.

Salgın sona erene kadar yoğun bir biçimde çalışan Rieux, başkaldıranı temsil etmektedir. Tanrıların cezalandırdığı Sisifos gibi sürekli çaba harcamakta ve büyük bir emek sarfetmektedir. Bu yönüyle düşünüldüğünde romanda kurgulanan diğer karakter olan Rahip Paneloux'tan olduğu gibi farklı bir tutuma sahiptir.

4.3 Durkheim ve Camus'nun İntihar Olgusuna İlişkin Teorilerinin Karşılaştırılması

İntihar olgusu, modern sosyal bilimlerin en karmaşık ve çok boyutlu araştırma alanlarından biri olarak yalnızca bireysel psikolojiyi değil, aynı zamanda toplumsal ve felsefi dinamikleri de içeren geniş bir inceleme alanı sunmaktadır. Bu olgunun çözümlemesinde Emile Durkheim ve Albert Camus'nun düşünceleri, farklı disiplinler kökenleri nedeniyle hem bir karşıtlık hem de bir tamamlayıcılık ilişkisi sergileyen özgün iki yaklaşım sunar. Durkheim, intiharı bireyin toplumla olan bağları üzerinden açıklayan sosyolojik bir perspektif geliştirirken; Camus, intiharı bireyin varoluşla kurduğu ilişkinin metafizik düzeyinde ele alarak felsefi bir çerçeve sunar. Bu iki yaklaşımın karşılaştırılması, yalnızca intiharın nedenlerine ve biçimlerine dair iki farklı açıklama sunmakla kalmaz; aynı zamanda modern toplumun güncel sorunlarının hangi düzlemlerde bireyleri kırılganlaştırdığını anlamada da önemli bir kavrayış sağlar.

Durkheim'ın yaklaşımının temelinde, bireyin içinde yaşadığı toplumla kurduğu ilişkinin niteliği yer almaktadır. Ona göre intihar, bireyin ruh hâliyle açıklanabilecek bir davranış değil; toplumsal düzenin birey üzerindeki etkilerinin zayıflaması, normların belirsizleşmesi ve bireyin toplumla olan bütünleşmesinin kırılması sonucu ortaya çıkan toplumsal bir olgudur. Birey, güçlü toplumsal bağların var olduğu bir toplumda kendisini daha anlamlı, daha güvende ve daha dengeli hisseder. Bu nedenle aile, din, mesleki örgütler ve toplumsal kurumlar bireyin yaşamını destekleyen yapılar olarak intihar riskini azaltır. Dolayısıyla Durkheim, bireyi daima toplumun bir ürünü olarak görmüş ve intihar gibi radikal bir eylemi bile toplumsal çözülmenin bir yansıması olarak değerlendirmiştir. Bu bağlamda özellikle modern toplumların hızlı değişim süreçleri, ekonomik dalgalanmalar ile kültürel normların zayıflaması gibi durumların intihar oranlarını artırdığına dikkat çeker.

İntihar olgusunu en çok cinayet olgusuyla karşılaştıran Durkheim, bu iki kavram arasındaki zıtlığın genel bir yasa gibi görüldüğünü ifade eder. Gerçekten de genellikle ikisinin birbirine ters geliştikleri görülür. Biri gerilemeden diğeri ilerleyemez. Durkheim, intihar ve cinayeti aynı durumun iki ayrı dışavurumu olarak nitelendirir. Ancak Durkheim, iki ayrı olayın aynı biçimde etkilendiği durumların

da olduğunu ifade eder. İkisi de yaza doğru en yüksek noktalarına ulaşır. Her ikisi de kadından çok erkekte görülür. Bununla birlikte her ikisinin yaş ilerledikçe arttığı görülür. Öyleyse bazı noktalarda birbirine ters düşseler de kısmen doğaları aynıdır. Durkheim'a göre intihar ile cinayetin birbirine paralel olması ancak bireysel koşullar yoluyla olur. Çünkü her ikisine de yatkınlığı yaratan şey, ruhsal yapıdır. Katil de müntehir de yozlaşmış ve güçsüzdürler. Toplum için yararlı bir işlev yürütemeyecek durumda olduklarından ya kendini ya da başkasını öldürebilirler (Durkheim, 2024, s. 356-357).

Durkheim'a göre, intihar ile cinayetin ayrışması ise toplumsal koşullar yoluyla gerçekleşir. Genel olarak geleneklerin yumuşak ve barışçıl olduğu, insan kanı dökülmesinden tiksiniyen yerlerde birey yaşamdan çekilerek kendini savaştan alıkoymaktadır. Bunun tersine, insan yaşamına daha az saygı gösterilen yerlerde ise kişi baş kaldırarak, topluma savaş açacak ve kendini öldürmek yerine başka birini öldürecektir. Sonuçta ikisi de şiddet olayıdır. Ancak bazı durumlarda bunlara neden olan şiddet toplumsal çevre tarafından dirence rastlamadığından cinayet meydana gelmektedir. Öyleyse intihar, dönüşüme uğramış ve hafiflemiş bir tür cinayettir. Bu bakımdan bir iyilik değilse de en azından bizi en kötünden koruduğundan daha küçük bir kötülük olarak nitelendirilebilir. Bu görüşler çerçevesinde düşünüldüğünde Durkheim'ın intihara bakış açısı çok da olumsuz değildir. Hatta o intiharın insanları bir miktar yararsız ve zararlı kişilerden kurtarma gibi bir yararının dâhi olabildiğini iddia etmektedir. Durkheim intiharlar sayesinde toplumun doğrudan işe karışmadan toplum için sorun teşkil eden bireylerin en ekonomik yoldan kendilerini elimine ettiklerini düşünmektedir (Durkheim, 2024, s. 358).

Görülüyor ki Durkheim gerekçesi ne olursa olsun cinayeti, intihardan çok daha kötü bir eylem olarak görmektedir. Buna karşılık bazı intihar eylemlerinin ise toplumun yararına olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde Durkheim, intiharı adli bir suç olarak nitelendirmez.

Durkheim'ın intiharı bir suç olarak görmemesi, yalnızca doğurganlık gibi toplumsal bir gerçeklik olduğu yönünde ısrarla durması büyük yankılar uyandırmıştır. Çünkü ona göre, intiharın anlaşılır, yasalara konu olan toplumsal nedenleri vardır ve rasyonel bir biçimde tartışılıp bu soru çözümlenebilir. Durkheim, intiharı en kötüsü işsizlik gibi toplumsal bir hastalık olarak nitelendirir ve bu hastalığın toplumsal araçlar yardımıyla iyileştirilebileceğini iddia eder. Dolayısıyla o intiharı, toplumun çözebileceği bir sorun olarak görür (Alvarez, 1994,

s.94- 95). İntiharın yasaklandığı toplumlara örnek veren Durkheim, intiharı suç olarak görmese de en azından kınanması gereken bir eylem olarak nitelendirir. Ancak burada sorun, bu kınamanın nasıl uygulanacağıdır. Hukuki yaptırımlarla mı, yoksa tinsel yaptırımlar mı uygulanacak? sorusu akıllara gelmektedir (Durkheim, 2024, s. 354).

Kimi yazarlar, eskiden müntehihlere verilen caydırıcı yaptırımların tekrar uygulanmasını önermişlerdir. Durkheim intihara gösterilen hoşgörünün gerçekten de arttığını düşünür. Durkheim, bu duruma bağlı olarak intihar olgusunun ahlak dışı olduğu vurgusunun daha çok yapılarak intiharın yapılmaması gereken bir edim olduğunun açık bir biçimde gösterilmesi taraftarıdır. Aynı zamanda bu reddedişle birlikte cezalandırmanın gerekliliğinden söz etmektedir. Elbette bu cezalandırmaların intihar söz konusu olduğunda çok da bir fayda etmediğini belirten Durkheim, toplumun bu yaptırımlara boyun eğmeyeceğini ifade etmektedir. Bununla birlikte daha katı cezaların uygulanabilirliğinin de zor olduğunu vurgulamaktadır. Çünkü intihar olgusu, bazı saygı gören duygulardan kaynaklandığı için, toplumun, bu konuda farklı görüşlere sahip bireyler nedeniyle bölündüğünü söyler. Aynı zamanda intihar eden bireye karşı olan acıma duygusunun baskın olduğunu belirten Durkheim, cezalandırma sisteminin bu duyguya karşılık katı olamayacağını ifade etmektedir. Bu nedenle yalnızca manevi olarak cezaların uygulanabileceğini belirterek intihar eden kişiye defnedilme merasimi yapılmamasını bu türden cezaya örnek olarak vermektedir. Ayrıca bu tedbirlerin her ne kadar yasal olması mümkün olsa da, tesirlerinin bu edimi durduracak kadar güçlü olmadığını ifade etmektedir. Aynı zamanda sadece bu verilerle bu hastalığın kökenine inilemeyeceğini belirten Durkheim, intihar olgusunun yasalarla yasaklanmamasının nedenini, bu olgunun gerçekten ahlak dışı olup olmadığına tam olarak kanaat getirilememesinden kaynaklandığını belirtmektedir. Herhangi bir olgunun ise, tiksindirici olup olmadığının yasalara bağlı olmadığını ifade eden Durkheim, tam tersine toplumun zararsız gördüğü fiiller cezalandırılırsa o yasadaki tiksinti duyulacağını ifade etmektedir. Durkheim, toplumda tinsel denge yeniden sağlanınca intiharı önleyici sistemi tekrar kurmaya gerek kalmayacaktır. Çünkü sistem ihtiyaçların baskısı altında yeniden kurulacaktır. Durkheim bu amaca ulaşmak için en güvenilir yöntemi eğitim olarak görür. Bu eğitimin hedefi ise bireyleri daha yürekli hâle getirmek ve kendini

kolayca salıverenlere karşı daha az hoşgörü göstermelerini sağlamaktır. (Durkheim, 2024, s. 391-392).

İntiharın en azından kınanması gereken bir eylem olması gerektiğini ifade eden Durkheim, intihar edimine karşı öngörülen yaptırımların ise caydırıcı olmadığını vurgulamaktadır. İntihar vakalarının belirli bir ölçüde de olsa ancak eğitimle önlenebileceğini düşünen Durkheim, burada karakter eğitiminden söz etmektedir. Ona göre bireyler, her şeyden önce yaşamın güçlüklerine karşı mücadele etme cesaretine sahip olmalıdırlar. Ayrıca eğitim yoluyla bireylerin bu cesareti göstermeyen insanlara karşı çok da müsamaha göstermemeleri de sağlanabilir. Bu düşünceler bağlamında değerlendirildiğinde Durkheim, intiharı bir mağlubiyet olarak görmektedir. Durkheim'ın intihara ilişkin bu bakış açısı Camus'ununki ile benzerlik arz etmektedir.

İntiharın, uyumsuzluğun sonucunda ortaya çıkan bir eylem olarak nitelendiren Camus bunun yine de bir yanılgı olduğunu düşünür. Ona göre intihar, uyumsuz insanın tüm yapabileceği her şeyi, hatta kendi kendini tüketmektir. Dolayısıyla bu uyumsuzluğu bile bile yaşamalıyız. Gerçek meydan okuma budur. Camus, uyumsuzluğun bireye eylem özgürlüğü verdiğini iddia eder. O, ölümden sonra iş işten geçtiğinden böyle bir olanağa sahip olamayacağını vurgular (Camus, 2015, s. 63- 64).

Camus görülüyor ki intiharı, özgürlüğün reddi olarak nitelendirir. Ona göre hayat anlamsız ve absürd olsa da buna verilecek cevap kesinlikle isteyerek kendi yaşamına son vermek anlamına gelen intihar olmamalıdır. Aksine yaşama tutkuyla bağlanmalıyız. Bu bağlamda Camus düşüncesine göre, intihar absüd ile çatışma olsa da bunun çözümü olmamalıdır. Bu bağlamda intiharı yenilgi olarak gören Camus aynı zamanda bunu onursuz bir eylem olarak nitelendirir. Ona göre, günün sonunda bir insanın başardığı en büyük şey, intihar etmemiş olmasıdır.

İntihar olgusuna ilişkin düşünceleri çerçevesinde karşılaştırıldığında Camus'nun intihara ilişkin bakış açısının Durkheim'den daha katı olduğu görülmektedir. Her ikisi de intiharı kötü bir eylem olarak görse de Durkheim, bazı intihar eylemlerinin, zararlı kişilerin elimine edilmesine neden olduğundan yararlı bulmaktadır. İntiharın tamamen bireysel bir edim olduğu üzerinde duran ve intihar ile bireysel düşünce arasında ilişki kuran Camus ise intiharı insanın, nasıl bir insan olursa olsun, onuruna yakışmayan bir edim olarak nitelendirmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde Camus, insanlar arasında bir fark gözetmez.

Durkheim ve Camus'nun kavramlaştırmaları arasındaki bu fark, intiharın nedenlerine dair iki farklı yaklaşımın ortaya çıkmasına neden olur. Durkheim'ın “anomi” kavramı, toplumsal normların çözüldüğü ve bireylerin yönlendirici ilkelere erişemediği dönemleri betimler. Bu dönemlerde birey yalnızca ekonomik ya da sosyal belirsizlik nedeniyle değil, daha çok toplumsal rehberliğin kaybolması nedeniyle yaşamla bağını kaybeder. Camus'nun absürd kavramı ise bireyin içsel dünyasında gelişen toplumsal süreçlerden bağımsız şekilde var olan ontolojik bir kırılma hâlini ifade eder. Ancak her ikisi de bireyin yaşamla kurduğu bağın zayıfladığı bir noktaya işaret eder; ancak Durkheim'da bu kopuşun nedeni toplumsal yapıdaki bozulmadır. Camus'da neden ise bireyin varoluşunu sorgulama biçimidir.

Yöntemsel açıdan bakıldığında, Durkheim'ın pozitivist yaklaşımı intiharı istatistiksel veriler üzerinden incelemeyi, toplumsal kategoriler ve demografik verilerle ilişkilendirerek bilimsel bir analiz sunmayı amaçlar. İntihar olgusunu ampirik bir olay olarak ele alması, onu sosyolojinin kurucu çalışmaları arasına yerleştirir. Buna karşılık Camus'nun yöntemi fenomenolojik ve yorumlayıcıdır. İntihar üzerine düşüncelerini veriye değil, insan deneyimine dayandırır; mitolojik anlatıları, edebi imgeleri ve bireysel sezgiyi analizinin merkezine alır.

Modern toplum bağlamında bu iki bakış açısının kesiştiği nokta ise bireylerin karşı karşıya kaldığı yeni kırılmalıkların hem toplumsal hem de varoluşsal yönler içermesidir. Günümüzde intihar oranlarının artış göstermesi, Durkheim'ın toplumsal çözülme vurgusuyla Camus'nun anlam krizine yönelik açıklamasının birleştiği bir analiz alanı yaratır. Dijitalleşmenin hız kazanmasıyla birlikte, bireyler yüzeysel ilişkilerin hâkim olduğu, aidiyet hissinin zayıfladığı bir sanal dünyada yaşamaktadırlar. Sosyal medya, gerçek ilişkilerin yerini görüntüsel bağlantılara bırakmış; bireyler sürekli karşılaştırma kültürünün baskısı altında kendilerini daha yalnız ve daha yetersiz hisseder hâle gelmişlerdir. Bu durum hem Durkheim'ın bencil intihar kavramını geçerli kılmakta hem de Camus'nun absürd bilincinin güncel bir biçimi ortaya çıkmaktadır.

Günümüz meslek yaşamında özellikle polisler, sağlık çalışanları ve güvenlik sektöründeki bireyler arasında artan intihar oranları, Durkheim'ın anomi teorisini çok çarpıcı biçimde doğrular. Yüksek stres, sürekli travmatik olaylara maruz kalma, mesleki destek mekanizmalarının zayıflığı ve kurum içi

dayanışmanın erimesi, polislik gibi mesleklerde toplumsal bütünleşmenin giderek kırıldığını göstermektedir. Bu mesleklerde bireyin karşılaştığı etik çatışmalar, yoğun baskı, görev riski ve örgütsel yalnızlık, Camus'nun tarif ettiği absürd deneyime benzeyen bir farkındalığı da tetiklemektedir. Günlük yaşamla ölüm arasında ince bir çizgide görev yapan bireyler, yaşamın anlamını yitirme riskiyle daha sık karşı karşıya kalmakta hem toplumsal hem varoluşsal kırılmaların kesiştiği bir noktada konumlanmaktadır.

Benzer biçimde gençler arasında intihar haberlerinin artması, geleceksizlik duygusunun yaygınlaşması ve gençlerin yaşamı anlamlandıramadığı bir döneme girilmesi, her iki teorinin güncellenmiş bir versiyonu olarak okunabilir. Durkheim'ın bakışıyla değerlendirildiğinde gençler, aile bağlarının zayıfladığı, ekonomik güvencenin azaldığı ve toplumsal normların istikrarsızlaştığı bir dünyada kimlik inşa etmekte zorlanmaktadır. Camus açısından bakıldığında ise genç bireyler, dünyanın vaat ettiği anlamla hayatın gerçekleri arasındaki uyumsuzluk nedeniyle erken yaşta absürd bilinçle tanışmakta ve yaşamın değerini sorgulamaya daha kırılgan hâle gelmektedirler. Bu bağlamda gençlerin evlilik yaşlarını ertelemesi de iki teorinin kesiştiği bir başka örnektir. Toplumsal bağların zayıflaması ve ekonomik güvensizlik, gençlerin aile kurma isteğini azaltırken, Camus'nun belirttiği varoluşsal kararsızlık ve yaşamın anlamına yönelik belirsizlik, bireyin uzun vadeli bağlara karşı isteksizliğini artırdığını söylemek mümkündür. Nihayetinde evlilik, yalnızca ekonomik bir karar değil, anlamın ve aidiyetin bir ifadesi olduğundan, gençlerdeki geleceksizlik hissi ve yönsüzlük durumu bu kararı sürekli olarak ertelemektedir.

Özellikle tüm dünyaya uzun bir süre diz çöktüren COVID-19 pandemisi hem Durkheim'ın hem Camus'nun teorilerinin güncel geçerliliğini olağanüstü derecede görünür kılmıştır. Pandemi sürecinde yaşanan sosyal izolasyon, normatif düzenin ani çöküşü, iş kayıpları ve belirsizlik duygusu, Durkheim'ın anomi kavramının tüm boyutlarını açığa çıkarmıştır. Toplumsal kurumların işlevlerini kesintiye uğratması bireylerde yön kaybı yaratmış, sosyal ilişkilerin kopması ise bencil intihar türüne benzeyen eğilimleri artırmıştır. Öte yandan pandemi, Camus'nun absürd kavramını neredeyse gerçek bir laboratuvar ortamında yeniden üretmiştir. İnsanlar bir anda görünmez bir tehditle yüzleşmiş, yaşamın kırılganlığı ve anlamsızlığı çok daha somut hâle gelmiştir. Bu durum bireyleri yaşamın değerini

ve süresini sorgulamaya itmiş, ölüm ve yaşam arasındaki ince çizgi güncel, günlük bir deneyim hâline gelmiştir.

Tüm bu örnekler birlikte ele alındığında, modern toplumun birey üzerinde kurduğu baskıların, hem Durkheim'ın öngördüğü toplumsal çözülme mekanizmalarını, hem de Camus'nun tanımladığı varoluşsal sorgulamaları aynı anda harekete geçirdikleri görülmektedir. Bireyler hem aidiyet duygularının zayıfladığı hem de yaşamın anlamının muğlaklaştığı bir dünyada yaşamaktadırlar. Bu nedenle intihar olgusunu anlamak, onu yalnızca toplumsal bağlamda ya da yalnızca bireysel bilinç bağlamında değerlendirmekle mümkün değildir. Bu iki yaklaşım bir arada düşünüldüğünde, modern toplumsal yapının çok katmanlı niteliği hem daha belirgin hâle gelmekte hem de intihar olgusunun günümüzdeki yaygınlığını açıklamaya yönelik kapsamlı ve bütüncül bir gerekçelendirme imkânı doğmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kişinin bilerek ve isteyerek yaşamına son vermesi olarak tanımlanan intihar üzerine en kapsamlı çalışmada bulunan bilim insanı çağdaş sosyolojinin temsilcilerinden olan Emile Durkheim'dir. Albert Camus ise intihar olgusu üzerine felsefi teori ortaya koyan ve intiharın en önemli felsefi sorun olduğunu düşünen filozoftur. İntihar olgusu üzerine çalışmalarda bulunan her iki yazar da intihar olgusunun nedenleri hakkında iddialar ortaya atmıştır. Her iki yazarın intihar olgusuna ilişkin ortaya koydukları teorilerinin karşılaştırıldığı bu çalışmada şu tespitlerde bulunmak mümkün olmaktadır:

Emile Durkheim, intiharı yalnızca toplumsal bir olgu olarak ele almamış, toplum dışı etmenlerin de intihara neden olabileceğini ifade etmiştir. Ona göre, intihara neden olan en önemli toplum dışı etmen melankolidir. Ancak her melankoli ille de intihar ile sonuçlanmadığından Durkheim, melankolinin intihara hangi oranda neden olduğuna ilişkin bilimsel bir veri elde edememiştir. Öte yandan Durkheim, toplum dışı faktör olarak nitelendirdiği melankolinin dâhi kısmen de olsa toplumsal bir faktör olabileceği hususuna dikkat çekmiştir.

Melankoli toplum dışı etmen olarak bilinse de Durkheim yaptığı araştırmalar sonucunda bireyde melankoliye sebep olan faktörlerin kısmen de olsa toplumsal olabileceği çıkarımında bulunmuştur. Çünkü insan sosyal bir varlıktır. Toplumla çatışan ve çevresiyle uyum sağlayamayan birey, derin bir yalnızlık yaşadığından melankoli riskiyle karşı karşıya kalabilmektedir. Depresif bir ruh hâliyle karşılaşıldığında psikologların önerdiği en iyi yöntem, bireyin evden veya konfor alanından uzaklaşarak hobiler edinmesi ve toplumsal hayata karışması yönünde olmaktadır. İleri derecede bir depresyon hâli olmadığı sürece bu yöntemin işe yaradığı görülmektedir. Bu depresyon hâli uzun sürdüğünde ve melankoliye gidecek kadar ağırlaştığı durumda ise bireyin intihara olan eğiliminin arttığı kabul edilmektedir. Çünkü birey, kendisi kalabalığın içerisinde yalnız hissetmektedir. Bu anlamda yaşanan toplumsal çevrede, bu gibi kişilerin tespit edilmesi, ilerlediği taktirde tedavisi zor olan depresyonun erken tanısı için önemli olmaktadır.

İnsan akıllı ve düşünen bir canlı olduğundan bunalıma girme riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bunalımı uyumsuzluğun bilincine varmak olarak nitelendiren ve bunu yalnızca bireysel bir sorun olarak ele alan Camus, intihar olgusuna da bireysel bir sorun olarak nitelendirir. Camus'a göre bir ağaç ya da bir kedi olsaydık

uyumsuzluğun bilincinde olmayacaktık. Dolayısıyla intihar gibi bir sorunumuz da olmayacaktı. Camus, intihar ile bireysel düşünce arasında bir ilişki olduğunu iddia eder. Durkheim ise Camus'tan farklı olarak intihara neden olan toplum dışı etmenlerin bir yönüyle de olsa toplumsal olabileceği konusunda ısrar eder. Bu yüzden intihar vakalarının hangi oranda toplumsal hangi oranda bireysel mi olduğunu birbirinden ayırmak mümkün değildir. Çünkü intihar eden kişinin psikolojik sorunlarına içinde yaşadığı toplum da neden olabilir. Ayrıca bazı intihar vakalarının gerçekleşmesine hem bireysel hem de toplumsal faktörler etki edebilir.

Yapısal işlevselci paradigmanın kurucularından olan Durkheim, Camus'tan farklı olarak toplumun ve toplumla alakalı her durumun kişilerin düşüncelerine göre şekillendiği fikrine karşı çıkmıştır. Bu anlamda sosyolojinin bir bilim olduğunu ve yapılan çalışmaların pozitivist bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur. Çünkü Durkheim toplumda birçok dinamiğin olduğunu ifade ederek bir sorunun birden çok nedeni olduğu yargısına ulaşmıştır. Oysa Camus, intihar için birçok nedenin ileri sürülebileceğini kabul etse de tek ana neden ileri sürer. Ona göre, müntehirler yaşamın çabalamaya değmez olduklarını düşündüklerinden intihar ederler. Camus intihar için ileri sürülen diğer nedenlerin ise intihar ediminin gerçekleşmesinde fazla önemi olmadığını iddia eder.

Camus'tan farklı bir bakış açısıyla intiharın gerçekleşmesinde toplumsal faktörlerin önemine değinen Durkheim, toplumu oluşturan en küçük yapı taşı olan aile kavramının intihara karşı koruyuculuğunu çalışmalarıyla desteklemiştir. Bu bağlamda her toplumun aile kavramına bakış açısı farklı olduğundan farklı toplumlar içerisinde yer alan bireylerin cinsiyetlerine yönelik ayrımlarda bulunmuştur. Bazı toplumlarda evlilik, kadını intihara karşı korurken bazı toplumlarda ise evliliğin kadınları intihara yönelttiği görülmüştür. Ulaşılan bu sonuç, toplumların evliliğe ve kadına bakış açısını yansıttığından ve bu farklılıklar keskin çizgilerle ayrıldığından çarpıcıdır. Durkheim, yaptığı çalışmada evlilik kurumunun her toplumda her iki cinsiyeti birlikte korumadığını, birini koruyorsa da hangi cinsiyetten insanı koruduğunun toplumdan topluma değiştiğini tespit etmiştir. Ayrıca evliliğin toplumların çoğunda daha çok erkeği koruduğunu saptamıştır. Çünkü kadın boşanma konusunda kendini daha özgür hissetse de boşandıktan sonra toplum baskısı nedeniyle intihara eğilimi gösterebilmektedir. Durkheim, durum tam tersi olduğunda, yani boşanmaların ayıp karşılandığı toplumlarda ise evlilik kurumu içerisinde mutlu olamayan kadınların intihara

yöneldiğini tespit etmiştir. Dolayısıyla hangi yaş, cinsiyet ve medeni durumdaki insanların daha çok intihar ettiği hususunda en önemli etken, toplumun yapısıdır.

Durkheim'a göre intihar ile ilişkili en önemli kavramlardan biri tinsel yapıdır. İşlevselciliğin ve iş bölümünün intiharla ilgili bir durum olduğunu belirten Durkheim, toplumun bir bütünsellik içerisinde yapısının bilinerek tanımlanması gerektiği üzerinde durmuştur. Karşılıklı çıkarlar doğrultusunda hareket edilerek tinsel bir yapıya sahip olunabileceğini ifade eden Durkheim, bu sistemin bozulmasının bireyleri intihara yönelttiğini iddia eder. İlkel toplumlarda mekanik dayanışma sayesinde ortak duygu ve davranışlar etkin olduğundan bireyler, intihara karşı korunaklıdır. Günümüzde ise yani sanayi toplumlarından sonra karşımıza çıkmış olan organik dayanışmada ise iş bölümü artmış ancak ortak amaçlar azaldığından toplumun tinsel yapısı zayıflamıştır. Toplumsallığın yerine bireyselliğin hâkim olması ortak tinsel yapıyı zedeleyerek bireyleri yalnızlaştırmıştır. Bu durumun sonucunda intiharların sayısı artmıştır. Fakat bu durumun tam aksi olduğu durumlarda da yani kişi bireyselleşemediği takdirde de intihara başvurabilmektedir. Bu anlamda Durkheim'in önem verdiği diğer kavram, toplumsal dengenin bozulması sonucu arttığı iddia edilebilir. Ancak Durkheim'a göre toplumdaki intihar vakalarının artması, o toplumdaki deli sayısının arttığı anlamına gelmez.

Her ne kadar psikiyatristler, deliliğin intihar olgusuna sebep olduğunu kabul etseler de Durkheim bu düşüncüyü reddeder. Çünkü onun araştırmalarına göre, müntehirlerin büyük bir bölümü 60 yaş ve üzerindeki insanlardan oluşmaktadır. İleri yaşlarda deliliğin azaldığı yapılan araştırmalarla desteklenmiştir. Bu anlamda, delilik ve intiharın arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Durkheim, delilikten ziyade intihar olgusunun depresyonla ilişkili olduğunu belirlemiştir. Sinirli olma durumunda başka bir ifadeyle ani duygu patlamalarıyla gerçekleşen intiharlar olsa da kasvetli bir ruh hâlinde ortaya çıkan intiharlara daha sık rastlandığını belirtmiştir. Aynı zamanda depresyonun bir diğer çeşidi olan melankoli hâli çok fazla ilerlediyse, birey çevresinde akan zamanı ve kişilerle olan ilişkilerini kontrol edemez duruma gelmektedir. Birey yalnız kaldığı takdirde çevresiyle uyum sağlayamadığı zamanlarda ise intihar olgusunu daha çok aklına getirmektedir. Diğer araştırmacı Camus, bu durumu uyumsuzluğun bilincine varmak olarak adlandırır.

Camus'nun düşüncesine göre, intihardan bağışık hiçbir birey yoktur. Gündelik hayatta rutin işlerimizle meşgulken birden 'neden?' sorusunun yükselmesiyle birlikte alışkanlıklarla maskelenmiş dekorlar yıkılır ve günlük devinimler zinciri kopar. Böylelikle uyumsuzluğun bilincine varırız. Bu durumda intihar düşüncesi akla gelir ve insanlar yaşamın çabalamaya değip değmediğini düşünmeye başlarlar. Böylelikle insan, iki seçenekle karşı karşıya gelir. Bu seçenekler ya intihar etmek ya da umutla yaşamaya devam etmektir.

Camus, uyumsuzluğun bilincine varmanın, Durkheim ise depresyonun insanı intihara eğilimli hâle getirdiğini iddia eder. Öte yandan Durkheim için intihara eğilim göstermek için ille de ruh sağlığında sıkıntı olması gerekmez. Melankoli durumunda birey, sağlıklı düşünemediği ve karar veremediği için Durkheim bunu tutarsızlık olarak tanımlamıştır. Camus ise bu duruma saçma adını vermiştir. Camus'a göre, uyumsuzluğun bilincine varmak, absürdün ortaya çıkmasına neden olur. Saçmanın ortaya çıkması insanı intihar edimine yaklaştırır.

Durkheim, intiharı bireysel faktörler bağlamında ele aldığıda kişinin ancak herhangi bir çaresizlikle boğuşuyorsa intihara meylettiğini saptamıştır. Buna kötü hastalıklar, yaşlılık, engel hâli vb. faktörler de eklenebilir. Camus'a göre ise, birey yaşamaya geçecek herhangi bir amacı olmadığında, daha açık bir ifadeyle yazgısını kabul edemeyerek umutsuzluğa maruz kaldığında intihar düşüncesiyle baş başa kalmaktadır. Dolayısıyla Durkheim ve Camus'nun düşünceleri benzer görülebilir. Öte yandan her iki yazarın düşünceleri çok ince çizgilerle birbirinden ayrılmaktadır.

Çaresizlik, yaşamaya değer bir amaç için uğraşılsa da sonunda başarısız olarak ve ulaşılamayacağını bilerek ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda birey öğrenilmiş bir çaresizlik içerisinde kalarak, dört tarafını duvarlarla çevrilmiş hissetmektedir. Fakat umutsuzluk, henüz çabalamadan kendi potansiyelinin farkında olmadan, kendisini insanlardan ve hayattan o kadar soyutlamıştır ki çabalayıp sonucunda olumlu dönütler alsa da mutlu olmayacağını bilmektir. Bu bağlamda da birey derin bir yalnızlık, anlaşılamama ve umutsuzluk duygularıyla baş etmeye çalışmaktadır.

Camus'a göre sebep ne olursa olsun tüm intiharlar için tek ana neden ileri sürülebilir. Kederlerden, amansız hastalıklar da intihara sebep olabilir. Bunlar da geçerlidir. Ancak Camus, bunların hiçbirini insanları intihara götüren ana neden olarak kabul etmez. Ona göre, intihar etmek yaşamın bizi aştığını söylemektir. Başka bir ifadeyle yaşamın çabalamaya değmez olduğunu düşünmektir. İntiharın,

umutların tükendiği noktada ortaya çıktığını söyleyen Camus, Durkheim'den farklı olarak intihar olgusuna ilişkin tek bir teori ortaya koyar. Görülüyor ki Emile Durkheim, intiharların genellikle toplumsal etmenler tarafından ortaya çıktığını, Albert Camus ise intiharların ortaya çıkmasına neden olan temel faktörün bireysel bir düşüncenin ürünü olan umutsuzluk olduğunu iddia eder.

Literatüre bakıldığında, genellikle travmatik yaşam olayları ile alkol ve uyuşturucu bağımlılığı gibi etmenler intiharın başlıca nedenleri arasında sayılmaktadır. Ancak her iki yaklaşım çerçevesinde incelendiğinde farklı bir tablo ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda intihar olgusuna ilişkin çalışmalarda bulunan araştırmacılara bazı önerilerde bulunulabilir:

1. Durkheim ve Camus, travmatik olaylara, intiharın başlıca nedenleri arasında yer vermez. Durkheim'a göre, insanları intihara götüren en güçlü bireysel etmen, melankolidir. Dolayısıyla travmatik olaylar, psikolojik çöküntüye sebep olursa insanlardaki intihar eğilimi artar. Bu bağlamda araştırmacıların, intihara neden olan faktörü incelerken daha çok travmatik olayların insan üzerindeki etkisine odaklanmaları ve bunu tespit etmeleri önerilebilir.
2. Durkheim ve Camus alkol ve uyuşturucu bağımlılığını da intihar nedeni olarak görmez. Ayrıca Durkheim, alkolizmin intiharla ilişkili olduğunu iddia etmenin akla uygun olmadığını ifade eder. Çünkü müntehirlerin çoğu eğitim seviyesi yüksek insanlardır. Alkol müşterileri ise bu kesimden insanlar değildir. Bu bağlamda düşünüldüğünde müntehir alkolik ise onun alkolik olduğundan intihara başvurduğu yönünde yorumlamak mantığa uygun değildir. İntihara yönelmeye başladıktan sonra da bağımlılık geliştirmiş olabilir. Bu çerçevede düşünüldüğünde araştırmacıların intiharın nedenini belirlerken daha kapsamlı ve çok yönlü araştırma yapmaları önerilebilir.
3. Medya aracılığıyla intiharın bulaşıcı olabileceğini ifade eden Werther etkisi kavramına ilişkin çalışmalar, özellikle tanınmış kişilerin intiharlarının ardından genel nüfusta intihar oranlarında belirgin artışların ortaya çıktığını göstermiştir. Örneğin ünlü aktris Marilyn Monroe'nun 1962'deki intiharı sonrasında Amerika Birleşik Devletleri'nde intihar oranında önceki dönem ortalamalarına göre %12, İngiltere ve Galler'de ise %10 artış tespit edilmiştir. Literatürde,

Türkiye’deki tanınmış kişilerin intiharlarının ülkemizdeki genel nüfustaki intihar oranlarına etkisi üzerine yapılan bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu bağlamda ülkemizdeki araştırmacılara Türkiye’de intihar eden meşhur kişilerin, Türkiye’deki intihar oranlarına etkisi üzerine araştırma yapmaları önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, Y. (2013). Dostoyevski'nin eserlerinde Tanrı problemi. Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 36, 55- 82.
- Alanka, D. (2024). Nitel bir araştırma yöntemi olarak içerik analizi: teorik bir çerçeve. Kronotop İletişim Dergisi. 1(1), 64- 84.
- Alvarez, A. (1994). İntihar kan dökücü tanrı. . (Z. Ç. Sarıkaya Çev.). Öteki Yayınevi.
- Aydınalp, E. (2020). Albert Camus'ta saçma kavramı: Sisifos'u mutlu düşünmek. Söylem. Filoloji Dergisi.5 (2): 529-540.
- Camus, A. (2012). Veba. (N. Tanyolaç Öztokat, Çev.). Can Yayınları.
- Camus, A. (1997). Sisifos Söyleni. (T. Yücel, Çev.). Can Yayınları.
- Can, Ş. (1994). Klasik Yunan mitolojisi. İnkılap Kitabevi.
- Cevizci, A. (1997). Felsefe sözlüğü. Ekin Yayınları.
- Dostoyevski, F. M. (2014). Ecinniler (M. Beyhan, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Durakoğlu, A. ve Cebecioğlu. (2016). An analysis of Albert Camus revolt philosophy in the context of his novel the Plague. Turkish Studies. 11(2):369-382.
- Durakoğlu, A. (2024, 06 Aralık). İntihar etmenin cezası mı olur? Akademik Akıl. <https://www.akademikakil.com/intihar-etmenin-cezasi-mi-olur/adurakoglu/>.
- Durakoğlu, A. ve Coşkun, H. (2024, Kasım). Emile Durkheim'de intiharın anlamı ve depresyonla ilişkisi: A. Demircioğlu (Editör), 4. USBED Conference, Topkapı Üniversitesi, İstanbul.
- Durkheim, E. (2023). İntihar. (Z. İlkelen, Çev.). Pozitif Yayınevi.
- Flew, A. (2005). Felsefe sözlüğü. (N. Özsoy, Çev.). Yeryüzü Yayınevi.
- Geçtan, E. (1997). Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar. Remzi Kitabevi.
- Gündoğan, A.O. (2018). Albert Camus ve Başkaldırma Felsefesi. Öteki Yayınevi.
- Köse, A; Arslan, F. (2019). Sosyolojik bir olgu olarak intihar. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. 1 (1): 1- 20.
- İntihar (2024). <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0ntihar>. adresinden 22 Kasım 2024 tarihinde alınmıştır.

- Sönmez, E. (2019). Durkheim'in toplumu bir özne, toplumsal bir nesne olarak kavramsallaştırma çabası. İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi. 39 (1), 159-174.
- Sümer, N. (2016). Antik ve İlkel Topumlarda İntihar Olgusu. Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1(1), 83-116.
- Topakkaya, A ve Duykop Z. S. (2018). Albert Camus'de felsefi intihar ve başkaldırı: M. S. Mercan ve J. Alimgerey (Editörler), Atlas I. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, Nevşehir.
- Tuncer, E. (2017). Bilgi sosyolojisi ve Durkheim. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Wallace, Ruth ve Wolfe, Alison (2012). "Çağdaş Sosyoloji Kuramları: Klasik Geleneğin Genişletilmesi", (Çevirenler, Leyla Elburuz ve Rami Ayaz), 3. Baskı, Doğu Batı Yayınları.